

Spelend leren:

**Spelmateriaal
 motiveert!**

Spelmateriaal en spelvormen integreren in de lessen.

Veerle Beullens
3 BaLLO
Eindwerk 2007-2008

<u>Inhoudsopgave:</u>	blz.
* <u>Uitgangspunt.</u>	4 - 6
<u>Deel 1: spelmaterialen.</u>	
* <u>A.1: Stage 1: algemene doelen.</u>	7
* <u>A.2: Houten kaders.</u>	8 - 11
* <u>A.3: Rekenbordjes.</u>	12- 14
* <u>A.4: Memorie met rijmwoorden.</u>	15 - 17
* <u>A.5: Reflectie achteraf.</u>	18- 19
* <u>B.1: Stage 2: algemene doelen.</u>	20
* <u>B.2: Lottobordjes.</u>	21 - 26
* <u>B.3: Reflectie achteraf.</u>	27 - 28
* <u>C.1: Stage 3: algemene doelen.</u>	29
* <u>C.2: Go, go stop.</u>	30- 32
* <u>C.3: Kwartet.</u>	33 - 35
* <u>C.4: Spijkerbordjes.</u>	36 - 38
* <u>C.5: Kaartjes met dobbelstenen.</u>	39 - 41
* <u>C.6: Reflectie achteraf.</u>	42- 43
* <u>D.1: Stage 4: algemene doelen.</u>	44
* <u>D.2: Spel: de weg naar zee.</u>	45 - 47
* <u>D.3: Spel zinsbouw.</u>	48 - 50
* <u>D.4: Spel samengestelde zinnen.</u>	51 - 53
* <u>D.5: Domino kunst.</u>	54 - 56
* <u>D.6: Memorie Frans</u>	57 - 59
* <u>D.7: Kwartet kunst.</u>	60 - 62
* <u>D.8: Reflectie achteraf.</u>	63 - 64
<u>Deel 2: Alternatieven: spelvormen.</u>	
* <u>E.1: Motivatie.</u>	65
* <u>E.2: Pictionary.</u>	66 - 67
* <u>E.3: Uitbeelden.</u>	68 - 69
* <u>E.4: Letterlawine.</u>	70 - 71
* <u>E.5: Puzzels.</u>	72
* <u>E.6: Zeg eens euhm.</u>	73
* <u>E.7: Rebus.</u>	74
<u>Deel 3: algemene reflectie.</u>	
* <u>F.1: Besluit: ikzelf als leerkracht.</u>	75
* <u>F.2: Besluit: spel materiaal in de scholen.</u>	76
* <u>F.3: Besluit: spel materiaal en spelvormen.</u>	77 - 78

Deel 4: bijlagen.

* Bijlage 1 :	Houten kaders.	79
* Bijlage 2 :	Rekenbordjes.	80
* Bijlage 3 :	Memorie met rijmwoorden.	81
* Bijlage 4 :	Lottobordjes.	82
* Bijlage 5 :	Go, go stop.	83 - 84
* Bijlage 6 :	Kwartet: ziek zijn.	85
* Bijlage 7 :	Spijkerbordjes.	86 - 87
* Bijlage 8 :	Kaartjes met dobbelstenen.	88
* Bijlage 9 :	De weg naar zee.	89
* Bijlage 10 :	Spel: zinsbouw.	90 - 91
* Bijlage 11 :	Spel samengestelde zinnen.	92 - 93
* Bijlage 12 :	Domino kunst.	94 - 95
* Bijlage 13 :	Memorie Frans.	96 - 97
* Bijlage 14 :	Kwartet kunst.	98 - 107
* Bijlage 15 :	Enquêtes scholen.	108 - 115
* Bijlage 16 :	Schema gebruik spelmateriaal.	116
* Bijlage 17 :	Bronnenlijst.	117

Uitgangspunt.

a. Waarom heb je de vaardigheid gekozen?

Gedurende de enkele stages die ik tot nu toe gegeven heb, heb ik al gemerkt dat ik vooral tracht de les 100% zelf in handen te houden. Immers wanneer ik zelf stap voor stap met de leerlingen alles doe, heb ik timing, uitvoering e.d. zelf in de hand. Ik merk echter dat sommige leerlingen soms de interesse verliezen. Daarom zou ik de leerlingen graag meer zelfstandig helpen werken. Om dit bovendien ook nog een beetje aangenaam te maken, zou ik me er graag op toeleggen verschillende materialen en spelmaterialen uit te testen en/of zelf te ontwikkelen om de leerlingen hier een handje bij te helpen.

Ik merk bij mezelf dat ik gemakkelijk gewoon de handleiding volg, of de voorbeeldjes uit de handleiding uitprobeer. Dit zou ik willen veranderen door zelf actief op zoek te gaan naar andere manieren om kinderen dingen aan te leren en dingen te laten verwerken. Om dit te doen, wil ik (spel)materiaal ontwerpen, vooral in taal- en rekenlessen. Ook zou ik verschillende spelvormen willen uitproberen om de leerlingen op een speelse manier te betrekken tot de les.

Ikzelf heb tot nog toe amper spelmaterialen ontwikkeld om leerlingen zelfstandig of in groep te laten werken. Ook heb ik tot nog toe slechts enkele keren een hoekenwerk georganiseerd waarin de leerlingen zelfstandig aan de slag gaan met verschillende materialen. Dit is dus een totaal "nieuw" domein voor mij, waar ik me graag in zou verdiepen. Ik wil mijn spelmateriaal minstens 1 keer inzetten in hoekenwerk en zo vaak mogelijk integreren in het normale lesverloop.

b. Wat weet je er al over?

Ik heb tijdens mijn observaties gelet op het materiaal dat mijn mentoren gebruiken, ook heb ik op de boekenbeurs eens rondgekeken in verschillende handleidingen om ideeën op te doen. Hoewel ik het opzoekwerk verrichtte, heb ik nog steeds geen ervaring met het zelf maken of inzetten van spelmateriaal.

Vanuit de lessen opvoedkunde leren we dat kinderen vooral zelf actief aan de slag moeten gaan, dat we kinderen vooral moeten motiveren en hun betrokkenheid moeten proberen te verhogen.

Uit een boek rond het nut van spelmaterialen deed ik volgend inzicht op:

Centrum spelmethodiek (1997, blz. 7): "Voor kinderen is de wereld nog nieuw. Ze moeten nog veel leren om de wereld te begrijpen en zichzelf er een zinvolle plaats in te geven. Van spelen kan je leren. Spel werkt, om jezelf en de wereld beter te gaan kennen. Door te spelen ontwikkelen kinderen, groeien, worden sterker, verwerven vertrouwen in zichzelf en in anderen. Deze vorm van leren gaat vanzelf: geen enkel kind gaat spelen met de intentie zich verder te ontwikkelen. Spelen is gewoon leuk!

Aan de volwassenen die het kind in zijn leven ontmoet is de taak om de condities hiervoor te maken, stimulans en begeleiding te geven, opdat het kind optimaal kan profiteren van de waardevolle groeimogelijkheden van het spel."

c. Wat is speelleermateriaal? Hoe maak je het?

Onder spel materiaal versta ik spelletjes die gemaakt zijn om een bepaalde onderwijsdoelstelling te realiseren. De leerlingen zouden na het spelen van het spel een nieuw doel verworven moeten hebben. Doordat het gaat om een spel, zouden de leerlingen dit op een speelse manier moeten doen, zodat ze gemotiveerd zijn om te leren.

Roel de Groot (2001, blz. 121) : “Toch kunnen we leerspelen als een aparte categorie karakteriseren. Het gaat er dan in eerst instantie om dat kinderen een bepaalde activiteit verrichten, waarbij ze in spelvorm geconfronteerd worden met iets wat geleerd moet worden. Dat vraagt van degene die dit spel wil doen een nauwkeurige kennis van de bedoeling van het spel en de wijze van uitvoering. In het algemeen betekent dit dat er in het spel een typisch leerelement verstopt is en dat het spelen volgens een zekere planmatigheid moet verlopen, die door een systematische opbouw naar moeilijkheidsgraad een opeenvolging van leerfasen aangeeft, die moet leiden tot de gewenste vaardigheden. “

c. Wat wil je bereiken?

Ik zou willen bereiken dat ik leer afstappen van de handleiding, dat ik tracht originele materialen te hanteren tijdens de lessen en zo ook vermijd telkens gewoon een werkblad in te vullen.

Ik zou willen experimenteren met alle manieren waarop leerstof aangebracht kan worden of verwerkt kan worden. Mijn doel is vooral om spelvormen uit te testen en te ontwerpen die de betrokkenheid bij kinderen verhogen, en kinderen motiveren, om aan de slag te blijven.

d. Hoe denk je dit aan te pakken?

Ik zou tijdens elke stage graag 1 of 2 nieuwe spelvormen of materialen uittesten om leerlingen te helpen zelfstandig aan de slag te gaan. Ik wil vooral bereiken dat leerlingen op een zelfstandige basis of met de hele groep gedurende een bepaalde tijd kunnen werken aan de hand van dit materiaal.

Hierbij wil ik dan ook bereiken dat de leerlingen vooral zelf hun activiteiten kunnen plannen en beoordelen. Ik wil me dus niet enkel beperken tot het gebruik van spel materiaal, maar ook dat kinderen hier op een zelfstandige basis mee kunnen werken, bijvoorbeeld in een hoekenwerk, een contractwerk of tijdens vrije momenten.

e. Hoe wil ik dit aanpakken?

Ik denk dat het belangrijk is dat ik voor elke afzonderlijke stage eerst voldoende onderzoek wat er leeft bij de kinderen en de mentor. Zo kan ik gericht materiaal gaan zoeken en uitwerken om de motivatie zo hoog mogelijk te houden.

Ik hoop mijn (spel)materialen ook zoveel mogelijk te spreiden over elke stage. Immers wanneer ik aan het begin van de stage iets test, dan kan ik in een volgende uitwerking misschien mijn fouten wegwerken aan de hand van feedback en observaties.

f. Welke basiscompetenties hebben hiermee te maken?

Vaardigheid 1.5 Een aangepaste werkvorm en groeperingvormen bepalen.

1.5.1 De leraar kan aangepaste werkvormen kiezen en ze afstemmen op de doelstellingen.

1.5.2 De leraar kan gepaste groeperingvormen kiezen.

Vaardigheid 1.6 Individueel en in team leermiddelen kiezen en aanpassen.

1.6.1 De leraar kan informatie over leermiddelen vinden en raadplegen (onder meer met behulp van informatietechnologie) en deze informatie kritisch beoordelen.

1.6.2 De leraar kan op basis van deze informatie leermiddelen kiezen rekening houdend met de specifieke noden en kenmerken van de doelgroep.

1.6.3 De leraar kan, indien nodig, de leermiddelen aanpassen.

Vaardigheid 5.1 Vernieuwende elementen aanwenden en aanbrengen.

5.1.1 De leraar kan vernieuwende inzichten uit de opleiding in zijn onderwijspraktijk aanwenden.

Vaardigheid 5.3 Het eigen functioneren bevragen en bijsturen.

5.3.1 De leraar kan de lespraktijk vanuit reflectie op de eigen ervaringen bijsturen, onder meer door het onder begeleiding uitvoeren van eenvoudig praktijkgericht onderzoek.

[\(inhoudsopgave\)](#)

Deel 1: Spelmaterialen.

A.1 Stage 1: Algemene doelen.

1.1 Doelen voor de leerkracht.

De bedoeling was:

- leerstof op een speelse manier herhalen.
- een kindgerichte, speelse aanpak hanteren.
- kinderen plezier laten beleven aan het leren, zonder dat ze het zelf beseffen.
- kinderen leren samenwerken.

Ik heb hier 4 basiscompetenties mee gerealiseerd.

- De leraar kan kinderen aanzetten tot meer mondigheid en zelfstandigheid.
- De leraar kan aangepaste werkvormen kiezen en ze afstemmen op de doelstellingen.
- De leraar kan op basis van deze informatie leermiddelen kiezen rekening houdend met de specifieke noden en kenmerken van de doelgroep.
- De leraar kan de lespraktijk vanuit reflectie op de eigen ervaringen bijsturen.

[\(inhoudsopgave\)](#)

A. 2. Houten kaders. (zie [bijlage 1](#))

2.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- houten kader waarvan het middendeel, ter grootte van een A4 blad, uitneembaar is.
- opdrachtenblad
- antwoordenkaartjes

Leerjaar:

- uitgetest in het 1ste leerjaar.

Lesfase:

Inoefenmoment na de instructie:

- Dit materiaal dient om al geleerde leerstof verder in te oefenen. Je gaat het materiaal dus best gebruiken tijdens een inoefenmoment.
- Het materiaal is gemakkelijk in te zetten tijdens hoekenwerken, contractwerken of op het einde van de les als inoefenmoment.

2.2 Ontstaan.

Tijdens de observatiemomenten in de klas merkte ik dat de leerkracht tijdens het hoekenwerk vaak verschillende speelse materialen hanteerde om de leerlingen aan het werk te zetten. Hierop voerde ik met haar een gesprek over mijn scriptie, waarop ze mij spelmaterialen aanraade.

Zij werkte door het jaar heen met houten kaders, waarin de leerlingen dan een werkblad met stroken moeten oplossen. Als ze klaar zijn leggen ze een houten plank op het werkblad en draaien de volledige constructie om. Zien ze dan bij het verwijderen van de plank een (juiste) prent, dan hebben ze het werkblad correct opgelost.

De leerlingen hadden dat dit jaar nog niet gedaan, daarom wilde ik graag zelf zo'n kader en werkbladen ontwikkelen in functie van de leeshoek. Ik koos voor een opdracht in functie van de leeshoek, omdat ik merkte dat het lezen nog niet bij alle leerlingen vlot ging.

2.3 Gebruik.

1. In het houten kader ligt een opgavenblad. Op dit blad staan afbeeldingen van de woorden die de leerlingen al leerden.
2. De leerlingen moeten de juiste woorden op de juiste afbeelding leggen, daarvoor moeten ze de woorden lezen.
3. Wanneer ze denken dat ze de juiste oplossingen hebben, leggen ze de houten plank in het kader.
4. Nadien draaien ze de hele constructie om. Wanneer er een mooie (correcte) prent verschijnt, hebben ze de juiste woorden gelegd.

Een andere opgave was het invullen van de ontbrekende letters in al gekende woorden. De leerlingen moeten de woorden weer lezen en de ontbrekende letters op het juiste woord leggen. Zodra ze klaar zijn draaien ze alles om. Wanneer ze een mooie prent zien, is de opdracht juist opgelost.

2.4 Doelen voor de kinderen.

→ Uit het leerplan Nederlands: lezen.

- De lln. kunnen woorden analyseren, en synthetiseren van gedrukte grafemen in éénlettergrepige woorden, bijvoorbeeld Riet, Jan, aap, op... (Le.2.2.1.4)

- De lln. kunnen woorden correct en nauwkeurig lezen. (Le. 2.2.1.6)

→ Uit het leerplan wereldoriëntatie.

- De leerlingen kunnen samenwerken met anderen. (0.5)

2.5 Doelen bereikt?

Gedurende het hele hoekenwerk waren de leerlingen zelfstandig aan het werk. Ze hadden per tafel een wc-rolletje, dit konden ze op rood zetten als ze een probleem hadden. Wanneer ze zelf konden werken lieten ze het op groen staan.

De leerlingen moesten zelden hun rolletje op rood zetten. Dit is voor mij een bewijs dat ze zelfstandig aan de slag konden. Bij het begeleiden van de groepjes zag ik ook vaak een brede glimlach op de gezichten, of ik hoorde hen hardop juichen als ze een spel succesvol afgelegd hadden.

Ik denk dus dat ik erin geslaagd ben de leerlingen zelfstandig aan het werk te zetten en op een leuke, ontspannende manier met spelmateriaal te laten werken.

Het doel was de leerlingen zelfstandig en op een aangename speelse manier leerstof te laten herhalen. Ik moest de leerlingen amper helpen. Bovendien bleven ze individueel gemotiveerd, al kan het natuurlijk nooit kwaad de leerlingen extra aan te moedigen. Aan de hand van die criteria kan ik zeggen dat dit materiaal geslaagd was.

2.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Met het opbouwen van dit spelmateriaal ben ik verschillende obstakels tegengekomen. Bij dit materiaal ben ik enkele keren volledig opnieuw moeten beginnen.

De kinderen moesten de tot dan toe geleerde woordjes opnieuw inoefenen, maar op een speelse manier. Daarom koos ik ervoor hen met de houten puzzel te laten werken. Eerst maakte ik het werkblad en zocht dan de bijhorende kaartjes die de leerlingen kenden en daardoor gemakkelijk konden gebruiken.

Toen ik het materiaal de eerste keer zelf uittestte, botste ik meteen op een eerste probleem. Het papier dat ik gebruikte was te dun, waardoor de leerlingen de oplossing door het papier heen konden zien.

Ik paste het papier aan en testte het materiaal een tweede keer uit. Deze keer merkte ik dat er een fout op het opgavenblad stond, omdat er 2 juiste antwoorden mogelijk waren. Ik paste het opgavenblad nogmaals aan en testte het uit. Het opgavenblad was in orde, alleen moesten er meer strookjes gemaakt worden, zodat de leerlingen niet door eliminatie de juiste antwoorden zouden vinden.

Uiteindelijk ben ik erin geslaagd een spel te ontwerpen waarmee foutloos kon gewerkt worden. Na voldoende uittesten en aanpassen was het spel bruikbaar voor de leerlingen.

b. Problemen bij de uitvoering:

De uitleg rond de houten kaders was niet meteen voor alle leerlingen duidelijk. In de hoek waar ze met dit materiaal moesten werken, ging ik dan ook langs en ik legde de opdracht nogmaals uit. Ik liet de leerlingen dan 1 voorbeeld samen met mij maken en nadien konden ze zelfstandig aan de slag.

Ik denk dat de leerlingen dit probleem ondervonden, omdat dit materiaal voor hen volledig nieuw was en je het materiaal bovendien volgens de juiste stappen moet gebruiken.

2.7 Aandachtspunten.

- Zorg ervoor dat je altijd meer antwoordkaarten voorziet dan er gelegd moeten worden. Zo kunnen de leerlingen de juiste oplossing niet vinden via eliminatie. Je daagt ze uit echt te gaan lezen.
- Zorg ervoor dat je papier dik genoeg is, zo kunnen de leerlingen de prent er niet door zien en dus niet afkijken.
- Leg de opdracht uit in kleine groepjes en maak een voorbeeld samen. Op die manier ben je zeker dat de leerlingen het begrijpen. En hoeven ze nadien geen vragen meer te stellen.

2.8 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal is speels en gemakkelijk hanteerbaar voor leerlingen uit een eerste leerjaar.
- Eens de werking van het spel is uitgelegd, kunnen de leerlingen zelfstandig aan de slag. Doordat de leerlingen weten wat ze moeten doen, blijven ze de hele tijd bezig en verhoogt de effectieve werktijd.
- Het materiaal bevat een ingebouwde verbeter sleutel, waardoor de leerlingen zichzelf kunnen controleren. De leerlingen kunnen alles zelfstandig uitvoeren.
- Door leerlingen in kleine groepjes met de borden te laten werken, werk je niet alleen aan taaldoelen, maar ook aan sociale vaardigheden.

- Nadat je de werking 1 keer uitgelegd hebt, kan je het materiaal voor de rest van het jaar telkens opnieuw inzetten met andere opdrachten.
- De leerlingen mogen veel zelf doen en mogen dit doen met materiaal dat aansluit bij hun eigen leefwereld.
- De kinderen uit een eerste leerjaar komen net uit de kleuterklas, waar ze veel hebben mogen puzzelen, daarom leken de puzzels in de houten kaders me perfect.
- Bruikbaar tijdens meerdere lessen, bijvoorbeeld: rekenen (sommen met oplossingen), verkeer (verkeersborden en verklaringen),...

2.9 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

Volgens de cursus opvoedkunde moeten de leerlingen actief aan het werk kunnen. Als je werkt met een kindgerichte aanpak, waarbinnen veel ruimte is voor activiteit en zelfstandigheid, gaan de leerlingen beter en fundamenteeler leren. Het is dus aan te raden de leerlingen zelfontdekkend aan de slag te laten gaan.

Net omdat de leerlingen zoveel zelf mochten doen, denk ik dat ze meer bijleerden. De leerlingen waren op zo'n speelse manier bezig, dat ze eigenlijk zelf niet meer doorhadden dat ze aan het leren waren, maar zich de leerstof wel verder eigen maakten.

2.10 Eindevaluatie van het materiaal.

De uiteindelijke resultaten zijn de houten kaders.

De leerlingen kunnen gedurende een lange tijd, zelfstandig werken. De leerlingen kunnen de opgave oplossen en zichzelf controleren. Daardoor wordt er minder inbreng van de leerkracht gevraagd. Dit maakt dat de kaders gemakkelijk in te zetten zijn, zodat de leerkracht bijvoorbeeld terwijl extra instructie kan geven aan andere leerlingen.

Al de kosten en het werk zijn niet voor niets geweest, omdat ik er zeker van ben dat het zijn nut nog meermaals zal bewijzen.

Als je een vaste klas hebt, dan weet je ongeveer in welke periode je welke leerstof zal behandelen. En dan kan je ook de lay-out van de opgaven en oplossingen aan de periode aanpassen. Op deze manier blijft de lay-out de leerlingen motiveren.

[\(inhoudsopgave\)](#)

A.3 Rekenbordjes. (zie [bijlage 2](#))

3.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- rekenbordjes: bordjes met optellingen tot 10.
 - bordjes met aftrekkingen onder 10. (alleen voor de hoogbegaafden.)
- Wasspelden met eenzelfde cijfer aan beide kanten.

Leerjaar:

- uitgetest in het 1ste leerjaar.

Lesfase:

Inoefenmoment na de instructie:

- Dit materiaal dient om al geleerde leerstof verder in te oefenen. Je gaat het materiaal dus best gebruiken tijdens een inoefenmoment.
- Het materiaal is gemakkelijk in te zetten tijdens hoekenwerken, contractwerken of op het einde van de les als inoefenmoment.

3.2 Ontstaan.

Voor de rekenhoek deed ik mijn inspiratie op in een hoorcollege bij mevrouw Hawrijk. Zij gaf ons een hoorcollege rond rekenen in het eerste leerjaar en toonde ons toen een hele hoop spel materiaal dat bruikbaar was in de lagere school.

Daarop ben ik eigen ideeën gaan toepassen op dit materiaal, waardoor ik uitkwam bij de rekenbordjes. Deze rekenbordjes wilde ik dan ook kaderen binnen het thema herfst, omdat de stage tenslotte in de herfst viel. Daarom gaf ik de opdrachten op de bordjes weer met herfstmateriaal.

3.3 Gebruik.

1. Op de rekenbordjes staan optellingen en aftrekkingen visueel weergegeven aan de hand van prenten.
2. De leerlingen zoeken de uitkomst van de optelling of aftrekking.
3. De leerlingen hangen een wasspeld met de juiste uitkomst op het bordje.
4. Zodra alle oefeningen af zijn, draaien de leerlingen het bordje om. Op de achterkant staan de oplossingen.
5. De leerlingen controleren of het getal op hun wasspeld overeenkomt met het getal dat op het bordje staat.

3.4 Doelen voor de kinderen.

→ Uit het leerplan wiskunde.

- De lln. kunnen de optelling uitvoeren bij: (B9)
 - a) som kleiner dan 10. (tot 5)
- De lln. kunnen de aftrekking uitvoeren bij: (B12)
 - a) verschil kleiner dan 10.

3.5 Doelen bereikt?

Zodra de leerlingen de nodige uitleg en demonstratie gekregen hadden, zijn ze alleen aan het werk gegaan. De leerlingen hadden een wc-rolletje dat ze op rood konden zetten wanneer er een probleem was. Ik heb weinig tot geen wc-rolletjes op rood zien staan. Daaruit kan ik besluiten dat de leerlingen zelfstandig aan de slag konden blijven. Ik ben zelf enkele keren in de rekenhoek gaan kijken, zodat ik zelf een zicht had op wat de leerlingen deden. Aan de hand van mijn observaties heb ik kunnen vaststellen dat de leerlingen de werkwijze onder de knie hadden en ervan genoten. Wanneer een leerling zegt "Juf, kijk eens, ik heb al 2 bordjes kunnen oplossen zonder fouten." en daarbij een grote glimlach om de lippen heeft, kan ik besluiten dat de leerlingen het leuk vonden. Mijn doel was leerlingen zelfstandig en op een aangename manier hun sommen en splitsingen te laten herhalen. Aan de hand van mijn observaties kan ik zeggen dat dit geslaagd is.

3.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Met het uitwerken van dit materiaal heb ik geen problemen opgemerkt.

b. Problemen bij de uitvoering:

Bij de uitvoering ben ik geen problemen tegengekomen.

3.7 Aandachtspunten.

- Voorzie stevig materiaal.
- Voorzie voldoende wasknijpers.
- Ga regelmatig langs bij de leerlingen en moedig hen extra aan. Nadien gaan ze nog een beetje harder werken.

3.8 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal is speels en gemakkelijk hanteerbaar voor leerlingen uit een eerste leerjaar.
- Eens de werking van het spel is uitgelegd, kunnen de leerlingen zelfstandig aan de slag. Doordat de leerlingen weten wat ze moeten doen, blijven ze de hele tijd bezig en verhoogt de effectieve werktijd.
- Het materiaal bevat een ingebouwde verbeter sleutel, waardoor de leerlingen zichzelf kunnen controleren. De leerlingen kunnen alles zelfstandig uitvoeren.
- Nadat je de werking 1 keer uitgelegd hebt, kan je het materiaal voor de rest van het jaar telkens opnieuw inzetten met andere opdrachten.
- De leerlingen mogen veel zelf doen en mogen dit doen met materiaal dat aansluit bij hun eigen leefwereld.
- Bruikbaar tijdens meerdere lessen, bijvoorbeeld: taal (ontbrekende letters in woorden invullen), Frans (lidwoorden bij de zelfstandige naamwoorden plaatsen),
...

3.9 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

Volgens de cursus PPV is het noodzakelijk dat kinderen actief betrokken zijn bij een les. Wanneer ze actief betrokken zijn gaan ze immers beter, aandachtiger en gericht werken en op die manier meer onthouden van de les.

Door te werken met materiaal dat aansluit bij de leefwereld van de kinderen, prikkel je de betrokkenheid. Er is ook veel ruimte voor activiteit en zelfstandigheid, wat de leerlingen stimuleert tot zelfontdekkend aan de slag te gaan.

Door de leerlingen zoveel zelf te laten doen, prikkel je hen en daag je hen uit om op een speelse manier te gaan leren. Soms gaat dit zo ver dat leerlingen niet eens meer beseffen dat ze aan het leren zijn.

3.10 Eindevaluatie.

De uiteindelijke resultaten zijn de rekenbordjes.

Zodra de leerlingen met de bordjes aan de slag mochten, stortten ze zich op hun taak. Kinderen met zo'n enthousiasme aan het werk zien, maakt dat deze spelvorm voor mij de moeite waard is. Wanneer nadien blijkt dat de leerlingen ook inzichten hebben opgedaan uit het spel, de leerstof beter onder de knie hebben, is een conclusie voor mij duidelijk. De bordjes zijn functioneel en ik zal ze zeker nogmaals gebruiken.

[\(inhoudsopgave\)](#)

A.4 Memorie met rijmwoorden. (zie [bijlage 3](#))

4.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- memoriekaartjes: - op de kaartjes staan prenten die woorden weergeven.
 - op de achterkant staan tekens, 2 kaartjes die bij elkaar horen hebben hetzelfde teken.

Leerjaar:

- uitgetest in het 1ste leerjaar.

Lesfase:

Inoefenmoment na de instructie:

- Dit materiaal dient om al geleerde leerstof verder in te oefenen. Je gaat het materiaal dus best gebruiken tijdens een inoefenmoment.
- Het materiaal is gemakkelijk in te zetten tijdens hoekenwerken, contractwerken of op het einde van de les als inoefenmoment.

Deze kaartjes kunnen ook ingezet worden tijdens een instructiemoment, bijvoorbeeld bij het leren van nieuwe woordjes. Aan de hand van de prenten kunnen de leerlingen dan zelf de woorden vinden.

4.2 Ontstaan.

Voor de memorie baseerde ik me op bestaande memoriespelletjes. Ik wilde hier een andere dimensie aan geven, door niet te werken met prenten die bij elkaar horen, maar met prenten die de woorden weergeven samen te laten plaatsen. De leerlingen leerden net rijmen en vonden dit enorm leuk, daarom koos ik ervoor om rijmwoorden te gebruiken.

4.3 Gebruik.

1. Op de memoriekaartjes staan woorden weergegeven. De leerlingen bekijken een prent en zeggen het woord hardop.
2. De leerlingen zoeken een 2de kaartje waarvan het woord rijmt op dat van het eerste kaartje.
3. Wanneer de leerlingen denken een juiste combinatie gevonden te hebben, draaien ze de kaartjes om.
4. Staat op beide kaartjes hetzelfde symbool, dan hebben ze een juiste combinatie.
5. Zo niet, draaien ze de kaartjes weer om en werken verder.

4.4 Doelen voor de kinderen.

→ Uit het leerplan Nederlands: taalbeschouwing.

- De leerlingen kunnen klankverwante woorden zoals rijmwoorden vinden, herkennen en gebruiken. (Tb.8.8.6)

4.5 Doelen bereikt?

Gedurende de hele werktijd zijn de leerlingen zelfstandig aan de slag gebleven. Wanneer ik in de hoek langsging, lieten de leerlingen me trots zien welke kaartjes ze al verdiend hadden. Ik liet hen dan verwoorden welke woorden de kaartjes weergaven, zo kon ik ineens controleren of ze niet gespiekt hadden.

4.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Met het uitwerken van dit materiaal ben ik geen problemen tegengekomen.

b. Problemen bij de uitvoering:

Bij de uitvoering ben ik geen problemen tegengekomen.

4.7 Aandachtspunten.

- Voorzie stevig materiaal.
- Voorzie voldoende kaartjes.
- Zorg ervoor dat de prenten duidelijk en eenduidig zijn.
- Ga regelmatig langs bij de leerlingen en moedig hen extra aan. Nadien gaan ze nog een beetje harder werken.
- Controleer de leerlingen af en toe door hen de woorden te laten verwoorden.

4.8 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal is speels en gemakkelijk hanteerbaar voor leerlingen uit een eerste leerjaar.
- Eens de werking van het spel is uitgelegd, kunnen de leerlingen zelfstandig aan de slag. Doordat de leerlingen weten wat ze moeten doen, blijven ze de hele tijd bezig en verhoogt de effectieve werktijd.
- Het materiaal bevat een ingebouwde verbeter sleutel, waardoor de leerlingen zichzelf kunnen controleren. De leerlingen kunnen alles zelfstandig uitvoeren.
- Nadat je de werking 1 keer uitgelegd hebt, kan je het materiaal voor de rest van het jaar telkens opnieuw inzetten met andere opdrachten.
- De leerlingen mogen veel zelf doen en mogen dit doen met materiaal dat aansluit bij hun eigen leefwereld.
- Het materiaal is gemakkelijk te maken.

- Je kunt verschillende opgaven op het materiaal zetten, waardoor het spel in alle graden hanteerbaar blijft.
- Bruikbaar tijdens meerdere lessen, bijvoorbeeld: taal (vervoegingen van werkwoorden), WO (prenten en verklaringen rond het thema de dokter.), verkeer (verkeersborden en verklaringen),...

4.9 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

Volgens de cursus opvoedkunde en PPV moeten we zo vaak mogelijk aansluiten bij de leefwereld van de kinderen. Wanneer je aansluit bij de leefwereld van de kinderen, gaan ze meer betrokken zijn tot de les. Een hogere betrokkenheid leidt vaker tot het beter en fundamenteeler leren. Dit alles kan je bereiken door de leerlingen op een speelse manier aan de slag te laten gaan.

4.10 Eindevaluatie.

Het uiteindelijke resultaat is de memorie.

De leerlingen konden er vlot zelfstandig mee aan het werk. Door de memorie in groep te laten spelen, werk je niet alleen aan taalvaardigheden, maar ook aan sociale vaardigheden.

Het positieve van het spel is dat het niet veel tijd vraagt om het te spelen, waardoor je het gemakkelijker in een les kan inschakelen.

Dit alles maakt dat ik het concept van de memorie zeker nog zal gebruiken.

[\(inhoudsopgave\)](#)

A.5 Reflectie achteraf:

5.1 Mening, beoordeling van docenten, mentoren, medestudenten.

Meneer Rabijns: (docent)

“Ik vind je poging om kinderen zelfstandig te laten werken met deze spelmaterialen zeer goed gelukt.

Ze moesten zelden of niet hun wc-rolletje omdraaien om hulp te vragen. De "verbetersleutels" die je hen gaf functioneerden naar behoren.

Toch kan ik het mij voorstellen dat hoekenwerk met een groter aantal leerlingen en in een hogere graad een meer stapsgewijze aanpak vraagt (bv. a.d.h.v. stappenplan, werkkaart per hoek...) en een langere werktijd vraagt ook om een bepaalde spanningsboog die moet volgehouden worden. Denk eens na hoe je dat zou doen.”

Mevrouw Hilde Borremans: (mentor)

“Zeer functioneel materiaal. De leerlingen waren geboeid en werden uitgedaagd door het nieuwe materiaal.

De leerlingen konden zelfstandig aan de slag en konden zichzelf verbeteren. Dit verhoogt de zelfstandigheid van leerlingen uit het eerste leerjaar.”

5.2 Eigen reflectie:

Ik ben het eens met deze commentaar.

De leerlingen zijn de hele tijd zelfstandig bezig geweest en hebben geen of weinig vragen moeten stellen.

Maar voor een groter aantal leerlingen zou dit spelmateriaal ontoereikend zijn. Het materiaal zou gebruikt kunnen worden binnen een hoekenwerk, maar zou een aanvulling vragen van ander materiaal en/of werkblaadjes. Zo had ik bijvoorbeeld tijdens dit hoekenwerk ook een memorie met rijmwoorden voorzien rond dezelfde leerstof. Zo konden de snelle leerlingen dezelfde leerstof herhalen, maar op een andere speelse manier.

Het werken met de houten kaders was leuk en nuttig, maar ik denk dat een langere werktijd zou vragen om ander materiaal. Je zou dan de memorie met rijmwoorden kunnen inzetten, omdat het werken met de houten kaders op de duur zou gaan vervelen.

Wat ook een mogelijkheid zou zijn, is het maken van grotere houten kaders, met langere en meer ingewikkelde opdrachten. De leerlingen hoeven zo geen 10 verschillende opdrachten op te lossen met dezelfde kader, waardoor ze het werk misschien als saai gaan bezien. Zo blijven ze uitgedaagd om de oplossing te vinden van de grote puzzel. Maar ik denk dat de grootte van de kaders dan praktisch niet meer hanteerbaar zou zijn. Al zou dit misschien opgevangen kunnen worden, door meer informatie op een werkblaadje te zetten, zonder de overzichtelijkheid uit het oog te verliezen. Als ik de kaders 1 formaat groter zou maken, zouden de leerlingen al iets langer aan het werk kunnen blijven, zonder de praktische hanteerbaarheid te verwaarlozen. Toch zou dit niet voldoende zijn als oplossing, omdat het materiaal nog ontoereikend zou zijn voor de werktijd.

De memorie zou ik naar de toekomst toe aanpassen, door alleen woorden op de kaartjes te zetten. Wanneer je prenten gebruikt, bestaat de kans dat de leerlingen andere woorden (synoniemen) uit de prent gaan halen. Indien dit het geval is, valt heel de opdracht in het water, toch wanneer het over rijmen gaat. Wanneer je enkel woorden geeft, ben je zeker dat de leerlingen de juiste woorden gaan gebruiken.

Ook zou ik een werkblad bij deze memorie geven. Op dat werkblad kunnen de leerlingen de gevonden rijmwoorden dan noteren. Zo kan je zien dat ze de woorden gevonden hebben en ze niet naar de oplossing op de achterkant gaan kijken zijn.

Mijn mentor zei me dat ze tevreden was over het materiaal, omdat de leerlingen zelfstandig en gedreven aan het werk bleven. Ook hier ben ik het mee eens, omdat ik de uitdrukkingen op de gezichten van de kinderen zag. Ze waren intensief met de leertaak bezig en amuseerden zich enorm.

5.3 Conclusie: mijn vaardigheden als leerkracht.

Aan de hand van deze stage, kan ik volgende besluiten nemen.

- Ik ben al redelijk goed in het stimuleren van de betrokkenheid bij de leerlingen.
Dit wordt bewezen door de manier waarop de leerlingen aan de slag gingen met het materiaal. De puzzels die gehanteerd werden als correctie, sloten aan bij de leefwereld van de kinderen. Ook de rekentaarten met de herfsttaferelen sloten aan bij de leefwereld van de kinderen, omdat ze net naar het bos geweest waren en over deze dieren geleerd hadden.
- Ik slaagde erin een uitleg te geven, zodat de leerlingen zelfstandig aan de slag konden gaan.
Bij het geven van de uitleg rond de spelmaterialen in het hoekenwerk, volgden de leerlingen aandachtig, waardoor ze meteen zelfstandig aan de slag konden gaan.
- Ik kon de leerlingen zelfstandig en gedurende de hele vooraf afgesproken werktijd aan het werk houden.
Ik had op voorhand de materialen uitgetest, dus had een redelijk goed beeld over de tijd dat de leerlingen hiermee bezig zouden zijn.
- De leerlingen wisten voldoende wat ze moesten doen, waardoor ze de hele tijd zelfstandig bezig konden zijn en geen vragen moesten stellen of nodeloos met hun vingers zaten te draaien.
- Ik denk dat ik, met de nodige hulp, voldoende kan reflecteren over het gehanteerde materiaal.
Aan de hand van de reacties die ik in deze stage kreeg, weet ik immers wat ik zou aanpassen voor een volgende keer en weet ik ook waarom deze aanpassingen nodig zijn. Dat vind ik een belangrijk gegeven. Voor de verdere uitwerking van dit onderwerp moet ik nog meer naar de beginsituatie van de leerlingen kijken en naar de bruikbaarheid van het materiaal op langere termijn. Dit materiaal is immers meermaals bruikbaar, maar mits voldoende aanpassingen.

[\(inhoudsopgave\)](#)

B.1 Gegevens vooraf.

1.1 Doelen voor de leerkracht.

De bedoeling was:

- de kinderen op een speelse manier de leerstof opnieuw aanleren en laten inoefenen.
- met behulp van het materiaal de leerlingen stimuleren om over zichzelf, hun wensen en verlangens te vertellen.
- de leerlingen het gevoel geven dat ze even tot rust kunnen komen en zichzelf kunnen zijn.
- de leerlingen positief bekrachtigen en op een speelse manier laten leren.
- een veilig speelklimaat creëren.

Ik heb hier 4 basiscompetenties mee gerealiseerd.

- De leraar kan kinderen aanzetten tot meer mondigheid en zelfstandigheid.
- De leraar kan aangepaste werkvormen kiezen en ze afstemmen op de doelstellingen.
- De leraar kan op basis van deze informatie leermiddelen kiezen rekening houdend met de specifieke noden en kenmerken van de doelgroep.
- De leraar kan de klaspraktijk vanuit reflectie op de eigen ervaringen bijsturen.

[\(inhoudsopgave\)](#)

B.2 lottobordjes. (zie [bijlage 4](#))

2.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- gekleurde bordjes met cijfers.
- gekleurde kaartjes met rekensommen.

Leerjaar:

- uitgetest in het 1ste leerjaar.

Lesfase:

Als inoefenmoment na het:

- Dit materiaal dient om al geleerde leerstof verder in te oefenen. Je gaat het materiaal dus best gebruiken tijdens een inoefenmoment.
- Het materiaal is gemakkelijk in te zetten tijdens hoekenwerken, contractwerken of na het zelfstandig verwerken van andere leerstof.

2.2 Ontstaan.

Voorafgaand aan deze stage heb ik de leerlingen waarmee ik zou moeten werken eigenlijk niet gezien. Wel ben ik enkele keren in hun klas geweest. Tijdens die momenten heb ik met de leerkracht gesproken, zodat ik een beeld had over wat de leerlingen al konden. In de klas zag ik dat de leerlingen volop bezig waren rond sinterklaas, dus ik wist dat ik dit idee zeker moest gebruiken.

Het idee van het materiaal zelf kwam eigenlijk van mijn neefje. Ik speelde met hem een Samsonlotto waarbij je kaartjes trekt en dan op je spelbordje legt, indien daar dezelfde prent opstaat. Nadien besepte ik dat dit spelidee hanteerbaar zou zijn in de lagere school, maar dat ik het moest aanpassen. Ik besepte dat de leerlingen met dit spel zelfstandig aan de slag zouden kunnen en zo op zelfstandige basis zouden kunnen leren. Dit kon ik dan bijvoorbeeld doen door sommetjes en oplossingen op het spelbord te plaatsen, in plaats van prenten.

Tijdens de observatiemomenten zag ik enkele leerlingen naar de zorgklas komen, die liever niet uit de klas gehaald werden. Deze leerlingen zeiden dat ze het niet leuk vonden om apart te komen werken, omdat ze het toch niet konden en dan nog eens extra moesten oefenen. De leerlingen hadden het gevoel dat ze teveel aangekeken werden op hun problemen. Ze wilden veel liever meedoen met de gewone leerlingen, in plaats van een aparte behandeling te krijgen. Soms was het ook zo dat de leerlingen uit de klas werden gehaald tijdens lessen die ze net wel graag deden, of waar ze net goed in waren. Dat werkte demotiverend, omdat ze net in die lessen konden tonen wat ze al konden.

Ik wilde er met mijn materiaal voor zorgen dat de leerlingen die naar de zorgklas kwamen, echt wilden komen. Ik wilde hen plezier laten beleven aan hun werktijd in de zorgklas. Maar ik wilde er op hetzelfde moment ook voor zorgen dat ze hun leerstof konden bijwerken. Door de leerlingen een spel te laten spelen dat speciaal voor hen gemaakt was, een spel dat de andere leerlingen bovendien nooit zouden spelen, gaf ik hen het gevoel dat ze belangrijk waren. Juist doordat ze wisten dat dit spel speciaal voor hen was, wilden ze wel komen en beleefden ze bovendien plezier aan de les.

2.3 Gebruik.

1. Elk kind krijgt een spelbordje in een bepaalde kleur. Op dat spelbord staan negen vakjes met cijfers. Op de tafel liggen allerlei kaartjes, allemaal met de lege kant naar boven.
2. De lkr. duidt een volgorde aan waarin de leerlingen aan bod mogen komen.
3. De eerste leerling trekt een kaartje. De kleur van het kaartje bepaalt op welk spelbordje het kaartje moet komen.
4. De leerling die het kaartje trekt, lost de rekenoefening op. De andere leerlingen controleren of het juist is.
5. Nadien krijgt de leerling met het spelbordje in dezelfde kleur als het kaartje, het kaartje.
6. De leerling legt het kaartje op de juiste oplossing.
7. Nadien trekt de volgende leerling een kaartje.
8. De leerlingen helpen elkaar om hun bordje vol te krijgen.
9. De leerling die het eerst zijn bordje vol heeft is gewonnen, met de hulp van alle andere leerlingen.

2.4 Doelen voor de kinderen.

→ Uit het leerplan wiskunde.

- De lln. kunnen de resultaten bij de elementaire optellingen tot 20 paraat kennen. (B9)
- De lln. kunnen de resultaten bij de elementaire aftrekkingen met aftrektal kleiner dan of gelijk aan 20 paraat kennen. (B12)

2.5 Doelen bereikt?

Mijn doel was de leerlingen op een speelse manier de nodige leerstof te laten herhalen en inslijpen. Ik denk dat ik erin geslaagd ben deze doelen te bereiken bij de leerlingen. Aan het begin van de les gebruikten de leerlingen hun blokken nog om de opgaven te berekenen. Maar tegen het einde van het spel, loste het merendeel van de leerlingen de opgaven op zonder hun blokken.

Nadien hoorde ik ook van de klasjuf dat de leerlingen die bij mij het spel hadden gespeeld beter meekonden tijdens de rekenlessen dan voordien. Tijdens het oefenen verklaarde een van de kinderen ook dat hij veel liever dit spelletje bleef spelen, dan terug te gaan leren. Dit bewijst dat hij helemaal niet meer doorhad dat hij tijdens het spelen nog aan het leren was.

Ik wilde ervoor zorgen dat de leerlingen zich goed op hun gemak voelden en ook eens gewoon konden vertellen over dingen die ze kwijt wilden. Door de sinterklaasprent op de bordjes, werden de leerlingen geprikkeld om over sinterklaas en hun wensen te vertellen. Dit gebeurde tussendoor, tijdens het spelen. Dit zorgde ervoor dat de leerlingen zich op hun gemak voelden, wat kan leiden tot beter leren en meer fundamenteel leren. Leerlingen die zich goed voelen, kunnen zich immers meer concentreren op het leren en spelen zelf, waardoor het rendement van de activiteit omhoog gaat.

2.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Niet van toepassing.

b. Problemen ter plaatse:

Het probleem was dat de leerlingen soms lang moesten wachten voor het hun beurt was om weer eens een kaartje te nemen.

Doordat elke leerling een eigen spelbordje had, waren er redelijk veel kaartjes. De leerlingen mochten dan één voor één een kaartje nemen en de oplossing zoeken. Zodra ze de oplossing hadden gevonden, mochten ze het kaartje geven aan de leerling dat het bijhorende bordje had. De leerlingen die nog het meeste problemen hadden met het optellen en aftrekken, hadden meer tijd nodig om de oplossing te vinden, waardoor de anderen langer moesten wachten. De leerlingen werden dan soms ongeduldig, omdat ze liefst zo snel mogelijk hun eigen bordje wilden opvullen.

Dit probleem heb ik opgelost door alle leerlingen de oplossing van de getrokken opgave te laten zoeken. Dit zorgde ervoor dat alle leerlingen bezig waren en geen tijd hadden om onrustig te worden. Om ervoor te zorgen dat de leerlingen ook mee bleven rekenen met de anderen, liet ik niet altijd de leerling die het kaartje trok het antwoord geven. Ik duidde ook eens iemand anders aan, zodat ze gemotiveerd bleven om mee de oplossingen te zoeken. Op deze manier konden de leerlingen individueel oefenen en toch speels samenwerken. Niet alleen kon ik zo werken aan hun rekenprobleem, maar de leerlingen leerden op deze manier ook hun beurt afwachten, samenwerken en waardering opbrengen voor anderen.

In het begin hadden de leerlingen er ook moeite mee dat ze hun kaartje soms aan iemand anders moesten geven, omdat het bij hun bordje hoorde. De leerlingen wilden vooral zelf hun eigen bordje eerst vol hebben. Maar eens ik hen uitlegde dat het de bedoeling was zo snel mogelijk alle bordjes vol te krijgen en dat ze elkaar moesten helpen om dat te kunnen doen, verliep het spel weer vlot.

Aanvankelijk waren er ook leerlingen die problemen hadden om zonder blokken te rekenen. Deze leerlingen hadden vooral nog nood aan het zien van de opgave voor zich. Sommige leerlingen legden dan de hele opgave met hun blokken, anderen legden slechts een deel. Dit probleem stak de kop op doordat de leerlingen tot dan toe altijd hun blokken mochten gebruiken. De bedoeling was echter dat ze vanaf dat moment zonder blokken zouden leren werken, toch zeker voor de al langer geleerde basisbewerkingen.

Door de leerlingen eerst met de blokken te laten werken en de leerstof even terug te laten ophalen, zorgde ik ervoor dat de leerlingen nadien zonder hun blokken aan de slag konden.

2.7 Verklaring voor deze problemen:

Ik stelde het spel voor als een echt spel, dit wil zeggen je moet van alles doen en uiteindelijk is er een winnaar. Ik vergat echter expliciet te vermelden dat het de bedoeling was dat iedereen een winnaar werd. Ik had meteen moeten zeggen dat ik graag een groep winnaars had en dat dit kon doordat de leerlingen samenwerkten. Ik begrijp dat de leerlingen hier problemen mee hadden, omdat kinderen van jongs af aan aangeleerd wordt dat er bij een spel steeds een winnaar is.

Ook waren de leerlingen het zo gewoon dat ze steeds hun blokken mochten gebruiken, dat ze tilt sloegen wanneer ze het zonder moesten doen. De leerlingen hadden de blokken nog nodig als houvast, ook al waren er die de blokken legden, maar ze niet echt gebruikten. Nadat ik hen duidelijk maakte waarom ze de blokken niet meer mochten gebruiken, begrepen de leerlingen dat het rekenen zonder blokken ook moest en dat ze dit zeker konden. Daardoor deden de leerlingen harder hun best om ook zonder de blokken het spel te spelen, wat hen uiteindelijk wel lukte.

2.8 Aandachtspunten.

- Voorzie stevig materiaal.
- Wanneer je met een klein groepje werkt, blijf je best het spel mee volgen. Zo kan je zien of ze de leerstof begrepen hebben.
- Wanneer je met een grotere groep werkt, kan je best een correctiesleutel voorzien.
- Moedig de leerlingen regelmatig aan. Nadien gaan ze nog een beetje harder werken.

2.9 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal is speels en gemakkelijk hanteerbaar voor leerlingen uit een eerste leerjaar.
- Het materiaal is gemakkelijk en goedkoop te maken.
- Het lottospel is een leuke variant op de memorie. Je kunt de leerlingen hetzelfde laten instuderen, maar door eens niet voor de memorie te kiezen, wijk je af van de gewoonte. Dit prikkelt vaak de belangstelling van kinderen.
- Nadat je de werking 1 keer uitgelegd hebt, kan je het materiaal voor de rest van het jaar telkens opnieuw inzetten met andere opdrachten.

- De leerlingen mogen veel zelf doen en mogen dit doen met materiaal dat aansluit bij hun eigen leefwereld.
- Het oplossen van een lotto sluit erg aan bij de leefwereld van kinderen uit een eerste leerjaar. De leerlingen speelden nog vaak met een lotto in de kleuterklas.
- Dit materiaal spreekt niet alleen aan in de lagere graad, maar indien je het aantrekkelijk voorstelt, is het ook inzetbaar in de hogere graden.
- Bruikbaar tijdens meerdere lessen, bijvoorbeeld: WO (prenten en benamingen rond een bepaald thema), Frans (werkwoorden en vervoegingen),...

2.10 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

Tijdens de lessen van opvoedkunde leren we dat kinderen het beste leren van elkaar en met elkaar. Dit wilde ik dan ook stimuleren, door ze samen te laten werken en samen de sommen te laten inoefenen.

Volgens de onderwijsfilosofie van de school waar ik stond, moeten kinderen steeds gezien worden als kinderen en niet als een probleem. Belangrijk daarbij was, dat de kinderen die naar de zorgklas kwamen, niet alleen benaderd werden op vlak van hun moeilijkheid. Men moet rekening houden met het hele kind, dit wil zeggen zijn problematiek, maar ook zijn gevoelens, zijn verlangens. Daarom koos ik ervoor de bordjes in het thema Sinterklaas te plaatsen. Zo kon ik hen tussendoor stimuleren over hun wensen en dromen te vertellen tussendoor. Op deze manier konden ze dan zeer speels bezig zijn.

Wat ook belangrijk is, is dat een zorgleerkracht fungeert als vertrouwenspersoon, een persoon waarbij de leerlingen even zichzelf kunnen zijn en op adem kunnen komen. Door de leerlingen met een spelletje te laten werken, hoopte ik hen even tot rust te laten komen en toch bij te werken op de nodige vlakken.

Ik wilde ervoor zorgen dat de leerlingen zich goed voelden bij mij, omdat het bewezen is dat leerlingen met een hoog welbevinden vaak meer betrokken zijn en ze dus beter gaan kunnen leren. Roel de Groot, auteur van kinderen en spel (2001, blz. 11) formuleerde dit als volgt: "Voorts ontbreekt bij volwassenen ook wel eens het besef dat kinderen alleen dan spelen wanneer zij zich veilig voelen. Dit gevoel van veiligheid wordt gevormd door de verhouding tussen volwassene en kind, door de omgeving die de ouders voor hun kind scheppen en door het geestelijke klimaat dat daarin heerst." Hieruit kan ik concluderen dat een veilig klimaat een voorwaarde is om tot spelend leren te komen, daarom moet ik dus eerst voor een veilig klimaat, een vertrouwensband zorgen.

2.11 Eindevaluatie.

De leerlingen begonnen spontaan te vertellen, terwijl ze met de spelbordjes bezig waren. Dit is voor mij een bewijs dat ik erin geslaagd ben hen een veilig gevoel te geven, omdat kinderen niet zomaar alles vertellen in verband met hun wensen en verlangens. Door de leerlingen voldoende te laten vertellen en toch ook bij het spel te houden, heb ik hen op een aangepaste en ontspannende manier kunnen bijwerken op vlak van hun problematiek.

Na verloop van tijd ging het rekenen ook vlotter. Doordat de leerlingen niet gefocust waren op het rekenen zelf, maar op het spel, hadden ze minder stress om de oplossing te vinden. Uiteindelijk leidde dat ertoe dat alles vlotter ging en ze beter gingen presteren. Dit merkte ik doordat de leerlingen aanvankelijk nog redelijk wat fouten maakten, maar naar het einde toe nagenoeg foutloos konden werken.

Het uiteindelijke resultaat zijn de lottobordjes. Ik ben er best tevreden over, omdat ze hun nut zeker bewezen hebben. Ze dagen de leerlingen uit en zijn gemakkelijk hanteerbaar. Tijdens de uitgevoerde les, werden de bordjes gebruikt in grote groep, maar mits het hanteren van een correctiesleutel, kunnen deze spelbordjes ook in kleine groepjes gebruikt worden. Daardoor zijn ze gemakkelijk in te zetten tijdens hoekenwerken, dode momenten in de klas,...

Het nadeel is dat deze bordjes enkel bruikbaar zijn voor een eerste leerjaar, tijdens de sinterklaasperiode en voor het inoefenen van + en -. Aangezien het moeilijk wordt een moment te vinden waarbij aan deze 3 voorwaarden wordt voldaan, is dit een groot nadeel aan de huidige uitwerking van het materiaal. Pas wanneer je een vaste klas hebt, kan je de bordjes elk jaar opnieuw hanteren, omdat je ze dan in je lessenpakket kan inpassen.

Een ander nadeel is dat er dit keer geen correctiesleutel bij het spel was. Bij deze uitvoering was dit niet noodzakelijk, omdat ik er zelf bij zat. Op andere momenten, bijvoorbeeld bij het werken in kleine groepen, kan een correctiesleutel noodzakelijk zijn. Bij deze spelvorm is het wel mogelijk een correctiesleutel te maken, waardoor dit nadeel in de toekomst zeker weggewerkt kan worden.

Een algemeen nadeel van deze spelvorm is dat het heel moeilijk is een multi-inzetbare vorm te vinden. Hiermee bedoel ik dat het moeilijk is een thema of leerstofonderdeel in de bordjes te verwerken, zodat het toch nog bruikbaar blijft over leerjaren heen. Wat je wel kan doen, is het verwerken van een losstaand thema of onderwerp, waardoor je de bordjes een heel jaar kan hanteren.

[\(inhoudsopgave\)](#)

B.3 Reflectie achteraf.

3.1 Mening, beoordeling van docenten, mentoren, medestudenten.

Mentor, mevrouw Els Cools:

“Beoordeling spelbordjes om + en - in te oefenen (thema Sint)

De spelbordjes waren zeer mooi uitgevoerd. Het materiaal was echt aantrekkelijk voor de leerlingen. Ze waren groot genoeg en toch waren ze gemakkelijk hanteerbaar om in kleine groepjes te gebruiken.

Aangezien de kinderen veel aan bod konden komen, werden er 2 doelstellingen bereikt met deze bordjes. Enerzijds werd het symboolbewustzijn getraind, anderzijds kunnen we ook zeggen dat de optellingen en de aftrekkingen geautomatiseerd werden.

Ik denk dat één van onze spontane leerlingen(Jelle) zelf wel aangaf dat ook de betrokkenheid aangesproken werd toen hij zei: "Ik wil hier wel blijven juf, want 't is hier plezant." Door het spel hadden de kinderen nauwelijks door dat ze aan het rekenen waren. Spelend leren was zeker ook een doelstelling die bereikt werd.

Knap materiaal.”

3.2 Eigen reflectie:

Ik ben het eens met deze commentaar. Hoewel de leerlingen de kans kregen om hun verhaal te doen, waren ze gedurende de hele werktijd toch actief bezig. De leerlingen leerden wat ze moesten leren op een speelse manier, zodat ze op de duur zelf niet eens meer beseften dat ze eigenlijk aan het rekenen waren.

Mijn mentor heeft gelijk als ze zegt dat het materiaal bruikbaar is in kleine groepjes. Belangrijk is dan wel dat de leerkracht bij het kleine groepje is om te controleren. Indien er met grotere groepen gewerkt moet worden, moet er een soort correctiesleutel voorzien worden. Zo'n correctiesleutel is zeker een meerwaarde, waardoor deze spelvorm later in grotere groepen en oudere leerjaren ingezet kan worden.

3.3 Conclusie: mijn vaardigheden als leerkracht.

Aan de hand van deze stage, kan ik besluiten dat ik al redelijk goed ben in het stimuleren van de betrokkenheid bij de leerlingen. De manier waarop de leerlingen aan de slag gingen bewees hun betrokkenheid. Toen de bel ging, wilden de leerlingen zelfs niet gaan spelen, dit wil zeggen dat ik hen zeker wist te boeien. De betrokkenheid en motivatie waren zo hoog dat de leerlingen niet eens beseften dat ze aan het leren waren.

Ik ben erin geslaagd de leerlingen op een positieve manier te laten samenwerken. Doordat ze samen de oplossingen moesten zoeken en dan hun kaartje moesten doorgeven aan de leerling bij wie het hoorde, werden ze gestimuleerd elkaar te helpen. De leerlingen juichten elkaar tussendoor toe en prezen elkaar als de andere weer een kaartje bij had op zijn bordje.

Ik denk dat ik voldoende kan reflecteren over het gehanteerde materiaal. Aan de hand van de stage en de manier waarop de leerlingen met het materiaal aan de slag gingen, weet ik immers wat ik zou aanpassen voor een volgende keer. Ik weet ook waarom deze aanpassingen nodig zijn. Ik weet dat ik aan de hand van mijn reflectie een meer waardevolle uitwerking van dit materiaal zou kunnen vinden.

Voor de verdere uitwerking van het spelbord naar de andere leerjaren toe, is het belangrijk dat ik vooral kijk naar het niveau van de leerlingen, zodat het materiaal uitdagend blijft. Want als het materiaal als kinderachtig overkomt voor de leerlingen, gaan ze minder gemotiveerd zijn om ermee aan de slag te gaan en te leren.

[\(inhoudsopgave\)](#)

C.1 Gegevens vooraf.

1.1 Doelen voor de leerkracht.

Na mijn laatste begeleidingsgesprek vroeg mevrouw Verhoeven me om tijdens deze stage eens spel materiaal te maken dat hanteerbaar was tijdens de lessen WO en muzische vorming.

Mijn bedoeling was:

- materiaal inzetten tijdens lessen WO en muzische vorming.
- leerstof op een speelse manier laten inoefenen. (spijkerbordjes)
- nieuwe leerstof op een speelse manier aanbrengen. (go, go, stop en kwartet spel)
- leerlingen uitdagen om een taak op een andere dan de traditionele manier aan te pakken. (kaartjes met dobbelstenen)

Ik heb hier 5 basiscompetenties mee gerealiseerd.

- De leraar kan kinderen aanzetten tot meer mondigheid en zelfstandigheid.
- De leraar kan aangepaste werkvormen kiezen en ze afstemmen op de doelstellingen.
- De leraar kan op basis van deze informatie leermiddelen kiezen rekening houdend met de specifieke noden en kenmerken van de doelgroep.
- De leraar kan de lespraktijk vanuit reflectie op de eigen ervaringen bijsturen.
- De leraar kan, indien nodig, de leermiddelen aanpassen

[\(inhoudsopgave\)](#)

C. 2. Go, go, stop. (zie [bijlage 5](#))

2.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- Plastieken spelbord, bestaand uit ronde vakjes opgevuld met kurken.
- Inlegbladen met rode en groen bollen.
- Bladen met vragen.

Leerjaar:

- uitgetest in het 3de leerjaar.

Lesfase:

Verkennen van de voorkennis van de leerlingen:

- Dit materiaal dient om klassikaal te verkennen wat de leerlingen al weten over een bepaald onderwerp.
- Dit materiaal is alleen klassikaal te gebruiken.

2.2 Ontstaan.

Toen ik aan de voorbereiding van deze stage aan het werken was, zette ik af en toe de televisie op om me te ontspannen. Op dat moment zapte ik langs de kindzender Ketnet. Daarop was net een quiz bezig: 'GO, GO, STOP'. Daarin moeten de kinderen vragen beantwoorden nadien een weg afleggen over Tv-schermen. Wanneer het scherm groen wordt mogen ze doorgaan, wordt het rood, dan blijven ze staan. Ik vond dit wel een leuk spel, maar moest dan wel een oplossing vinden om de Tv-schermen te vervangen. Daar haalde ik het idee voor mijn spelbord.

2.3 Gebruik.

1. In het plastieken spelbord ligt een blad met rode en groene bollen.
2. De lln. zetten hun pion bovenaan het spelbord.
3. De lkr. stelt een vraag, elke groep noteert het antwoord op de vraag op een blad.
4. De lkr. overloopt de antwoorden.
5. De groepen die juist antwoorden mogen hun pion op een kurk zetten.
6. De lln. mogen de kurk dan uit het spelbord trekken en zien welke kleur eronder zit. Rood wil zeggen dat ze moeten blijven staan, groen wil zeggen dat ze verder mogen gaan naar een aangrenzend vakje. Dit vakje mogen ze dan weer openen, zo gaat het door tot ze op een rood vakje komen.
7. De lln. trachten per ronde om het eerst naar beneden te geraken.
8. De groep die het eerst beneden is, wint de ronde. (Per ronde is er een ander inlegblad met rode en groene bollen.)

2.4 Doelen voor de kinderen.

→ Uit het leerplan wereldoriëntatie.

- Kinderen kunnen plaatsen en gebeurtenissen waar ze kennis mee maken vlot op een passende kaart of plattegrond terugvinden. (9.10)

- Kinderen kunnen op de wereldkaart en/of globe, de grote klimaatgordels, de natuurlijke plantengroei en specifieke natuurverschijnselen situeren. (9.11)

- Kinderen kunnen gebruik maken van diverse voorstellingen van de ruimte. (9.9)

2.5 Doelen bereikt?

Elke vraag van de quiz werd besproken nadat het juiste antwoord gevonden was. Ik liet dan eerst de leerlingen zelf verwoorden wat het juiste antwoord was. Ik liet hen dit antwoord ook verklaren, indien ze dit wisten. Op deze manier kon ik hun voorkennis peilen en kregen ook de andere leerlingen een zicht op wat hun klasgenootjes allemaal wisten. Nadien legde ik dan zelf nog dingen uit, wanneer dit nodig was bij de vraag. Na het spel kwamen enkele kinderen me zeggen dat ze veel nieuwe dingen geleerd hadden, dingen die ze eigenlijk nog niet wisten, maar wel leuk waren. Mijn mentor sprak me aan en vertelde me dat ze verbaasd was over de voorkennis die sommige kinderen hadden.

Gedurende het hele spel werkten de leerlingen goed samen. Ze moedigden ook de andere groepen aan, wat een hele vooruitgang was in deze klas. (Voordien was het ieder voor zich en was de rivaliteit zeer hoog in de klas.)

Aan de hand van deze elementen kan ik besluiten dat het opzet van dit spelmateriaal geslaagd was.

2.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Niet van toepassing.

b. Problemen bij de uitvoering:

Het probleem was dat er 1 spelbord in het midden van de klas lag en er telkens per groep iemand de pion mocht komen verzetten. Doordat 1 persoon dit moest doen voor zijn groep, hadden de anderen minder inspraak, wat bij sommige leerlingen tot ontevredenheid leidde. Uiteindelijk heb ik er dan voor gekozen de leerlingen met hun hele groep tot aan het spelbord te laten komen en dan te laten overleggen hoe ze de pion zouden verzetten, op deze manier was iedereen voldoende betrokken. Door de leerlingen dan telkens te laten verwoorden hoe ver zij van de eindstreep verwijderd waren, bleven de andere groepen ook geïnteresseerd volgen.

2.7 Aandachtspunten.

- Zorg ervoor dat je voldoende inlegbladen voorziet.
- Zorg ervoor dat je spelbord breed genoeg is om per een groep een pion klaar te zetten voor een kurken stop.
- Zorg ervoor dat je op voorhand duidelijk afspreekt wie de pion komt verzetten, maar dat ze altijd met de hele groep moeten afspreken hoe ze de pion gaan verzetten.

2.8 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal is speels en gemakkelijk hanteerbaar in alle leerjaren.
- Eens de werking van het spel is uitgelegd, kan je het voor de rest van het jaar tijdens verschillende lessen inzetten.
- Door leerlingen in kleine groepjes te laten overleggen over de antwoorden en hoe ze de pion gaan verplaatsen, werk je niet alleen aan WO-doelen, maar ook aan sociale vaardigheden.
- De leerlingen mogen veel zelf doen en mogen dit doen met materiaal dat aansluit bij hun eigen leefwereld.
- Bruikbaar tijdens meerdere lessen, bijvoorbeeld: wiskunde (sommen laten oplossen, begrippen laten verklaren), verkeer (regels laten uitleggen),...

2.9 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

In PPV leerden we dat het zeer belangrijk is aan te sluiten bij de leefwereld van de kinderen, daarom koos ik voor een quiz (het spelconcept) die zij al kenden van TV.

In het verleden deden enkele mensen onderzoek naar het effect van spel materiaal in de klas, daaruit concludeerden zij het volgende. Janet Moyles en Kees Both (1993, blz. 34) : "Spel motiveert, er ontstaat daarbij een klimaat waarin gemakkelijk wordt geleerd, of de lerenden nu kinderen zijn of volwassenen. Aan dit motiverende aspect ontleent het spel zijn opvoedende waarde."

2.10 Eindevaluatie van het materiaal.

Ik vind het 'go, go, stop'-spel goed, omdat het spelbord nog voor eender welke les gebruikt kan worden. Je moet dan enkel nog andere quizvragen maken, maar ook deze kan je nadien hergebruiken. Dit geeft het materiaal zeker een meerwaarde.

Moest ik hetzelfde spel nog eens gebruiken in een volgende stage, dan zou ik aan het materiaal zelf niets aanpassen. Ik zou het materiaal op net dezelfde manier hanteren, omdat ik gezien heb dat het werkt.

[\(inhoudsopgave\)](#)

C. 3. Kwartet. (zie [bijlage 6](#))

3.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- kwartetkaarten rond soorten ziekten, aandoeningen,...

Leerjaar:

- uitgetest in het 3de leerjaar.

Lesfase:

Verkennen van de voorkennis van de leerlingen:

- Dit materiaal dient om klassikaal te verkennen wat de leerlingen onthouden hebben van een bepaald onderwerp.
- Aan de hand van het spel werd ook duidelijk wat de leerlingen wisten over het verzorgen van bepaalde medische problemen.

3.2 Ontstaan.

Zoals elke week kwam mijn neefje weer op bezoek en ik speelde met hem een kwartetspel. Hij begrijpt daar nog niets van, maar toch bleek dat hij onthield wat ik de week voordien bij het kwartet vertelde. Dit leek me dan ook leuk om eens uit te proberen tijdens de les. Een kwartet waarbij de leerlingen aan het spelen waren, maar toch de leerstof inoefenden die tijdens de les aan bod kwam.

3.3 Gebruik.

1. De lln. krijgen per groepje (aantal kan variëren) een kwartetspel.
2. Ze delen de kaarten uit en houden ze zo vast dat de andere spelers niet kunnen zien wat er op de kaarten staat.
3. De lln. proberen een kwartet rond een ziekte te verzamelen. Dit doen ze door de 4 kaarten te verzamelen. Op elke kaart staat steeds een ander zinnetje vetgedrukt.
4. De lln. kunnen op deze manier kennis opdoen in verband met het verzorgen van bepaalde ziekten. De lln. proberen zoveel mogelijk kwartetten te verzamelen.

3.4 Doelen voor de kinderen.

→ Uit het leerplan wereldoriëntatie.

- Kinderen zien in dat leefgewoonten de gezondheid kunnen bevorderen en handelen ernaar. (7.14)

Dit houdt in dat ze: bij zichzelf en anderen het verschil tussen ziek, gezond en gewond zijn herkennen.

- Kinderen trachten door hun gedrag gezondheidsrisico's te vermijden. (7.15)

Dit houdt in dat ze: gedragingen of situaties die bevorderlijk of schadelijk zijn voor hun gezondheid herkennen.

3.5 Doelen bereikt?

Ik wilde de leerlingen de leerstof rond ziek zijn laten inoefenen. De leerlingen zijn de hele tijd met die kwartetten bezig geweest en mochten nadien aan elkaar vertellen wat ze geleerd hadden. Daaruit bleek dat de leerlingen heel veel hadden opgepikt uit het spel. Vooral dingen die zij deden wanneer ze ziek waren, maar die eigenlijk niet hielpen, onthielden ze goed.

Ik kan dus besluiten dat de leerlingen de leerstof zeker kenden dankzij de kwartetten.

3.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Niet van toepassing.

b. Problemen bij de uitvoering:

Sommige dingen die op het kwartet stonden, werden door de leerlingen als correct aanzien, omdat zij die dingen toepasten. Het was voor hen dan ook moeilijk te aanvaarden dat het antwoord stond bij wat ze zeker niet mochten doen. Pas toen ik de antwoorden overliep en met hen besprak waarom het fout was, begrepen ze dit en konden ze weer zonder problemen verder spelen.

3.7 Aandachtspunten.

- Zorg ervoor dat je voldoende spelkaarten voorziet.
- Voorzie stevig materiaal.
- Zorg ervoor dat je op voorhand duidelijk uitlegt wat het doel van het spel is.

3.8 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal is speels en gemakkelijk hanteerbaar in alle leerjaren.
- Eens de werking van het spel is uitgelegd, kan je het voor de rest van het jaar tijdens verschillende lessen inzetten, mits kleine aanpassingen aan de inhoud.
- Door leerlingen in kleine groepjes te laten overleggen over de antwoorden en hoe ze de pion gaan verplaatsen, werk je niet alleen aan WO-doelen, maar ook aan sociale vaardigheden.
- De leerlingen mogen veel zelf doen en mogen dit doen met materiaal dat aansluit bij hun eigen leefwereld.
- Bruikbaar tijdens meerdere lessen, bijvoorbeeld: rekenen (kenmerken van veelhoeken verzamelen), taal (woorden van eenzelfde categorie verzamelen), Frans (woorden in een thema verzamelen), ...

3.9 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

Tijdens de lessen van opvoedkunde wordt vaak gezegd dat het rendement van een les zo hoog mogelijk gehouden moet worden, door de leerlingen zo snel mogelijk zelfstandig aan de slag te laten gaan. Door het spel kort voor te stellen en de leerlingen nadien aan de slag te laten gaan, werd de leertijd optimaal benut.

In opvoedkunde wordt ook geleerd dat het belangrijk is tijdig in te grijpen wanneer blijkt dat verschillende leerlingen ergens een probleem mee hebben. Door het spel even stil te leggen en het speldoel even opnieuw uit te leggen, begrepen de leerlingen waarom ze het spel speelden. Nadien konden ze dan meer gericht en nog meer gemotiveerd aan de slag gaan.

3.10 Eindevaluatie van het materiaal.

Het spel, in zijn huidige vorm, is niet meer bruikbaar. Maar door dit te testen, weet ik dat het spelconcept bruikbaar is. Daarom vind ik dit een geslaagd spel materiaal. Het vraagt niet veel tijd om te maken, het is makkelijk hanteerbaar en je kan het in zowat elke les gebruiken, mits enkele aanpassingen.

[\(inhoudsopgave\)](#)

C. 4. Spijkerbordjes. ([zie bijlage 7](#))

4.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- houten spijkerbordjes met opdrachtenfiches.

Leerjaar:

- uitgetest in het 3de leerjaar.

Lesfase:

Inoefenen van de leerstof met betrekking tot oppervlakte:

- Dit materiaal is ook gemakkelijk in te zetten tijdens hoekenwerk, contractwerk en als ondersteunend hulpmiddel bij het maken van oefeningen.

4.2 Ontstaan.

Ik baseerde me op een prent uit het werkboek. De leerlingen moesten oppervlakten aanduiden op een blad met ruitjes. Het leek mij daarbij wel leuk, de leerlingen een bordje te geven, waarop ze de oppervlakten ook echt mochten maken. Zo kwam ik bij de spijkerbordjes uit.

4.3 Gebruik.

1. De lln. krijgen per persoon een houten bordje met spijkers en een touw.
2. De lln. krijgen ook een opdrachtenblad waarop prenten staan met een bepaalde oppervlakte.
3. De leerlingen moeten eerst de prenten namaken op hun spijkerbordje.
4. De leerlingen controleren elkaar om te zien of het juist is.
5. De leerlingen maken zelf vormen die een bepaalde oppervlakte moeten hebben.
6. De lln. tekenen hun gevonden vorm in het rooster op het werkblad, zodat de leerkracht nadien kan controleren of het juist was.
7. De leerlingen tekenen figuren op aparte kaartjes
8. De andere leerlingen maken de figuren na op hun spijkerbord. De figuren moesten dan net dezelfde oppervlakte hebben als de figuren op het kaartje.

4.4 Doelen voor de kinderen.

→ Uit het leerplan wiskunde. (OVSG)

De lln. kunnen de oppervlakte van grillige figuren vergelijken en bepalen door hokjes te tellen die op de figuren kunnen worden gelegd. (2.2.3.11)

4.5 Doelen bereikt?

Ik wilde de leerlingen stimuleren de leerstof rond oppervlakte in te oefenen en daarbij andere vormen te vinden dan de stereotiepe vormen. Terwijl ik rondliep in de klas zag ik dat de kinderen de gekste vormen maakten op hun spijkerbord, maar daarbij toch rekening hielden met de oppervlakte.

Daardoor kan ik besluiten dat het materiaal functioneel was.

4.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Niet van toepassing.

b. Problemen bij de uitvoering:

Niet van toepassing.

4.7 Aandachtspunten.

- Zorg ervoor dat je voldoende spijkerbordjes voorziet.
- Voorzie stevig touw.
- Voorzie voldoende opdrachten en geef de lln. de kans opdrachten te verzinnen voor elkaar.
- Zorg ervoor dat je op voorhand duidelijk uitlegt wat het doel van het spel is.

4.8 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal is speels en gemakkelijk hanteerbaar in alle leerjaren.
- Eens de werking van het spel is uitgelegd, kan je het voor de rest van het jaar opnieuw hanteren voor leerstof i.v.m. omtrek en oppervlakte.
- Door leerlingen opdrachten voor elkaar te laten verzinnen, stimuleer je ze om moeilijkere vormen te gaan maken.
- De leerlingen mogen veel zelf doen en mogen dit doen met materiaal dat aansluit bij hun eigen leefwereld.

4.9 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

Tijdens de lessen van wiskunde hebben we geleerd dat het noodzakelijk is leerlingen eerst met concreet materiaal te laten werken, alvorens ze de oefeningen gaan maken. Door leerlingen dit materiaal aan te bieden, krijgen ze eerst de kans spelend te gaan ontdekken.

4.10 Eindevaluatie van het materiaal.

Ik heb gezien dat de leerlingen hier zeer zelfstandig mee aan de slag kunnen. De meerwaarde van dit materiaal is dat je het gemakkelijk als wachtopdracht kan gebruiken of tijdens een contract- of hoekenwerk. Dat maakt dat ik het materiaal zeker nog zal gebruiken en het dus meermaals bruikbaar is.

[\(inhoudsopgave\)](#)

C. 5. Kaartjes met dobbelstenen. (zie [bijlage 8](#))

5.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- opdrachtenkaartjes (4 groepjes van 5 kaarten)
- dobbelstenen (1 per groep)

Leerjaar:

- uitgetest in het 3de leerjaar.

Lesfase:

Inleiding: vastleggen van de normen voor het knutselwerk.

5.2 Ontstaan.

Om voor beeld een spel te vinden, ben ik gewoon gaan denken wat ik het beste kon doen om de les speels in te leiden en toch niet te veel tijd te verliezen. Zo kwam ik uit bij de kaartjes met dobbelstenen. Op deze manier kon ik differentiëren naar inhoud en uitwerking. Ook kon ik de leerlingen op een speelse manier de les laten beginnen. Tegelijk kon ik dan toch voldoende werktijd behouden om de werkjes af te krijgen

5.3 Gebruik.

1. De lln. zetten zich in een groepje van maximum 5 personen.
2. Per groepje is er 1 dobbelsteen.
3. De lkr. legt de 4 hoopjes met kaartjes op de bank.
4. De lkr. laat 1 hoopje centraal leggen.
5. Nadien werpen de lln. om het hoogst.
6. De ll. die het hoogste wierp, mag eerst een kaartje trekken van het hoopje dat centraal ligt.
7. Zo worden alle kaartjes verdeeld tot uiteindelijk elke ll. 4 kaartjes voor zich heeft liggen.
8. Die 4 kaartjes bepalen aan welke voorwaarden de tekening moet voldoen.

5.4 Doelen voor de kinderen.

→ Uit het leerplan muzische vorming: algemeen deel.

- De kinderen staan open voor nieuwe materialen, bijvoorbeeld Chinese inkt en verven met krijt. (1.1)
- Kinderen genieten ervan met de materialen te exploreren. (1.3)
- Kinderen onderzoeken al doende de diverse mogelijkheden en onderlinge verhoudingen van materialen. (2.1)
- Kinderen vinden plezier en voldoening in het beeldend vormgeven. (3.6)

5.5 Doelen bereikt?

Ik wilde de leerlingen een tekenwerk op een totaal andere manier laten aanpakken. Bij de resultaten was te zien dat de leerlingen ieder een totaal ander werk hadden, doordat ze allen andere opdrachtenkaartjes hadden verdiend. De leerlingen leerden op een andere manier omgaan met lijnen, kleuren, compositie en bladvulling. Nadien zag ik zelfs dat enkele leerlingen tijdens een vrij moment, zelf begonnen tekenen te en hun blad spontaan eens anders gebruikten. Aan de hand van de resultaten kan ik besluiten dat het spelmateriaal zijn nut heeft gehad.

5.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Niet van toepassing.

b. Problemen bij de uitvoering:

Hier waren geen problemen met het spel. In het begin waren er enkele wrijvingen, omdat elke leerling uiteindelijk een aparte opdracht kreeg. De leerlingen begrepen niet goed waarom zij bepaalde dingen niet mochten die een andere leerling wel mocht. Sommige leerlingen vonden de opdrachten die ze kregen oneerlijk (bijvoorbeeld: gebruik de helft van je blad in plaats van heel je blad). Pas toen ze aan het werk waren en de verschillende resultaten zagen, begrepen ze waarom er zo aan de slag gegaan was.

De lln. waren nadien ook trots op het resultaat dat ze hadden, omdat bleek dat het wel een leuk effect had maar een deel van hun blad te mogen gebruiken.

5.7 Aandachtspunten.

- Zorg ervoor dat je genoeg variatie in de kaartjes voorziet.
- Pas de kaartjes aan de leefwereld van de leerlingen aan.
- Voorzie stevige kaartjes, zo kan je die hergebruiken.
- Zorg ervoor dat je op voorhand duidelijk uitlegt wat het doel van het spel is.

5.8 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal is speels en gemakkelijk hanteerbaar in alle leerjaren.
- Snel en goedkoop te maken.
- Eens de werking van het spel is uitgelegd, kan je het voor de rest van het jaar opnieuw hanteren in verschillende tekenlessen.
- Het concept is bruikbaar tijdens anders lessen, zoals schrijven.

- Het is een korte, speelse manier om leerlingen op een andere manier te laten tekenen.

5.9 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

Tijdens de lessen van beeld kregen we vaak te horen, dat het belangrijk is in te spelen op de verschillende beeldaspecten. Door de leerlingen op een speelse manier een opdracht te geven met betrekking tot de beeldaspecten, gingen ze op een andere manier werken. De leerlingen worden uitgedaagd om te gaan tekenen zoals ze dat anders niet zouden doen.

3.10 Eindevaluatie van het materiaal.

De meerwaarde van deze kaartjes is dat je ze bij eender welke schilder- of tekenopdracht kan gebruiken. Je hoeft dan niet telkens alle kaartjes te gebruiken en kan er ook nog andere bijmaken. Op deze manier is het materiaal meermaals bruikbaar. Dit spelmateriaal vraagt ook niet veel tijd en werk wat in de latere praktijk zeker belangrijk is.

[\(inhoudsopgave\)](#)

C.6 Reflectie achteraf.

6.1 Mening, beoordeling van docenten, mentoren, medestudenten.

Mentor, mevrouw Martine Slagmolen::

a. go, go stop:

De meeste kinderen kenden het spel van Ketnet. Het spelmateriaal was wel klein, maar door de klasschikking konden alle kinderen het spelbord goed zien. Misschien is het leuk om elke groep een groepsnaam te laten kiezen m.b.t. het thema waarbij je het spel gebruikt. Ik denk dat het heel bruikbaar materiaal is dat je bij veel lessen kan gebruiken, je hoeft alleen maar de vragen aan te passen

b. kwartetspel:

Door de les te beginnen met de kwartetspelen, werd de les op een speciale manier geopend. De leerlingen waren gemotiveerd en waren daardoor geconcentreerd bezig. Ze hebben zeer veel onthouden van het spel.

Door af en toe het spel stil te leggen en informatie te verduidelijken, voorkwam je dat de leerlingen fouten leerden.

6.2 Eigen reflectie:

a. Go, go, stop:

Hoewel het spelbord aan de kleine kant was, was dit geen probleem om de leerlingen gemotiveerd en betrokken te houden. De leerlingen haalden veel voorkennis op en leerden veel dingen bij, met behulp van het spel.

b. Kwartetspel:

De leerlingen werkten gemotiveerd en onthielden erg veel van het spel. Door af en toe tijdig uitleg te geven, voorkwam ik dat de leerlingen foute dingen leerden.

c. Spijkerbordjes:

De spijkerbordjes werkten zeer motiverend. De zwakkere leerlingen hadden na het werken met de bordjes meer inzicht in de oefeningen en konden ze gemakkelijker oplossen. Aan de hand daarvan kan ik besluiten dat mijn materiaal geslaagd is.

d. Kaartjes met dobbelstenen:

De kaartjes zorgden eerst voor wat wrijvingen binnen de groepen, maar nadien bewezen ze hun nut. De leerlingen werkten op een totaal nieuwe manier een tekening uit. Nadien zag ik zelfs leerlingen die tijdens vrije momenten zelf gingen experimenteren met lijnen, bladschikking,...

6.3 Conclusie: mijn vaardigheden als leerkracht.

Aan de hand van deze stage, kan ik besluiten dat ik al redelijk goed ben in het stimuleren van de betrokkenheid bij de leerlingen. De leerlingen hebben gedurende de hele werktijd hard gewerkt. Wanneer het te rumoerig werd, waren ze ook sneller bereid het stiller te maken, omdat ze dan sneller verder konden spelen.

Ik ben erin geslaagd de leerlingen te leren samenwerken, zonder dat er wrijvingen ontstonden. Dit vind ik zeker een meerwaarde.

De leerlingen hebben leren overleggen, luisteren en hun voorkennis verwoorden. De leerlingen zijn iets mondiger geworden.

Ik ben erin geslaagd mijn didactische handelen snel bij te sturen, zodat het spelmateriaal optimaal benut kon worden. Door het spel op tijd stil te leggen en de leerlingen de nodige uitleg te geven, kon ik het rendement van het materiaal verhogen.

Ik denk dat ik voldoende kan reflecteren over het gehanteerde materiaal. Ik heb voor mezelf kunnen uitmaken wat de meerwaarde van het materiaal is en waarom ik het tijdens een volgende stage of later in de praktijk nog zal kunnen gebruiken.

[\(inhoudsopgave\)](#)

D.1 Gegevens vooraf.

1.1 Doelen voor de leerkracht.

De bedoeling was:

- al gekende leerstof of nieuwe leerstof op een leuke, speelse manier in te oefenen.
- werken aan de sociale vaardigheden van de leerlingen, bijvoorbeeld leren samenwerken, anderen waarderen. Dit wilde ik vooral benadrukken omdat er een leerling erg gepest wordt in de klas en ik op deze manier hoop haar toch te integreren in de groep.

Ik heb hier 7 basiscompetenties mee gerealiseerd.

- De leraar kan kinderen aanzetten tot meer mondigheid en zelfstandigheid.
- De leraar kan aangepaste werkvormen kiezen en ze afstemmen op de doelstellingen.
- De leraar kan op basis van deze informatie leermiddelen kiezen rekening houdend met de specifieke noden en kenmerken van de doelgroep.
- De leraar kan informatie over leermiddelen vinden en raadplegen (onder meer met behulp van informatietechnologie) en deze informatie kritisch beoordelen
- De leraar kan op basis van deze informatie leermiddelen kiezen rekening houdend met de specifieke noden en kenmerken van de doelgroep
- De leraar kan de lespraktijk vanuit reflectie op de eigen ervaringen bijsturen.
- De leraar kan, indien nodig, de leermiddelen aanpassen

[\(inhoudsopgave\)](#)

D. 2. Spelbord: De weg naar zee. (zie [bijlage 9](#))

2.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- kaart van België.
- opdrachtenkaarten.
- pionnen.

Leerjaar:

- uitgetest in het 6de leerjaar.

Lesfase:

Zelfstandig opzoeken van de nodige informatie:

- Dit materiaal dient om in groepjes aan de slag te gaan en toch klassikaal te spelen. De lln. zoeken met behulp van de opdrachtenkaarten zelf de nodige informatie rond de kust en de weg naar de kust.
- Dit materiaal is alleen klassikaal te gebruiken.

2.2 Ontstaan.

Ik las de les rond de kust en de weg naar de kust. Het (opgelegde) werkblaadje op zich vond ik nogal saai. De leerlingen moesten met behulp van kaarten de weg naar de zee zoeken en dan informatie over de Belgische kust opzoeken.

Het leek me wel leuk als ik een soort spelbord kon maken van de Belgische kaart. Zo kon ik de leerlingen uitdagen om snel, efficiënt en op een leuke manier op zoek te gaan naar de nodige informatie.

2.3 Gebruik.

Het spelbord bestaat uit 1 grote kaart van België. Op die kaart zijn 2 mogelijke wegen aangeduid van Onze-Lieve-Vrouw Waver (dorp waar de school gelegen is) tot aan Oostduinkerke (de plaats waar de leerlingen op zeeklassen gaan.).

De lln. kregen per groep van 4 een pion toegewezen. Ze konden de weg afleggen door de opdrachtenkaarten op te lossen. De leerlingen mochten gebruik maken van kaarten, tabellen, atlassen.

Per juist antwoord konden de leerlingen een stip vooruit gaan, ze kregen dan de volgende opdrachtenfiche. De leerlingen die het eerst in Oostduinkerke geraakten en alle antwoorden op de vragen gevonden hadden, waren gewonnen.

2.4 Doelen voor de kinderen.

→ Uit het leerplan wereldoriëntatie.

- De lln. kunnen zich vlot oriënteren in de ruimte. (9.8)
Dit houdt in dat ze:
 - Vlot de weg kunnen vinden op een kaart.

- De Iln. kunnen plaatsen waar ze kennis mee maken vlot op een kaart terugvinden. (9.10)

Dit houdt in dat ze:

- De kust en de bijhorende verbindingswegen en badplaatsen kunnen terugvinden.

- De Iln. kunnen een te volgen reisweg uitstippelen en aan elkaar beschrijven. (9.20)

Dit houdt in dat ze:

- De af te leggen weg tot in Oostduinkerke kunnen uitstippelen.

2.5 Doelen bereikt?

De leerlingen stortten zich op het spel. Ik gaf elke groep zijn eerste opdrachtenfiche en zag dat de leerlingen meteen het nodige materiaal namen (bijvoorbeeld atlas) en elkaar aanspoorden om zo snel mogelijk de oplossing te vinden.

Zodra er een groep naar voor kwam met het juiste antwoord, hoorde ik andere leerlingen zeggen "We moeten sneller, die zijn al een stip verder, we moeten die inhalen." De leerlingen deden echt hun best om zo snel mogelijk de leerstof op te zoeken en te verwerken, hoewel de leerstof op zich 'droog' was.

Na het spelen van het spel, vulden we klassikaal het bijbehorende werkblad in. Daarbij bleek dat de leerlingen enorm veel onthouden hadden van het spel. Ze konden bijvoorbeeld de wegen van de school tot in Oostduinkerke opsommen, zonder terug een atlas te hoeven nemen.

2.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Niet van toepassing.

b. Problemen bij de uitvoering:

Het probleem was dat het spelbord nogal aan de kleine kant was. De leerlingen konden dus niet allemaal tegelijk het spelbord zien. Daarom maakte ik de afspraak dat er telkens 1 Iln. per groep naar voor zou komen om het antwoord op de vraag te geven en nadien de pion te verzetten. Die leerling kon dan doorzeggen op welke plaats op het spelbord ze stonden.

2.7 Aandachtspunten.

- Zorg ervoor dat je een aangepast spelbord voorziet.
- Zorg ervoor dat je spelbord op een centrale plaats ligt, zo kunnen alle leerlingen het gemakkelijk bereiken.
- Zorg ervoor dat je op voorhand duidelijk afspreekt wie de pion komt verzetten.

2.8 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal is speels en gemakkelijk hanteerbaar vanaf het 3de of 4de leerjaar.
- Het materiaal is zeer goedkoop te maken.
- Het materiaal vraagt niet veel tijd om het te maken.
- Door leerlingen in kleine groepjes te laten overleggen over de antwoorden, werk je niet alleen aan WO-doelen, maar ook aan sociale vaardigheden.
- De leerlingen mogen veel zelf doen en mogen dit doen met materiaal dat aansluit bij hun eigen leefwereld.
- Het concept van het spelbord is hanteerbaar over verschillende lessen heen. Natuurlijk moet de lay-out aangepast worden aan het onderwerp van de les.

2.9 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

Ik denk dat de leerlingen zo vlot leerden, omdat de leerstof werd voorgesteld als een spel. De leerlingen kregen te horen dat ze een spel zouden spelen ter voorbereiding op de zeeklassen, dat de week nadien plaatsvond. De leerlingen waren op slag gemotiveerd, omdat ze graag van de anderen wilden winnen.

De leerlingen wilden alles doen om als eersten de eindstreep te behalen, waardoor ook alle leerlingen geïntegreerd werden in de groep. Ook de ene leerlinge die vaak gepest werd, werd tijdens dit spel aanvaard in de groep, omdat ze mee kon helpen snel de eindstreep te bereiken.

2.10 Eindevaluatie van het materiaal.

Ik vind het spel zeer goed gelukt. De leerlingen werkten gemotiveerd en kregen alle leerstof onder de knie. Daar waar het werkblad als droog en saai overkwam, kwam het spel over als leuk, uitdagend en motiverend. Door de manier waarop de leerlingen aan de slag gingen, de leerstof onder de knie hadden en nadien kwamen vragen of we later nog eens zo'n spel zouden doen, kan ik besluiten dat deze spelvorm zeer geslaagd was.

De huidige vorm van het materiaal is niet meteen herbruikbaar, maar het algemene idee achter het materiaal is zeker nog bruikbaar. Het materiaal heeft zijn nut bewezen.

[\(inhoudsopgave\)](#)

D. 3. Spel zinsbouw. (zie [bijlage 10](#))

3.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- 4 potjes met kaarten (onderwerpen, werkwoorden, bepalingen, voorwerpen).
- dobbelsteen.

Leerjaar:

- uitgetest in het 6de leerjaar.

Lesfase:

- Klassikaal verwerken van de leerstof rond zinsbouw.
- Dit materiaal is alleen klassikaal te gebruiken.

3.2 Ontstaan.

De leerlingen moeten regelmatig zinnen ontleden. De leerlingen moeten dan zinnen overschrijven op een cursusblad en alle delen opschrijven. Om eens af te wijken van de gewone gang van zaken, leek het me leuk om een spel te ontwerpen rond dit onderwerp. Daarbij kwam ik op het idee van de potjes met kaartjes. Ik kreeg het idee van het spel 'cijfers en letters'. Daarbij worden soms letters getrokken en dan moet je zoveel mogelijk woorden maken, met zoveel mogelijk van de opgelegde letters. Het idee leek me bruikbaar, maar dan met woorden die in een zin gebruikt moeten worden.

3.3 Gebruik.

1. Vooraan staan 4 potjes met kaartjes.
2. De leerlingen worden verdeeld in groepen van 4.
3. Elke groep mag om de beurt met de dobbelsteen werpen.
4. Het aantal ogen van de dobbelsteen bepaald hoeveel kaartjes de leerlingen mogen trekken.
5. De leerlingen kiezen zelf uit welke potjes ze een kaartje nemen. Het aantal ogen bepaalt ook ineens het aantal punten dat verdeeld kan worden.
6. De kaartjes worden hardop voorgelezen. Nadien moeten de leerlingen zo snel mogelijk een of meerdere zinnen maken en opschrijven, waarin de getrokken woorden voorkomen. De leerlingen doen dit om het snelst.
7. De groep die eerst klaar is, mag het eerst zijn zin zeggen.
8. Bijkomende moeilijkheid is dat de leerlingen zoveel mogelijk van de oplegde woorden moeten gebruiken in 1 zin.
9. Kunnen de leerlingen alle woorden in 1 zin gebruiken, dan krijgen ze alle punten. Moeten ze meer zinnen gebruiken, dan gaat er per extra zin 1 punt af.
10. De scores worden op het bord bijgehouden, op het einde wordt gezien welke groep de meeste punten heeft.

3.4 Doelen voor de kinderen.

→ Uit het leerplan Nederlands: taalbeschouwing.

De lln. kunnen volgende zinsdelen correct aanduiden:

- Onderwerp (Tb.8.10.3.1)
- Gezegde (Tb.8.10.3.2)
- Persoonsvorm (Tb.8.10.3.3)
- Werkwoordelijk gezegde (Tb.8.10.3.5)
- Naamwoordelijk gezegde (Tb.8.10.3.6)
- Voorwerpen (Tb.8.10.3.7)
- Bepalingen (Tb.8.10.3.8)

3.5 Doelen bereikt?

De leerlingen begonnen meteen aan het spel. Zodra de woorden getrokken waren, begonnen de leerlingen met het overleggen over een zin waarin zoveel mogelijk woorden gebruikt konden worden. Soms hoorde ik leerlingen zeggen "Dit kan niet in 1 zin, want dat is een werkwoord van een naamwoordelijk gezegde en daar kan nooit een voorwerp bijstaan." Dat bewijst wel dat de leerlingen alle nodige leerstof gebruikten en verder inoefenden om het spel te kunnen spelen.

De leerlingen werkten ook goed samen, omdat ze samen vaak een betere zin vonden, dan wanneer ze alleen gewerkt hadden.

3.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Het uitstippelen van een goed puntensysteem was niet zo gemakkelijk. Je kunt moeilijk op voorhand vaststellen welke zinnen de leerlingen gaan maken, omdat er met de woorden heel veel verschillende combinaties te maken zijn. Uiteindelijk kwam ik dan op het idee om een maximumscore vast te leggen. Het was dan gemakkelijk om nadien per minpunt een punt af te trekken.

b. Problemen bij de uitvoering:

- Bij de uitvoering zelf waren er geen problemen.

3.7 Aandachtspunten.

- Zorg ervoor dat je voldoende woordkaarten voorziet.
- Zorg ervoor dat je duidelijke afspraken maakt rond het spelen van het spel. Hoe kan je punten scoren? Hoe kan je antwoorden?
- Zorg ervoor dat je op voorhand duidelijk maakt wat het doel van het spel is, zodat de leerlingen goed weten waar ze naartoe werken.

3.8 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal is speels en gemakkelijk hanteerbaar vanaf het 3de of 4de leerjaar.
- Het materiaal is zeer goedkoop te maken.
- Het materiaal vraagt niet veel tijd om het te maken.
- De leerlingen werken samen in hun groep, daardoor kunnen de zwakkere leerlingen leren van de sterkere leerlingen. Bovendien wordt er op deze manier ook aan sociale vaardigheden gewerkt.
- De leerlingen mogen veel zelf doen en mogen dit doen met materiaal dat aansluit bij hun eigen leefwereld.
- Het concept van de kaartjes is hanteerbaar voor andere taalonderwerpen, bijvoorbeeld samenstellingen.

3.9 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

We leerden tijdens opvoedkunde, dat het vaak voordelig is een zwakkere leerling te laten samenwerken met een sterkere leerling. Op deze manier kunnen de sterkere leerlingen hun leerstof nog eens extra inoefenen. De zwakkere leerlingen kunnen dan leren van de sterkere en zo meer kennis en inzicht opdoen. Door de leerlingen in groep en op een speelse manier te laten werken, leg je geen nadruk op het verschil tussen de leerlingen. De leerlingen werken samen als groep en streven naar eenzelfde doel. Daarbij werd de inzet van elk groepslid gewaardeerd.

3.10 Eindevaluatie van het materiaal.

Dit materiaal was eigenlijk zeer eenvoudig en toch heeft het zijn nut bewezen. Leerlingen die voorheen moeite hadden met zinsbouw, kregen meer inzicht in de zinnen. Ze begrepen met de hulp van hun medeleerlingen beter hoe de zinnen opgebouwd werden en welke delen in welk soort zin aanwezig konden zijn. Het materiaal zorgde ervoor dat de leerlingen op een speelse manier leerden. Dit materiaal is zeker nogmaals bruikbaar en ook het concept is inzetbaar tijdens andere lessen. Dit zorgt ervoor dat het materiaal een hoge score krijgt van mij.

[\(inhoudsopgave\)](#)

D. 4. Spel samengestelde zinnen. (zie [bijlage 11](#))

4.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- kaartjes met delen van zinnen.

Leerjaar:

- uitgetest in het 6de leerjaar.

Lesfase:

In kleine groep inoefenen van de leerstof.

4.2 Ontstaan.

Ik zocht een leuke manier om de leerlingen te laten oefenen op het maken van samengestelde zinnen. Daarbij was ik aan het denken aan het spel hoger lager. Leerlingen moeten dan een kaart omdraaien en de leerling met het hoogste cijfer krijgt de kaart van de andere leerling. De leerlingen van de klas hadden dit spel enkele keren gespeeld op zeeklassen, dus ik wist dat het zou aanslaan.

Ik kwam op het idee kaarten te maken met een deel van een zin. De leerlingen nemen een kaart van de hoop en lezen de zin. De leerling die het snelst de zin kan aanvullen is gewonnen en verdient de kaart.

4.3 Gebruik.

1. Per groepje van 4 lln. wordt een hoopje kaartjes voorzien. Op die kaartjes stonden delen van zinnen.
2. Eén leerling van de groep draait telkens een kaartje om.
3. De andere leerlingen om het snelst een samengestelde zin.
4. De leerling die de kaart trok beoordeelt of het een goede zin is.
5. De leerling die het snelst een correcte zin kan bouwen, verdient de kaart.
6. De leerling met het meeste kaarten op het einde van het spel, is gewonnen.

4.4 Doelen voor de kinderen.

→ Uit het leerplan Nederlands: taalbeschouwing.

- De lln.kunnen nagaan wat kan met en niet kan met zinnen, door ze aan te vullen, bijvoorbeeld samengestelde zinnen maken. (Tb.8.10.2)

4.5 Doelen bereikt?

De leerlingen speelden vlot samen in groep. Soms hoorde ik eens zeggen: "Dat is geen goede zin hoor, die klopt niet." Dat bewijst dat de leerlingen wel degelijk bezig waren met het zoeken van correcte zinnen.

De leerlingen werkten vlot samen en oefenden op een speelse manier de leerstof in. Door de leerlingen elkaar te laten controleren, kregen ze veel zelfstandigheid. Dit is iets waar deze leerlingen uit het 6de leerjaar erg op hamerden, dat ze veel zelf wilden doen.

4.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Niet van toepassing.

b. Problemen bij de uitvoering:

Soms gingen de leerlingen zo op in het spel, dat ze elke zin van de andere leerlingen afkeurden. Zo kregen zij de kans om hun zin nog te zeggen en konden ze toch nog winnen. Uiteindelijk maakte ik de afspraak dat de leerlingen mijn hulp mochten invoeren, wanneer ze niet zeker waren of een zin juist was.

4.7 Aandachtspunten.

- Zorg ervoor dat je voldoende kaarten voorziet.
- Spreek duidelijk af hoe de leerlingen een zin beoordelen.
- Maak de afspraak dat de leerkracht kan ingeroepen worden, wanneer er onenigheden zijn.
- Maak de groepen niet te groot, zo krijgen alle leerlingen de kans om mee te spelen.

4.8 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal is speels en gemakkelijk hanteerbaar.
- Het materiaal is zeer goedkoop te maken.
- Het materiaal vraagt niet veel tijd om het te maken.
- De leerlingen mogen zelf elkaar beoordelen, zo werk je aan zelfstandigheid, maar ook aan waarden zoals eerlijkheid, sportiviteit,...
- De leerlingen mogen veel zelf doen en mogen dit doen met materiaal dat aansluit bij hun eigen leefwereld. De leerlingen spelen immers vaak hoger lager met de kaarten.

- Het concept van de kaartjes is hanteerbaar tijdens andere lessen (bijvoorbeeld Frans) en voor andere taalonderwerpen. (bijvoorbeeld samenstellingen.)

4.9 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

We leerden vaak dat je leerstof moet proberen te laten aansluiten bij de leefwereld van de kinderen.

Nadat ik op zeeklassen gemerkt had dat de leerlingen vaak hoger lager speelden, leek me dit het aangewezen spel om de leerlingen te motiveren. Door de leerlingen de leerstof te laten herhalen aan de hand van een spel dat ze graag speelden, motiveerde ik hen om de leerstof te herhalen en zo beter in te oefenen.

4.10 Eindevaluatie van het materiaal.

Het spel is eenvoudig, gemakkelijk te maken en toch ongelooflijk nuttig.

De leerlingen speelden het spel met volle overgave en oefenden daarbij de leerstof in. Aan de resultaten van de toets achteraf bleek dat de leerlingen de leerstof echt onder de knie hadden.

De leerlingen speelden vlot verder en waren zelfs verbaasd wanneer ik liet weten dat de tijd om was. De leerlingen gingen op in het spel en bereikten de doelstellingen die ik voorop had gesteld. Dit bewijst voor mij dat het spel waardevol is en zeker in de lespraktijk gebruikt kan worden.

[\(inhoudsopgave\)](#)

D. 5. Domino kunst. (zie [bijlage 12](#))

6.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- dominokaarten met prenten en omschrijvingen.

Leerjaar:

- uitgetest in het 6de leerjaar.

Lesfase:

In kleine groep oriënteren op de leerstof.

6.2 Ontstaan.

Bij het voorbereiden van de les, zocht ik een manier om de leerlingen kennis te laten maken met verschillende voorwerpen uit de primitieve kunst. Ik wilde enkele prenten aan het bord bespreken, zodat de leerlingen wisten wat er zoal van kunst gemaakt werd. Maar ik wilde niet alle mogelijke voorbeelden klassikaal bespreken. Dat bracht me op het idee van een domino. De leerlingen zien dan de verschillende kunstvoorwerpen en moeten er zelf de passende omschrijving bijleggen. Deze domino werkte ik uit met mijn 2 stagepartners, Dox S. en Lambeir S.

6.3 Gebruik.

1. Elke groep krijgt een domino.
2. De leerlingen kiezen 1 kaart uit en lezen de omschrijving die op de rechterkant staat.
3. De lln. gaan alle prenten op de andere kaartjes bezien, tot ze de prent hebben gevonden die bij de omschrijving past.
4. Ze lezen de omschrijving op het nieuwe kaartje en ze herhalen dezelfde werkwijze.
5. De leerlingen kunnen een grote gesloten kring vormen, wanneer alle kaartjes op een juiste manier aan elkaar gelegd worden.

6.4 Doelen voor de kinderen.

→ Doelen uit het leerplan wereldoriëntatie.

- De lln. vormen een eigen mening over de kunstuitingen waarmee ze in contact komen. (3.7)

Dit houdt in dat ze:

- Openstaan voor nieuwe ervaringen.

- De boodschap achter een kunstwerk trachten te begrijpen door zich vragen te stellen.

- De lln. ontwikkelen zich tot vaardige kunstbeschouwers. (3.8)

- De lln. ontdekken dat het creëren van kunst zowel inspiratie als inspanning vraagt. (3.9)

- De lln. zien in dat mensen en gemeenschappen veel waarde hechten aan kunst. (3.10)

6.5 Doelen bereikt?

De leerlingen speelden gedurende de hele werktijd vlot verder.

In verschillende groepen zag ik dat de leerlingen de kaarten verdeelden, zodat het zoeken naar een passende kaart sneller ging. Op die manier werden alle groepsleden even belangrijk. De leerlingen moeten samenwerken en zijn van elkaar afhankelijk, dat zorgt voor een ontwikkeling van de sociale vaardigheden.

Zodra ze klaar waren, liet ik de domino's ophalen. Ik hing nadien enkele prenten uit de domino op het bord en liet de leerlingen verwoorden wat erop stond. De leerlingen konden vlot omschrijven welke kunstvoorwerpen op de prent stonden.

Hieruit blijkt dat ze veel geleerd hebben uit het spel.

6.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Niet van toepassing.

b. Problemen bij de uitvoering:

Soms waren de leerlingen niet zeker of een prentje op de juiste plaats lag. Uiteindelijk kunnen ze vals spelen en gewoon een grote kring van kaartjes leggen, dan zijn ze ook uit. Doordat ik rondliep van groep naar groep en telkens controleerde wat al gelegd was, had ik een controle over het spel. Ik kon de leerlingen tijdig bijsturen wanneer ze een fout gemaakt hadden en kon hen zo helpen het spel op een correcte manier te spelen.

6.7 Aandachtspunten.

- Zorg ervoor dat je voldoende en gevarieerde kaarten aanbiedt.
- Zorg ervoor dat je het spel controleert.

6.8 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal spreekt de leerlingen aan.
- De leerlingen kunnen vlot met het materiaal aan de slag, de meeste leerlingen hebben immers ooit al wel eens een domino gespeeld.
- De leerlingen leren op een leuke manier, zodat ze zelf niet beseffen dat ze aan het leren zijn.
- Het materiaal is inzetbaar bij verschillende lessen: bijvoorbeeld Godsdienst (prenten van feestdagen en benamingen) , ...

6.9 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

Doordat de leerlingen aan de slag konden met een spel dat ze al kenden, verliep alles vlot. De leerlingen konden meteen aan de slag en speelden vlot door.

Doordat ik het spel voorstelde als een spel, beseften de leerlingen niet ten volle dat ze echt aan het leren waren.

Door veel kaartjes te voorzien, gingen veel leerlingen het werk verdelen, daardoor werd elk groepslid belangrijk en werden alle groepsleden geaccepteerd.

6.10 Eindevaluatie van het materiaal.

Dit materiaal is gemakkelijk inzetbaar en werkt zeer motiverend.

Bovendien heb je zelf in de hand hoe lang het spel zal duren. Door het aantal kaartjes te variëren kan je ervoor zorgen dat het spel in nagenoeg elke les gespeeld kan worden.

Dit materiaal was zeer zinvol en moet zeker nogmaals gebruikt worden.

[\(inhoudsopgave\)](#)

D. 6. Memorie Frans. (zie [bijlage 13](#))

7.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- memoriekaarten met de Franse woordenschat en de Nederlandse vertaling.

Leerjaar:

- uitgetest in het 6de leerjaar.

Lesfase:

Per 2 inoefenen van de woordenschat.

7.2 Ontstaan.

Ik zocht een leuke manier om de woordenschat verder in te oefenen. Daarbij dacht ik terug aan de memorie die hanteerde in het eerste leerjaar. Dit concept leek me ook bruikbaar tijdens deze les, dus ik besloot het toe te passen.

7.3 Gebruik.

1. De lln. krijgen per 2 een memorie.
2. Ze schikken de kaartjes met de witte kant naar boven.
3. De leerlingen draaien om de beurt 2 kaarten om.
4. Wanneer ze een Frans woord vinden en de Nederlandse vertaling, mogen ze de kaartjes houden.
5. De leerling die op het einde van het spel de meeste kaartjes heeft, is gewonnen.

7.4 Doelen voor de kinderen.

→ Uit het leerplan Frans.

- De lln. kunnen zich in een winkel behelpen; de prijs begrijpen, meedelen en vragen. (Th.20)

- De lln. kennen de woordenschat rond de aankoop en geld en kunnen deze woorden gebruiken. (B.6.1)

7.5 Doelen bereikt?

De leerlingen gingen aan de slag met de memorie en hielden zich daarbij goed aan de spelregels. Doordat de leerlingen zelf wilden winnen, controleerden ze elkaar goed of de kaartjes wel bij elkaar pasten.

Zodra het spel uitgespeeld was, waren er leerlingen die opnieuw wilden beginnen. Dit bewijst voor mij dat het spel erg motiverend werkte.

Bij het maken van de oefeningen nadien, zag ik dat de leerlingen vlotter konden werken, doordat ze de woorden al beter kenden.

7.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Niet van toepassing.

b. Problemen bij de uitvoering:

Het spelen van dit spel verliep probleemloos.

7.7 Aandachtspunten.

- Zorg ervoor dat het papier van de kaarten dik genoeg is, zodat de leerlingen er niet door kunnen kijken.
- Zorg ervoor dat de groepjes niet te groot zijn, anders moeten de leerlingen te lang wachten voor het hun beurt is.

7.8 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal spreekt de leerlingen aan.
- Het materiaal is snel en goedkoop te maken.
- Het spel is in alle leerjaren te gebruiken.
- De leerlingen kunnen vlot met het materiaal aan de slag, de meeste leerlingen hebben immers ooit al wel eens een memorie gespeeld.
- De leerlingen leren op een leuke manier, zodat ze zelf niet beseffen dat ze aan het leren zijn.
- Het materiaal is inzetbaar bij verschillende lessen: bijvoorbeeld Godsdienst (Bijbelverhalen en lessen), taal (samenstellingen) ,...

7.9 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

Net zoals in het eerste leerjaar, werkte dit materiaal zeer motiverend. De leerlingen wilden hun spel winnen, waardoor ze alles op alles zetten om de juiste kaartjes te vinden. Daarbij oefenden de ze de woordenschat in, zonder dat ze daar echt veel bij stilstonden.

Zoals we in PPV zagen, zorgt een hoge betrokkenheid ervoor dat de leerlingen beter gaan leren. Dit is nogmaals bewezen met dit spel.

7.10 Eindevaluatie van het materiaal.

Net zoals vorige keer is dit materiaal nuttig en waardevol gebleken. Het materiaal is gemakkelijk te maken, vlot in te zetten tijdens verschillende lessen en zorgt ervoor dat je de vooropgestelde doelstellingen kan bereiken.

Mijn conclusie: dit materiaal kan vaak gehanteerd worden.

[\(inhoudsopgave\)](#)

D. 7. Kwartet kunst. (zie [bijlage 14](#))

5.1 Technische gegevens.

Inhoud spel:

- kwartet spel rond kunst door de eeuwen heen.
- informatiefiche rond de kunstperiode.

Leerjaar:

- uitgetest in het 6de leerjaar.

Lesfase:

In kleine groep oriënteren op de leerstof.

5.2 Ontstaan.

Ik zocht een leuke inleiding rond het thema kunst. Daarbij dacht ik terug aan het thema gezondheid van de vorige stage. Toen had ik een kwartet gehanteerd om de leerstof in te oefenen, nu wilde ik het gebruiken om de leerstof aan te brengen. Tot nog toe, had ik al mijn materialen zelf bedacht en ontworpen, dit keer wilde ik eens een spel testen uit een handleiding. Dit kwartet komt uit de handleiding 'De nieuwe wereld 6'.

5.3 Gebruik.

1. Elke groep van 4 ln. krijgt een kwartet.
2. Eén leerling deelde de kaarten uit, de anderen namen hun kaarten vast, zodat niemand kon zien wat erop stond.
3. De leerlingen mogen op hun beurt een leerling aanspreken en vragen om een kaart.
4. Wanneer de leerling die kaart heeft, moet hij die afgeven.
5. Dezelfde leerling mag dan nogmaals iemand vragen om een kaart.
6. Heeft die speler de kaart niet, dan mag de volgende in rij een vraag stellen om een kaart te bemachtigen.
7. Zodra iemand een kwartet verzameld heeft, wordt het spel stilgelegd.
8. De leerling die het kwartet wist te verzamelen, neemt de bijbehorende informatiefiche en leest die voor.
9. Nadien wordt het spel weer hervat.

5.4 Doelen voor de kinderen.

→ Uit het leerplan wereldoriëntatie.

- De leerlingen nemen tijdens het spel de opgelegde regels in acht. (0.5)
- De leerlingen maken via het spelen van een kwartet spel op een visuele manier kennis met de verschillende onderdelen van kunst. (3.8)
- De leerlingen kunnen kunststromingen situeren op een tijdband. (8.11)

5.5 Doelen bereikt?

De leerlingen begonnen vol enthousiasme aan het spel. Bij het rondgaan staken sommige leerlingen spontaan hun gewonnen kwartet in de lucht.

Na het spelen van het spel, hing ik een grote tijdband op. Ik liet de leerlingen verwoorden welke kunstperiodes er in het kwartet zaten en liet die vervolgens situeren op de tijdband. Nadien liet ik de leerlingen verwoorden welke kunstwerken vooral belangrijk waren in die tijd. De leerlingen konden bijna alle kunstperiodes situeren en nadien de bijhorende kunstwerken opnoemen. Daaruit blijkt dat de leerlingen veel onthouden hebben uit het spel.

5.6 Ervaren problemen

a. Technische problemen:

Niet van toepassing.

b. Problemen bij de uitvoering:

Doordat de leerlingen bekend waren met het spelen van een kwartet, waren er geen problemen.

5.7 Aandachtspunten.

- Zorg ervoor dat je een kwartet voorziet dat aanspreekt, bijvoorbeeld met prenten.
- Leg op voorhand uit wat het doel is van het spel, bijvoorbeeld voorbereiden op de komende lessen.

5.8 Voordelen van het materiaal.

- Het materiaal is speels en gemakkelijk hanteerbaar in alle leerjaren.
- Het materiaal is zeer goedkoop en gemakkelijk te maken.
- De informatiefiches zorgen ervoor dat de leerlingen net dat extra beetje achtergrondinformatie opdoen.
- De leerlingen mogen veel zelf doen en mogen dit doen met materiaal dat aansluit bij hun eigen leefwereld.
- Het concept van het kwartet is inzetbaar tijdens vele andere lessen, bijvoorbeeld: wiskunde, godsdienst,...

5.9 Theorieën, opvattingen, inzichten die de resultaten helpen verklaren.

Volgende auteurs verwoordden perfect wat ik met het spel wilde bereiken.

Centrum spelmethodiek (1997, blz. 7) : “Voor kinderen is de wereld nog nieuw. Ze moeten nog veel leren om de wereld te begrijpen en zichzelf er een zinvolle plaats in te geven. Van spelen kan je leren. Spel werkt, om jezelf en de wereld beter te gaan kennen. Door te spelen ontwikkelen kinderen, groeien, worden sterker, verwerven vertrouwen in zichzelf en in anderen. Deze vorm van leren gaat vanzelf: geen enkel kind gaat spelen met de intentie zich verder te ontwikkelen. Spelen is gewoon leuk!

Aan de volwassenen die het kind in zijn leven ontmoet is de taak om de condities hiervoor te maken, stimulans en begeleiding te geven, opdat het kind optimaal kan profiteren van de waardevolle groeimogelijkheden van het spel.”

5.10 Eindevaluatie van het materiaal.

Net zoals vorige stage, bleek het gebruiken van een kwartet zeer positief. De leerlingen speelden op een goede manier samen en genoten daar zichtbaar van. Toch bleek nadien dat de leerlingen ook enorm veel onthouden hadden van het spel.

Dit bewijst dat ook op een speelse manier, met dit kwartet, de nodige doelen bereikt kunnen worden.

[\(inhoudsopgave\)](#)

D.8 Reflectie achteraf.

8.1 Mening, beoordeling van docenten, mentoren, medestudenten.

Mentor, mevrouw Ady Verbeeck::

Spel: de weg naar zee.

De leerlingen zijn zeer enthousiast aan het werk gegaan. Er heerste een “bedrijvige” werksfeer. De leerlingen genoten van het spel en leerden ondertussen ook nog iets bij. Creatief!

Primitieve kunst: domino

De domino was eenvoudig en toch erg uitdagend. De leerlingen leerden er veel van. Misschien zou het ook nuttig zijn de domino als eindevaluatie te gebruiken en dan alle kunstvormen erin te verwerken.

Kwartetspel:

De leerlingen speelden zeer graag kwartetspel; dus ze hebben op een zeer korte tijd heel wat indrukken opgedaan n.a.v. het thema kunst. Het kwartetspel zou ook op het einde van het thema kunnen plaatsvinden.

8.2 Eigen reflectie:

Deze spelletjes werkten één voor één erg motiverend.

Het vervaardigen van de materialen verliep meestal vlot, al kom je altijd wel enkele struikelblokken tegen. Ook bij het spelen van de spelletjes kwamen soms problemen naar boven. Dit is echter helemaal geen probleem, omdat ik hieruit kon leren en nu weet wat ik de volgende keer zou aanpassen.

Deze spelletjes werkten één voor één erg motiverend.

Mijn mentor zei dat ze het kwartetspel ook zou kunnen inzetten op het einde van de les. Dit had ik echter al uitgeprobeerd tijdens een vorige stage, waardoor ik er nu bewust voor koos het kwartet in te zetten aan het begin van de les.

6.3 Conclusie: mijn vaardigheden als leerkracht.

Na deze stage kan ik besluiten dat ik erin geslaagd ben de leerlingen te motiveren.

Mede dankzij de spelmaterialen, wilden de leerlingen leren en ze zetten zich daar extra voor in. Door te kiezen voor spelvormen waarbij de leerlingen per 2 of in grotere groep moesten samenwerken, werkte ik ook aan de sociale vaardigheden. De leerlingen leerden overleggen, waardering opbrengen voor de anderen,...

Doordat ik in staat was meteen in te spelen op problemen, heb ik bewezen dat ik flexibel ben en me kan aanpassen aan de situatie. Bovendien heb ik bewezen dat ik kan inspelen op problemen, door deze te doorzien en het probleem meteen weg te werken.

Door na elke les mijn spelmateriaal te beoordelen, weet ik wat ik naar volgende stages te eventueel zou kunnen aanpassen. Dit bewijst dat ik in staat ben te reflecteren en op mijn reflectie in te spelen.

Over het algemeen kan ik besluiten dat ik creatief ben om voor verschillende lessen leuk materiaal te voorzien. Ik ben in staat de leerlingen te motiveren en te stimuleren en hen zo beter tot leren aan te zetten.

[\(inhoudsopgave\)](#)

Deel 2: spelvormen.

E. Wat als je te weinig tijd hebt in de les?

E.1 Motivering

Hoewel spelmateriaal heel erg motiverend werkt, blijkt uit de praktijk toch dat er niet altijd tijd is om spelmateriaal te maken of te integreren in de les. Om dit probleem op te vangen, ben ik op zoek gegaan naar motiverende spelvormen. Onder spelvormen versta ik korte, krachtige en motiverende activiteiten om een les in te leiden of om extra inhoud aan een les te geven. Door een les op een speelse manier in te leiden, is het vaak mogelijk de aandacht van de kinderen te trekken. Eens u die aandacht hebt, is het vaak makkelijker om hem vast te houden.

Korte, krachtige inleidingen kunnen er vaak voor zorgen dat een les staat of valt. Het is dus aan te raden een speelse inleiding te hanteren om de leerlingen optimaal tot de les te betrekken. Hierna geef ik enkele voorbeelden.

[\(inhoudsopgave\)](#)

E.2 Pictionary.

2.1 Gebruik:

Wanneer een leerling aangeduid wordt, komt die een woord tekenen op het bord. Dit woord kan te maken hebben met nieuwe woordenschat, het aanbrengen van een nieuwe WO-thema, iets rond wiskunde.

De leerling tekent het woord op het bord en laat de andere leerlingen raden.

Wanneer je zo enkele woorden voorziet per les, kan je een wedstrijd bouwen rond deze spelvorm. Per rij trachten de leerlingen zoveel mogelijk woorden te raden. Na een korte speltijd, overloop je de score.

2.2 Voordelen:

- Deze spelvorm vraagt niet veel tijd tijdens de les zelf.
- De leerlingen zijn meteen erg betrokken tot de les.
- Het voorbereiden van deze spelvorm, vraagt niet veel tijd van de leerkracht.
- Eens de spelvorm uitgelegd is, is het mogelijk meerdere lessen op deze manier in te leiden of af te sluiten.
- De leerlingen mogen zich eens uitleven, zowel creatief als actief, waardoor deze spelvorm nog een meerwaarde krijgt.

2.3 Aandachtspunten:

- Zorg ervoor dat je woorden uitkiest die je zelf ook kan tekenen.
- Spreek duidelijk af hoe de leerlingen moeten antwoorden.
- Zorg dat alle leerlingen goed kunnen zien wat er getekend wordt.

2.4 Eigen ervaringen:

Ik liet de leerlingen op deze manier de woordenschat van Frans aanbrengen. Ik liet de leerlingen een woord tekenen op het bord en vertaalde het nadien voor hen in het Frans. Ik vertelde de leerlingen dat we hetzelfde spel nog eens zouden spelen in de loop van de week, maar dat de leerlingen dan met het Franse woord moesten antwoorden. Op die manier waren ze erg gemotiveerd om het woord te raden en de Franse benaming te onthouden.

Het spelen van dit spel vraagt niet veel tijd, maar de leerlingen zijn wel meteen betrokken tot het lesonderwerp.

2.5 Beoordeling mentor juf Ady Verbeeck:

De leerlingen zijn vanaf het begin aandachtig bij de les betrokken. Ze konden zich ook even uitleven, waardoor je nadien gemakkelijker hun aandacht kreeg.
Een toffe manier om de woorden aan te leren.

[\(inhoudsopgave\)](#)

E.3 Uitbeelden.

2.1 Gebruik:

Wanneer een leerling aangeduid wordt, komt die een woord uitbeelden vooraan in de klas. Dit kan gaan van woorden rond een WO-thema, tot nieuwe spellingswoorden of zelfs begrippen uit de wiskunde. De andere leerlingen trachten zo snel mogelijk te raden wat er uitgebeeld wordt. Ook van deze spelvorm kan je een kleine wedstrijd maken. Dit kan je doen in de hogere graden, in de lagere leerjaren hou je het spel best klassikaal.

2.2 Voordelen:

- Deze spelvorm vraagt niet veel tijd tijdens de les zelf.
- De leerlingen zijn meteen erg betrokken tot de les.
- Het voorbereiden van deze spelvorm vraagt niet veel tijd van de leerkracht.
- Eens de spelvorm uitgelegd is, is het mogelijk meerdere lessen op deze manier in te leiden of af te sluiten.
- De leerlingen mogen zich eens uitleven, zowel creatief als actief, waardoor deze spelvorm nog een meerwaarde krijgt.
- Je leidt niet alleen de les in, maar je werkt ook aan lichaamsexpressie, mondigheid van de leerlingen, durf,... Tal van sociale en muzische vaardigheden kunnen gerealiseerd worden met deze spelvorm.

2.3 Aandachtspunten:

- Kies woorden die uitbeeldbaar zijn.
- Spreek op voorhand duidelijk af of de leerlingen geluiden mogen maken of niet.
- Zorg ervoor dat de leerlingen goed weten hoe en wanneer ze mogen antwoorden.
- Zorg ervoor dat alle leerlingen goed kunnen zien wat er uitgebeeld wordt.

2.3 Eigen ervaringen:

Ik liet de leerlingen de nieuwe woordenschat van spelling uitbeelden. Ik duidde een leerling aan en liet die een woord uitbeelden. De leerling die het woord geraden had, kreeg een punt, als hij kon zeggen hoe het woord geschreven moest worden en wat de moeilijkheid was. Op deze manier waren de leerlingen gemotiveerd om ook aan het spellingsaspect te werken. Na 15 minuten hadden de leerlingen alle woorden uitgebeeld en ze kenden de moeilijkheid van de woorden. Daardoor konden ze na de inleiding meteen aan de verwerking beginnen.

2.4 Evaluatie mentor mevr. Ady Verbeeck:

Deze spelvorm brengt een aangename afwisseling in je les. De leerlingen worden extra betrokken bij de les zelf.

[\(inhoudsopgave\)](#)

E.4 Letterlawine.

2.1 Gebruik:

Wanneer de leerlingen bepaalde begrippen moeten aanleren of gebruiken, noteer je deze begrippen op een kaartje. Alleen zet je daarbij op de voorkant alle letters door elkaar en op de achterkant het correcte woord.

De leerlingen trachten dan zo snel mogelijk te raden welk woord of begrip er op het kaartje staat. Nadien draai je het kaartje om en kan je de kaarten verder gebruiken in de les.

2.2 Voordelen:

- Deze kaartjes kan je elk jaar hergebruiken.
- -De spelvorm vraagt niet veel tijd en zorgt ervoor dat de leerlingen meteen actief betrokken zijn tot de les.
- De kaartjes kan je nadien verder integreren in de les.
- Eens de spelvorm uitgelegd is, is het mogelijk meerdere lessen op deze manier in te leiden of af te sluiten.

2.3 Aandachtspunten:

- Zorg ervoor dat je kaartjes groot genoeg zijn, zodat ze voor alle leerlingen leesbaar zijn.
- Voorzie begrippen die door de leerlingen gekend zijn, zo ben je zeker dat ze de woorden kunnen raden.
- Duidt voor de jongere graden eventueel de beginletter aan, zo hebben ze een houvast.
- Zorg ervoor dat je de kaartjes nadien kan integreren in de les.

2.3 Eigen ervaringen:

Ik liet de leerlingen op deze manier de Belgische badsteden raden. Nadat alle Belgische badsteden aangebracht werden, gebruikte ik de kaartjes om ze op een grote schets van de Belgische kust aan te brengen. Op deze manier kregen de leerlingen een goed beeld van de ligging van de verschillende badplaatsen.

Door de kaartjes toe te wijzen aan de rij dat ze geraden had, gaf ik die rij nadien ook een verantwoordelijkheid. Zij moesten immers van hun kaartjes uitzoeken waar de badsteden lagen en het kaartje op de juiste plaats op het bord hangen. De andere groepen kregen dan de opdracht ook de ligging op te zoeken en te controleren of het kaartje op de juiste plaats gehangen werd. Op die manier waren alle leerlingen actief betrokken tot de les.

2.4 Evaluatie mentor Ady Verbeeck:

De leerlingen zijn van in het begin mee met de les, hun interesse wordt geprikkeld door de spelvorm. De leerlingen namen zeer actief deel aan de zoekopdracht. Op het einde van de les wisten zo ook allemaal hoe de kust opgebouwd was en waar de belangrijkste badsteden lagen.

[\(inhoudsopgave\)](#)

E.5 Puzzels.

2.1 Gebruik:

Om een WO-les in te leiden kan je een themaprent aanbieden die in stukjes geknipt is. Elke groep krijgt één exemplaar van een verknipte prent. Nadien trachten de leerlingen om het snelst de prent te puzzelen. Om de motivatie hoog te houden kan je er een wedstrijd van maken. Alleen voorzie je best dat alle leerlingen naar hun eindresultaat willen toewerken, door per groep een andere prent te voorzien. De leerlingen zoeken om het snelst, maar zijn nadien toch nog gemotiveerd om hun eigen prent te zoeken. Nadien gebruik je deze prenten om de leerstof van de dag aan te brengen.

2.2 Voordelen:

- De puzzels zijn zeer gemakkelijk te maken.
- Je kan de puzzels elk jaar hergebruiken.
- Elke groep heeft een aparte puzzel, waardoor alle groepen gemotiveerd blijven.
- Je werkt ineens aan vaardigheden als samenwerken en aan motorische vaardigheden.

2.3 Aandachtspunten:

- Voorzie prenten die de leerlingen voldoende houvast geven om te puzzelen.
- Varieer het aantal puzzelstukjes naargelang de leeftijd.
- Zorg dat de puzzel groot genoeg is, zodat alle leerlingen er rond kunnen zitten.

2.4 Eigen ervaringen:

Ik gaf de leerlingen puzzels rond de Egyptische kunst. Elk groepje kreeg een andere puzzel. Ik vertelde de leerlingen dat elke groep een andere puzzel had en dat ik van elke puzzel de oplossing nodig had voor het vervolg van de les. Daarbij vertelde ik ook dat de groep die het eerst klaar was het spelletje gewonnen had. De leerlingen werkten ijverig aan de puzzel. Zelfs wanneer de eerste groep al klaar was. Nadien werkten de leerlingen door om niet de laatste groep te zijn en de laatste groep zocht verder om te bewijzen dat ook zij de puzzel konden afwerken.

[\(inhoudsopgave\)](#)

E.6 Zeg eens euhm.

2.1 Gebruik:

Om nieuwe woordenschat of begrippen aan te brengen kan je de leerlingen de woorden laten omschrijven. Daarbij voorzie je kleine kaartjes waarop een woord staat. Onder dat woord staan nog 3 andere woorden die de leerlingen niet mogen gebruiken om het woord te omschrijven. De leerlingen omschrijven het woord en de anderen raden. Zodra het woord geraden is, noteer je het op het bord.

Je kan er ook voor kiezen enkele woorden aan te brengen, die een aanwijzing geven voor het thema van de les. Nadat het thema geraden is, kan je dan starten met de les.

2.2 Voordelen:

- De kaartjes zijn snel te maken.
- De kaartjes zijn herbruikbaar.
- De leerlingen zijn meteen betrokken tot de les.
- De leerlingen werken aan mondigheid, zichzelf uitdrukken,...

2.3 Aandachtspunten:

- Zorg ervoor dat je duidelijk afspreekt wanneer iemand mag antwoorden.
- Voorzie duidelijke kaartjes.
- Leg moeilijke woorden eerst persoonlijk uit aan de leerling die het woord moet omschrijven.

2.4 Eigen ervaringen:

Ik gaf de leerlingen dergelijke kaartjes waarop de nieuwe woorden van spelling stonden. De leerlingen moesten de woorden omschrijven. Wanneer een leerling het woord geraden had, dan mocht die persoon het volgende woord omschrijven. Het aantal geraden woorden werd per rij bijgehouden, zodat de leerlingen gemotiveerd bleven om te winnen. De leerlingen waren actief betrokken tot de woordenschat. Door het woord te omschrijven, wisten de leerlingen ook meteen wat de woorden betekenden.

[\(inhoudsopgave\)](#)

E.7 Rebus.

2.1 Gebruik:

Om een titel of centraal thema aan te brengen, kan je een rebus op het bord zetten. Je zegt niets, maar begint gewoon op het bord te tekenen. De leerlingen zullen meteen nieuwsgierig zijn. Zodra je klaar bent ga je even zitten. De leerlingen zullen vanzelf de oplossing op de rebus gaan zoeken. Zodra een leerling het thema gevonden heeft, kan je verdergaan met de les.

2.2 Voordelen:

- De leerlingen worden nieuwsgierig gemaakt.
- De leerlingen zijn meteen gemotiveerd om de rebus op te lossen.

2.3 Aandachtspunten:

- Zorg ervoor dat je de rebus duidelijk en groot genoeg tekent.
- Zorg ervoor dat alle leerlingen de kans krijgen om de rebus op te lossen alvorens de oplossing te laten verwoorden.

2.4 Eigen ervaringen:

Ik noteerde een rebus op het bord om de titel van het taalthema te laten raden. Ik tekende de rebus en meteen werd het muisstil. Nadat ik ging zitten, waren de leerlingen even in de war, maar nadien keken ze allemaal weer naar het bord. Na een minuut schoot de eerste vinger al de lucht in. Ik wachtte even tot bijna alle leerlingen hun vinger in de lucht hadden en liet nadien iemand het antwoord geven. Zodra het antwoord gegeven was, liet ik de leerlingen vertellen waarover de les volgens hen zou gaan. Nadien waren ze zeer gemotiveerd om te ontdekken of ze het bij het juiste eind hadden.

[\(inhoudsopgave\)](#)

Deel 3: Reflectie.

F.1: Besluit: ikzelf als leerkracht.

Na het afgelopen jaar kan ik met zekerheid zeggen dat ik als leerkracht vooruit gegaan ben.

Aan het begin van dit schooljaar, was ik de typische leerkracht die een handleiding neemt en die zo goed mogelijk tracht te volgen. Ik hield de les zelf in handen en ik leidde de kinderen strak. Door dit scriptieonderwerp te kiezen, heb ik mezelf gedwongen op een andere manier te gaan lesgeven.

Nu durf ik echter meer verantwoordelijkheid bij de kinderen leggen. Ik durf afstappen van de traditionele manier van lesgeven.

Waar ik vroeger alles zelf had beslist, beslis ik nu meer in samenspraak met de kinderen.

Ik heb gemerkt dat ik door het jaar heen, mijn lessen creatiever begon aan te pakken. Ik las de handleiding, haalde er enkele goede punten uit en de rest van de les verzong ik zelf. Daar waar ik vroeger soms maar een deel van de klas mee had, kreeg ik nu (bijna) de hele klas mee.

Doordat ik de lessen niet wilde volgen zoals ze in de handleiding stond, merkte ik dat ik ook beter ging nadenken over de beginsituatie van de klas. Ik wilde zeker zijn dat mijn les zou lukken. Daardoor ging ik op voorhand ook beter nadenken over dingen die verkeerd konden lopen, waardoor ik tijdens de lessen zelf nagenoeg geen problemen had. Ik ga nu ook meer dingen opzoeken. Ik probeer nieuwe dingen in de klas te brengen, omdat ik gemerkt heb dat het de leerlingen motiveert.

Ik liet de kinderen ook gemakkelijker zelf een inbreng doen in de les. Doordat de les helemaal uit mezelf kwam, had ik een beter zicht op wat er nog moest gebeuren. Ik had het gevoel dat ik de les meer zelf in handen had, hoewel ik de kinderen veel vrijer liet. Wanneer een kind een persoonlijke inbreng wilde doen, liet ik er de ruimte voor, terwijl ik dat vroeger niet gedaan zou hebben.

Door aanvankelijk een stap in het onzekere te nemen en mijn houvast (de handleiding) los te laten, ben ik er meer zelfzeker uitgekomen. Ik weet nu waar ik sta en wat ik kan. Dit maakt dat ik als leerkracht een beter overzicht heb over wat ik kan bereiken en dat ik daar ook naartoe kan werken.

[\(inhoudsopgave\)](#)

F.2: Besluit: spelmateriaal in scholen. (zie [bijlage 15](#))

Bij het bezoeken van verschillende scholen, blijkt dat veel scholen enkel spelmateriaal inzetten op het einde van de les of tijdens een hoekenwerk. Door het materiaal enkel op die manier te hanteren, worden telkens dezelfde leerlingen benadeeld. Het materiaal wordt immers vaak pas aangeboden wanneer de leerlingen klaar zijn met de basisoefeningen. Dit zorgt ervoor dat sommige leerlingen nooit de kans zullen krijgen om met het materiaal te werken.

Uit mijn enquête blijkt ook dat spelmateriaal vaak ingezet wordt om leerstof verder in te oefenen of te testen. Zelden wordt materiaal gebruikt om leerstof aan te brengen of de beginsituatie te verkennen. Uit mijn (beperkte) onderzoek blijkt echter dat wanneer het materiaal tijdens andere fasen dan de inoefening wordt gehanteerd, ook zeer nuttig blijkt. In [bijlage 16](#) vindt u een overzicht van de lesfasen waarin mijn spelmaterialen en spelvormen ingezet kunnen worden.

Uit mijn enquête bij de scholen is gebleken dat sommige scholen spelmateriaal veel te duur vinden. Toch blijkt dat het maken van je eigen spelmateriaal op een goedkope en duurzame manier kan. Om dat materiaal te bouwen, kan je je steeds baseren op bestaand materiaal, maar de kosten drukken door het zelf te maken.

Tenslotte geven de scholen ook aan dat kinderen op een speelse manier leren, en dat ze daarbij vaak niet eens beseffen dat ze leren. Kinderen gaan op in het spel, ze willen spelen, en vergeten dat ze aan het leren zijn.

De kinderen zijn op slag meer betrokken en zetten zich beter in. Bovendien werken de kinderen ook aan tal van sociale vaardigheden wanneer ze aan het spelen zijn. Dit geeft het spelmateriaal nog een extra waarde.

([inhoudsopgave](#))

F.3: Besluit: spelmateriaal en spelvormen.

Na het uitwerken van dit scriptieonderwerp ben ik tot de conclusie gekomen dat het zelf ontwerpen van spelmateriaal maakt dat je als persoon veel creatiever uit de hoek kan komen. Volgend citaat ondersteunt dit: Roel de Groot (2001, blz 34): “Niet alleen het spelen met kant en klaar gekocht speelgoed is daarom goed voor de kinderen , maar ook en vooral het leren iets maken op eigen kracht, waardoor de creativiteit gestimuleerd wordt. Want werkelijk spelen vraagt energie, inventiviteit en doorzettingsvermogen. Een theorie over creativiteit zegt dat niet alle spel creatief is maar wel dat alle creativiteit spelelementen bevat.”

Ik heb gemerkt dat spelmateriaal heel erg motiverend werkt voor kinderen. Zodra je de kinderen laat weten dat ze een spel mogen spelen, zijn ze op slag meer betrokken tot de les. Wanneer het spel echt aanslaat, willen de kinderen ook meteen spelen. Zodra ze met het spel bezig zijn, merken de kinderen vaak niet meer dat ze aan het leren zijn. Op die manier kan je kinderen laten werken aan dingen, waarvoor ze zich anders niet zouden inzetten.

Door kinderen met spelmateriaal aan de slag te laten gaan, zorg je er ook vaak voor dat ze mondiger worden en meer in contact treden met andere kinderen. Kinderen praten nu eenmaal graag over hun spel en hoe ze het spelen. Dit zorgt ervoor dat je niet alleen aan de vooropgestelde lesdoelen werkt, maar dat je ook nog eens doelen rond sociale vaardigheden traint. Volgende uitspraak staft deze conclusie:

Roel de Groot (2001, 124): “ Speelleren en speelleermiddelen ontleen hun waarde aan de onderwijsdoelstellingen, in relatie tot de zogenaamde beginsituatie van het kind in de school. De bedoeling van het onderwijs kan, afhankelijk van het ontwikkelingsstadium van de kinderen, zeer uiteenlopen. Men kan een cognitief doel nastreven, of een affectief doel. Het onderwijs kan betrekking hebben op de ontwikkeling van de intelligentie, van de sensomotoriek en van het sociale en emotionele functioneren. Men kan gesloten onderwijsdoelstellingen nastreven, waarbij het eindgedrag tamelijk nauwkeurig omschreven kan worden, maar ook beschrijvende en probleemoplossende doelstellingen, wanneer het gaat om affectief en creatief leren.”

Bij vele mensen heerst nog de gedachte dat spelmateriaal veel tijd en geld vraagt en bovendien niet past binnen de les. Uit de praktijk blijkt echter dat materiaal vaak gemakkelijk, snel en goedkoop te maken is. Ook blijkt dat wanneer je een spel op een juiste manier inzet, je zelfs tijd kan winnen. Kinderen werken zo gemotiveerd dat ze extra oefenen en vaak tekorten of moeilijkheden rond de leerstof gaan wegwerken. Hierdoor help je de leerlingen verder op een leuke, motiverende en tijdbesparende manier.

Tot slot nog dit allesomvattende citaat:

Janet Moyles en Kees Both (1993, blz. 88) : “Het stimuleren van spel als een middel tot leren en het in stand houden van motivatie en belangstelling met behulp van spel zijn strategieën die niet onderdoen voor directe instructie. Evenals leerkrachten de relevantie inzien van schriftelijke opdrachten, zo moeten ze leren evenveel (zo niet meer) waarde te hechten aan spelopdrachten. Diverse scholen hebben iets gedaan met het idee van een ‘spelbeleid’ op school. Dit zijn positieve stappen om te komen tot een bredere erkenning van de rol van het spel. Maar omdat spel meer een proces is dan

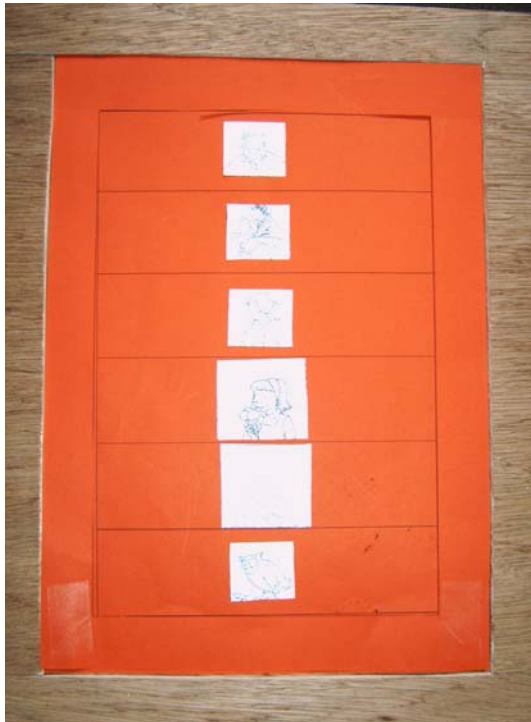
een vak, moet men vooral letten op spel als onderwijsleermiddel binnen de schoolvakken in plaats van iets op zichzelf. Omdat spel voor kinderen relevant is en zij ertoe gemotiveerd zijn, moet het verweven zijn met de manier waarop leerkrachten leeractiviteiten aanbieden, en niet een ongemakkelijke en enigszins verdachte activiteit op zich blijven.”

Zoals dit citaat aangeeft is het belangrijk te aanvaarden dat het integreren van spelmateriaal minstens even nuttig is dan het geven van directe instructie. Leerlingen zijn gemotiveerd en nemen meer informatie op.

Spelmateriaal is niet alleen spelen, maar bovenal leren op een leuke winstgevende manier.

[\(inhoudsopgave\)](#)

Bijlage 1: houten kaders.
Kader met opdrachtenblad.

Opgelost blad.

Gesloten kader.

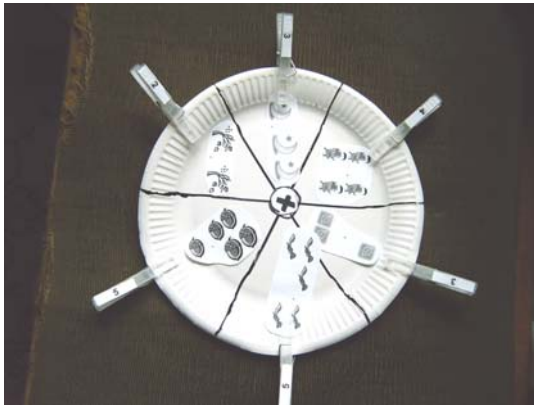
Controlepuzzel.

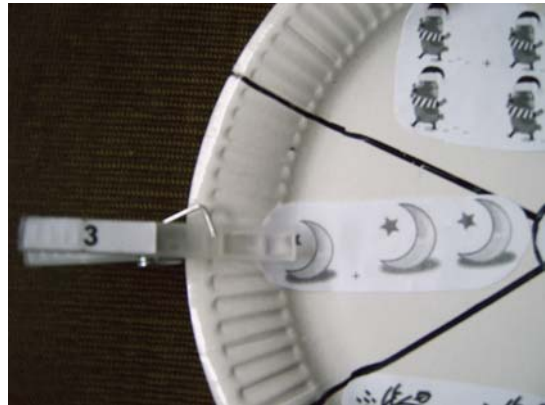
([inhoudsopgave](#)) ([A.2](#) : houten kaders.)

Bijlage 2: rekenbordjes.

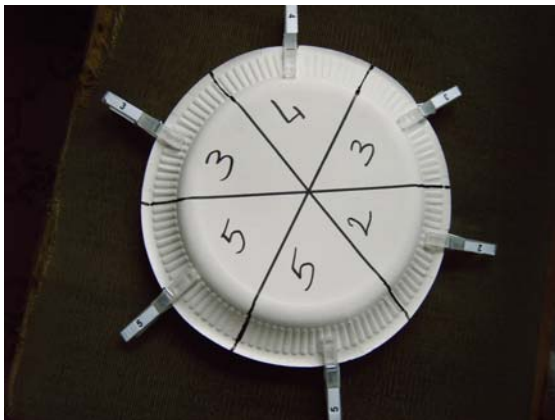
Opgelost bordje.

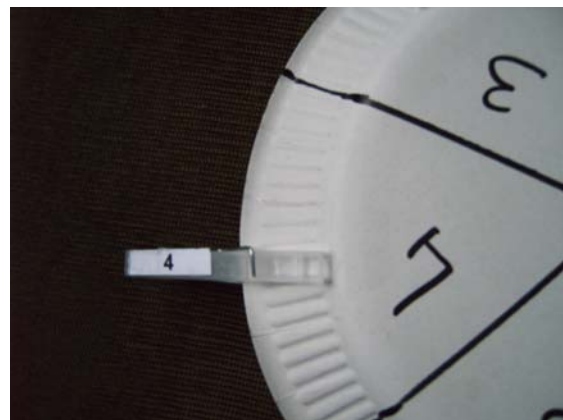
1 oefening.

Controlebordje.

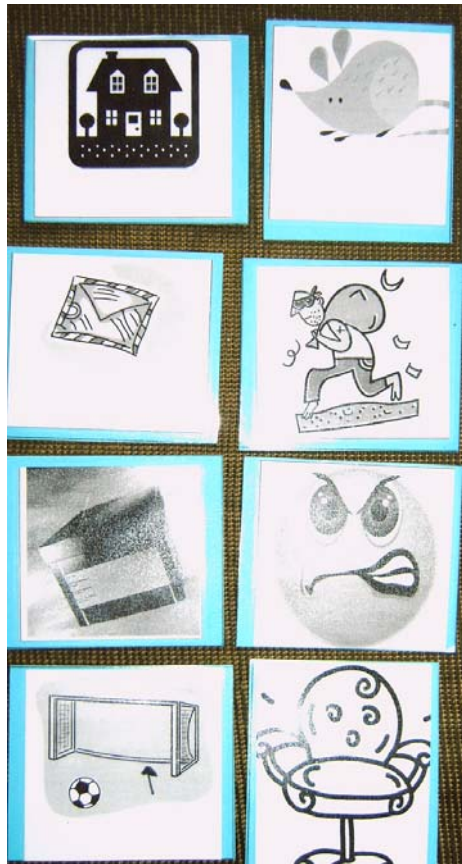
Controle van dichtbij.

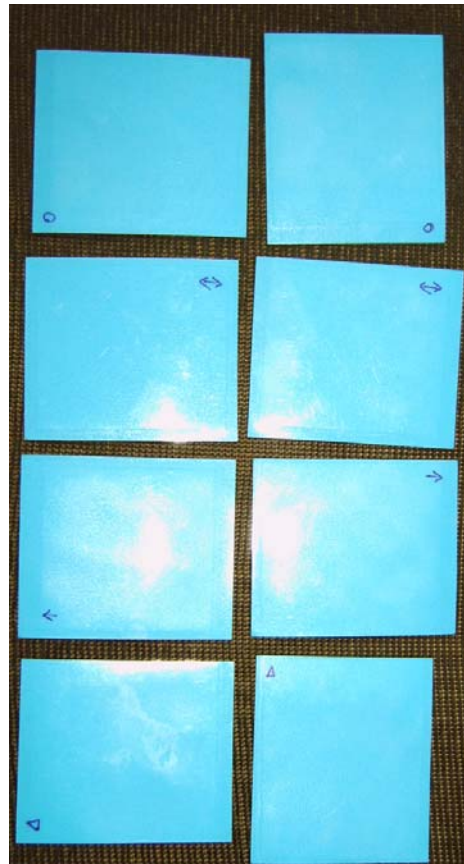
([inhoudsopgave](#)) ([A.3](#) rekenbordjes)

Bijlage 3: memorie met rijmwoorden.

Opdrachtenkaartjes.

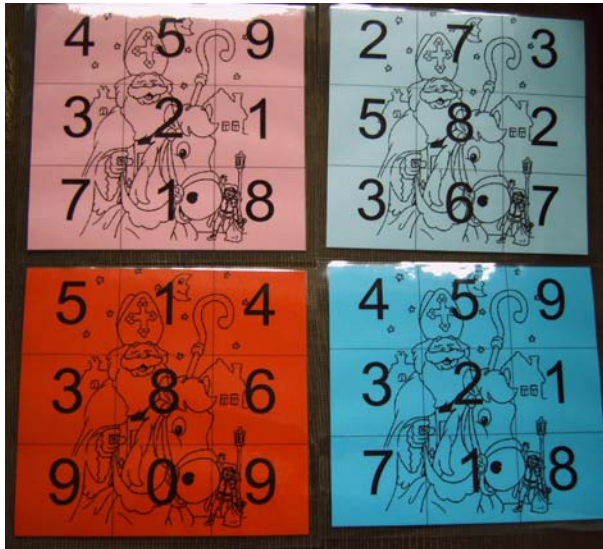
Controle. (zelfde tekening op de achterkant.)

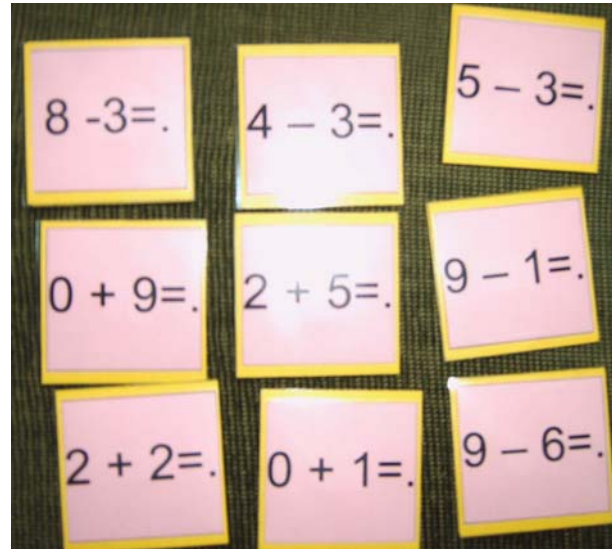
([inhoudsopgave](#)) ([A.4](#): memorie met rijmwoorden)

Bijlage 4: lottobordjes.

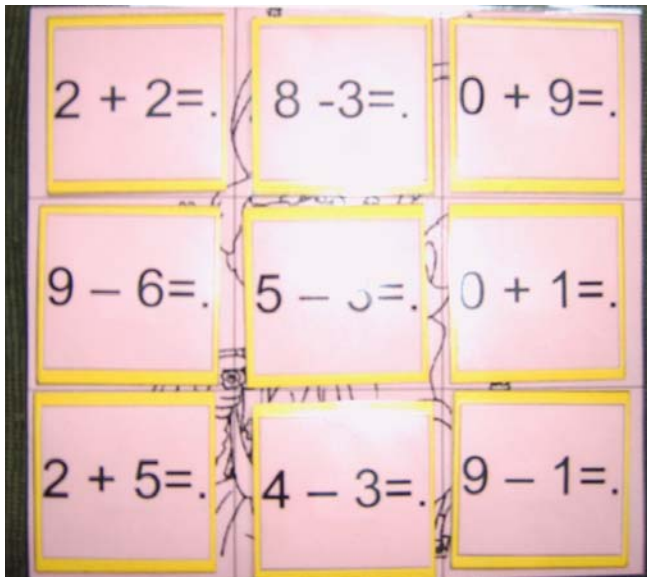
Opdrachtenbordjes.

Oplossingskaartjes.

Oplossing.

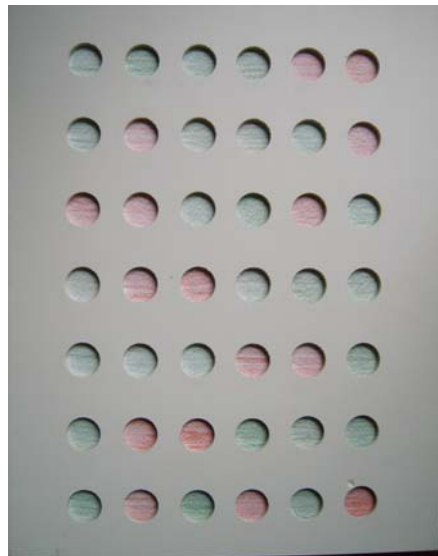
([inhoudsopgave](#)) ([B.2](#): lottobordjes)

Bijlage 5: Go, go stop.

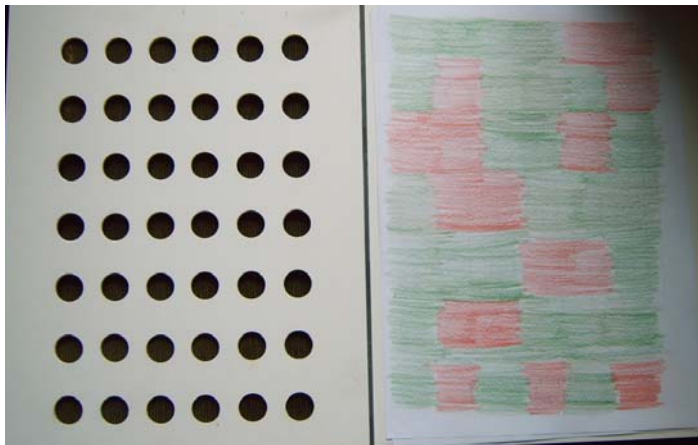
Spelbord: gesloten toppen.

Spelbord: geopende toppen.

Spelbord opengeklapt.

Voorbeelden van vragen.

De wereld:

1. Welke vorm heeft onze wereld?

→ a. rond.

b. rechthoekig.

2. Als je de wereld van uit de ruimte ziet, welke kleur heeft de wereld dan?

→ a. blauw

b. groen

→ De wereld bestaat voor $3/4^{\text{de}}$ uit water, daarom ziet de wereld blauw als je hem van heel veraf ziet.

3. Als je spreekt over het Noordelijk halfrond, dan spreek je van
→ a. het bovenste deel van de wereld.
b. het onderste deel van de wereld.

→ Verwijzen naar de windroos.

4. De wereld bestaat uit 7 werelddelen: Noord- Amerika; Zuid-Amerika, Europa, Afrika, Oceanië, Antarctica en
→ a. China
b. Azië

→ China is een land dat in Azië ligt. De lkr. laat de lln. op de werelddelen aanduiden waar de werelddelen liggen.

5. Hoe noem je de kring die rond onze wereld ligt?
→ a. wereldkring.
b. dampkring.

→ Rond de aarde zit een grote ring, de dampkring. De dampkring zorgt ervoor dat we minder snel verbranden in de zon en dat we kunnen ademen.

([inhoudsopgave](#)) ([C.2](#): go, go stop.)

Bijlage 6: kwartet: ziek zijn.

Voorbeeld kwartet. (4 vetgedrukte zinnen = 1 kwartet.)

The image shows four cards arranged in a 2x2 grid, each representing a card in a 'kwartet' game. Each card features an illustration of an ear and a magnifying glass, the title 'Oorpijn', and two sections of text: 'Dit mag je wel doen' and 'Dit mag je niet doen'. The cards contain the following text:

Oorpijn

Dit mag je wel doen:

- Gebruik oordruppels.
- Drink veel.

Dit mag je niet doen:

- Reinig je oren met wattenstokjes.
- Giet water door je oren.

Oorpijn

Dit mag je wel doen:

- Gebruik oordruppels.
- **Drink veel.**

Dit mag je niet doen:

- Reinig je oren met wattenstokjes.
- Giet water door je oren.

Oorpijn

Dit mag je wel doen:

- Gebruik oordruppels.
- Drink veel.

Dit mag je niet doen:

- Reinig je oren met wattenstokjes.
- **Giet water door je oren.**

Oorpijn

Dit mag je wel doen:

- Gebruik oordruppels.
- Drink veel.

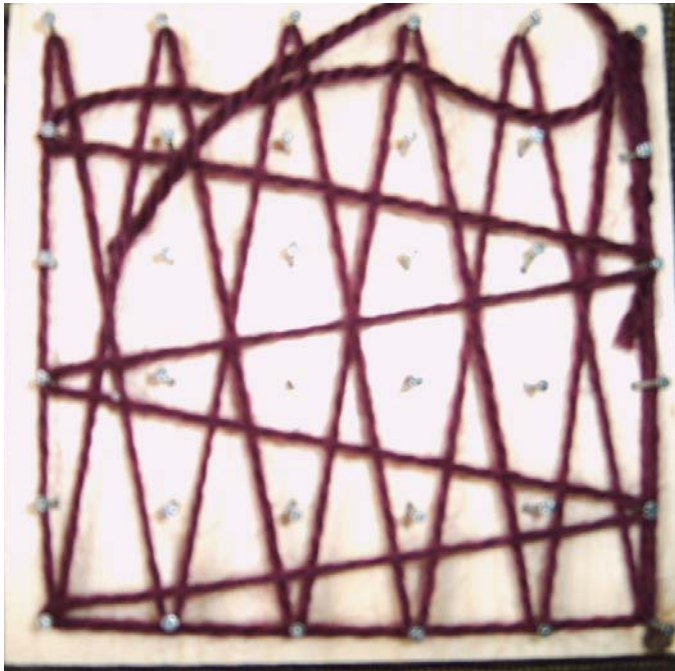
Dit mag je niet doen:

- **Reinig je oren met wattenstokjes.**
- Giet water door je oren.

([inhoudsopgave](#)) ([C.3](#): kwartet ziek zijn)

Bijlage 7: Spijkerbordje.

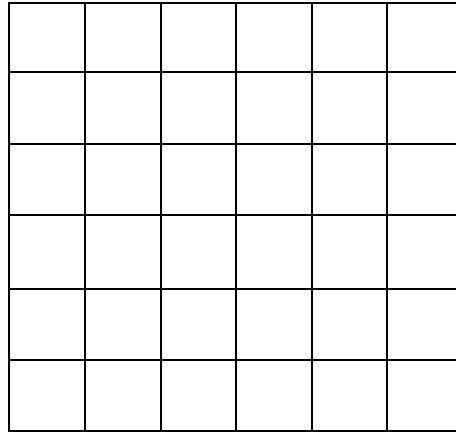
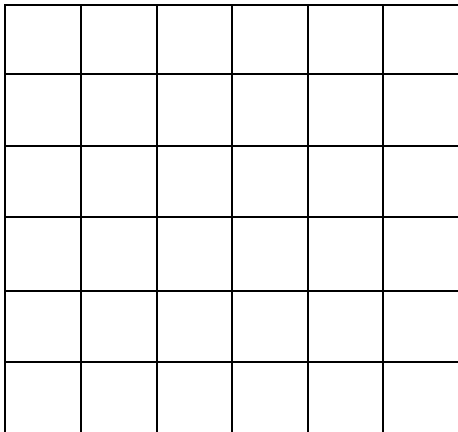
Voorbeeld bordje.

Opdrachtenblad. (zie volgende bladzijde)

Spijkerbord

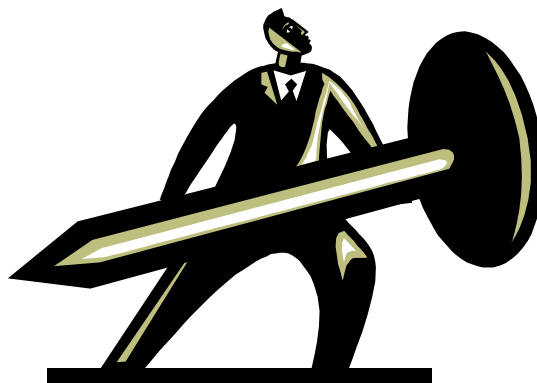
Maak volgende figuren na:

Maak zelf een figuur van:

- a. 10 volledige vakjes.
- b. 15 volledige vakjes.
- c. 8 volledige vakjes.
- d. 11 volledige vakjes.
- e. 5 volledige vakjes.

EN teken je figuur op een apart blaadje.

([inhoudsopgave](#)) ([C.4](#): spijkerbordjes)

Bijlage 8: kaartjes met dobbelsteen.

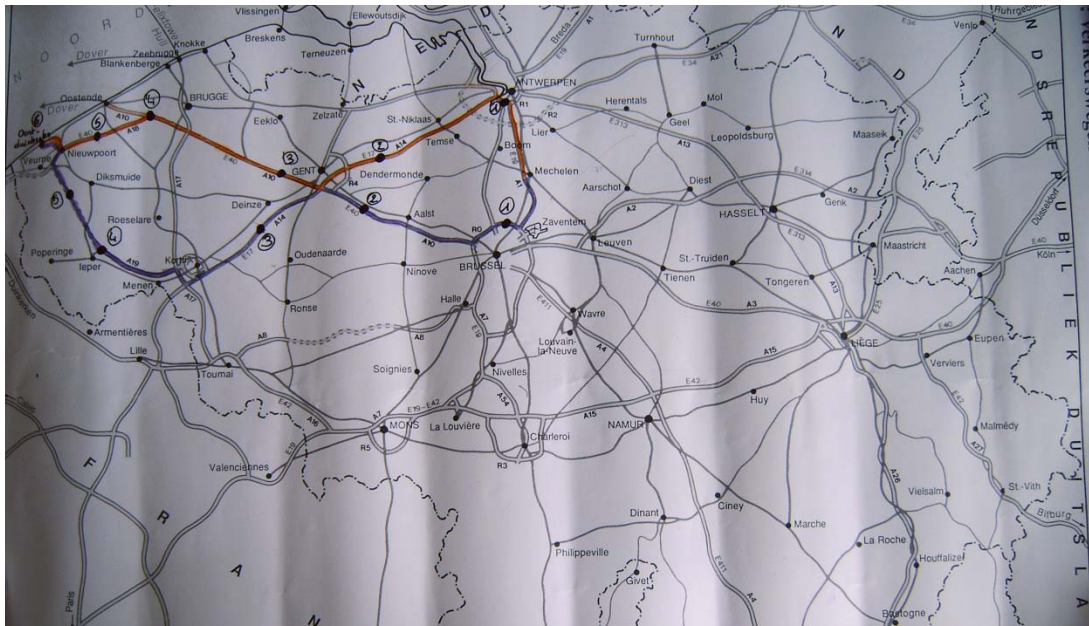
Te verdelen opdrachtenkaartjes rond inhoud, lijngebruik, bladschikking en kleurgebruik.

Jouw stripheld kan vliegen.	Je mag alleen rechte lijnen gebruiken.	Je mag alleen donkere kleuren gebruiken.
Jouw stripheld kan heel hoog springen.	Je mag alleen gebogen lijnen gebruiken.	Je mag alleen heel lichte kleuren gebruiken.
Jouw stripheld kan vuur spuwen.	Je mag gebogen en rechte lijnen gebruiken.	Je mag alle kleuren gebruiken.
Jouw stripheld kan schieten met zijn ogen.	Je mag alleen dikke lijnen gebruiken.	Je mag alleen geel, blauw en groen gebruiken.
Jouw stripheld kan bliksemsnel lopen.	Je mag alleen heel dunne lijnen gebruiken.	Je mag alleen rood, blauw en geel gebruiken.
Jij mag heel je blad gebruiken.	Je mag alleen de linkerhelft van je blad gebruiken.	Je mag alleen de rechterhelft van je blad gebruiken.
Je mag alleen de bovenkant van je blad gebruiken.	Je mag alleen de onderkant van je blad gebruiken.	

([inhoudsopgave](#)) (C.5: kaartjes met dobbelstenen.)

Bijlage 9: De weg naar zee.

Spelbord.

Opdrachten.

1. Langs welke straten rijd je het snelst van Onze-Lieve-Vrouw Waver naar de autosnelweg in Mechelen?
2. Welke Autosnelwegen leiden naar de zee?
3. Je kan niet alleen met de auto naar zee, je kan ook met de trein. In welke kuststeden kan je met de trein geraken?
4. Je bent om 08.30 uur met de trein aangekomen in Oostende. Welke tram kan je nemen naar Oostduinkerke? Hoe laat vertrekt die tram? Hoe laat kom je dan in Oostduinkerke aan?
5. Je hoort op de radio dat er een monsterfile is op alle autosnelwegen naar zee. Zoek enkele andere grote wegen die je zou kunnen volgen van Onze-Lieve-Vrouw Waver tot aan de zee.
6. Hoe kan je van Engeland aan onze Belgische kust geraken?

([inhoudsopgave](#)) ([D.2](#): spelbord: de weg naar zee.)

Bijlage 10: spel zinsbouw.

Potjes met opdrachtenkaarten.

Opdrachtenkaartjes.

onderwerpen	persoonsvormen	voorwerpen	bepalingen
ik	hebben	een fiets	vroeger
jij	krijgen	mij	zaterdag
wij	zijn	hem	als geschenk
jullie	blijven	zakgeld	ernstig
zij	zijn	dokter	mooi
hij	worden	problemen	geen
ik	wensen	een hond	voor mijn verjaardag

jij	kopen	een ijsje	morgen
hij	geven	je	elke avond
wij	vragen	hen	bang
jullie	willen	jullie	snel

([inhoudsopgave](#)) ([D.3](#): spel zinsbouw)

Bijlage 11: spel samengestelde zinnen.

Opdrachtenkaartjes.

Ik zit binnen	Het kindje weent ...
... het regent buiten	... blauwe kleur.
De zon schijnt ...	De klas is vuil ...
Op zondag eten we taart...	Mijn fiets is stuk ...

... mijn knie is geschaafd.	... ze maakten een goal.
... het drinken was op.	... de school is gedaan.
... ik ben moe.	... ik krijg veel cadeaus.
De blaadjes vallen van de bomen...	De hond blaft ...

([inhoudsopgave](#)) (D.4: spel samengestelde zinnen)

Bijlage 12: domino kunst.

	Vrucht- baarheids- beeldje: Venus		Grafgriften uit de primitieve kunstwereld		Rots - schilderij van dansende mensen en voeten
	Grafgriften: tandachtige sieraden		Stonehenge: Het Monument uit de oertijd		Primitieve schaaltjes
	Vrucht- baarheids - beeld van een vrouw		Rots - schilderij van allerlei dieren		Primitief speerpunt
	Rots - schilderij van de jacht		Primitief beeld van een stier		Rots- schilderij van een hand
	Primitieve met steen ingeslepen tekening		Rots - schilderij met vrucht- baarheids -cirkel		Primitieve handbijl
	Rots - schilderij van paard en stier		Blad van een primitieve bijl		Rots - schilderij van een jager
	Primitieve afbeelding van een stier		Primitieve vishaak		Primitieve boot

	Rots - schilderij van jagers met speer		Primitieve speer		Primitieve vazen
	Primitief schilderij van paarden		Primitieve maalsteen		Primitief graf met grafgiften
	Rots- schilderij van mensen en mammoeten		Rots - schildering van de sabeltand - tijger		Rots- schilderij van een mammoet

([inhoudsopgave](#)) ([D.5](#): domino kunst)

Bijlage 13: memorie Frans.

Kaartjes memorie.

l' argent	het geld
une carte	een kaart
une couleur	een kleur
un prix, des prix	een prijs
cher, chère	duur
nouveau, nouvelle nouveaux, nouvelles	nieuw
(je travaille) bien	(ik werk) goed
moins (cher)	minder (duur)
plus (joli)	meer (mooi) = mooier
acheter	kopen
payer	betalen

vendre (à)	verkopen (aan)
avoir besoin de	nodig hebben

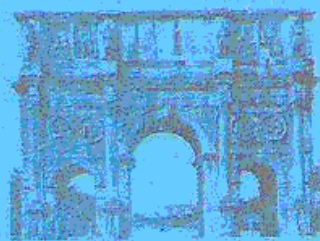
([inhoudsopgave](#)) ([D.6](#): memorie Frans)

Bijlage 14: kwartet kunst.

Romeinse kunst

Mozaiëk
Triomfboog
Keizer Augustus
Aquaduct

Romeinse kunst

Mozaiëk
Triomfboog
Keizer Augustus
Aquaduct

Romeinse kunst

Mozaiëk
Triomfboog
Keizer Augustus
Aquaduct

Romeinse kunst

Mozaiëk
Triomfboog
Keizer Augustus
Aquaduct

Vorstenkunst

De lente (Vivaldi)
Spiegelzaal Versailles
Zelfportret met Isabella Brant (Rubens)
Clair-obscur

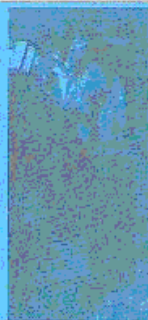
Vorstenkunst

De lente (Vivaldi)
Spiegelzaal Versailles
Zelfportret met Isabella Brant (Rubens)
Clair-obscur

Vorstenkunst

De lente (Vivaldi)
Spiegelzaal Versailles
Zelfportret met Isabella Brant (Rubens)
Clair-obscur

Vorstenkunst

De lente (Vivaldi)
Spiegelzaal Versailles
Zelfportret met Isabella Brant (Rubens)
Clair-obscur

Hedendaagse kunst

Graffiti (Haring)
De verzoeking van de H. Antonius (Dali)
Ingepakte brug (Chiriko)
Close cover before striking Pepsi Cola (Warhol)

Hedendaagse kunst

Graffiti (Haring)

De verzoeking van de H. Antonius (Dali)

Ingepakte brug (Christo)

Close cover before striking Pepsi Cola (Warhol)

Hedendaagse kunst

Graffiti (Haring)

De verzoeking van de H. Antonius (Dali)

Ingepakte brug (Christo)

Close cover before striking Pepsi Cola (Warhol)

Hedendaagse kunst

Graffiti (Haring)

De verzoeking van de H. Antonius (Dali)

Ingepakte brug (Christo)

Close cover before striking Pepsi Cola (Warhol)

Kunst van de 19e eeuw

Carnaval van de dieren (Saint-Saëns)

San Benedetto (Turner)

De kathedraal van Rouen (Monet)

Hortahuis (interieur)

Kunst van de 19e eeuw

Carnaval van de dieren (Saint-Saëns)

San Benedetto (Turner)

De kathedraal van Rouen (Monet)

Hortahuis (interieur)

Kunst van de 19e eeuw

Carnaval van de dieren (Saint-Saëns)

San Benedetto (Turner)

De kathedraal van Rouen (Monet)

Hortahuis (interieur)

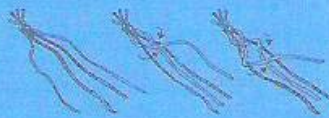
Kunst van de 19e eeuw

Carnaval van de dieren (Saint-Saëns)

San Benedetto (Turner)

De kathedraal van Rouen (Monet)

Hortahuis (interieur)

Middeleeuwse kunst

Vlechttechniek

Miniatuur

Het huwelijk van Arnolfini (van Eyck)

Belfort

Middeleeuwse kunst

Vlechttechniek

Miniatuur

Het huwelijk van Arnolfini (van Eyck)

Belfort

Middeleeuwse kunst

Vlechttechniek

Miniatuur

Het huwelijk van Arnolfini (Van Eyck)

Belfort

Middeleeuwse kunst

Vlechttechniek

Miniatuur

Het huwelijk van Arnolfini (Van Eyck)

Belfort

Moderne kunst

De schreeuw (Munch)

Les demoiselles d'Avignon (Picasso)

Compositie met rood, blauw en geel (Mondrian)

De verwoeste stad (Zadkine)

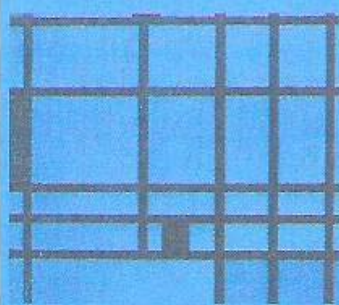
Moderne kunst

De schreeuw (Munch)

Les demoiselles d'Avignon (Picasso)

Compositie met rood, blauw en geel (Mondrian)

De verwoeste stad (Zadkine)

Moderne kunst

De schreeuw (Munch)

Les demoiselles d'Avignon (Picasso)

Compositie met rood, blauw en geel (Mondrian)

De verwoeste stad (Zadkine)

Moderne kunst

De schreeuw (Munch)

Les demoiselles d'Avignon (Picasso)

Compositie met rood, blauw en geel (Mondrian)

De verwoeste stad (Zadkine)

Primitieve kunst

De tempel van Stonehenge

Grotschildering

Vruchtbaarheidsbeeldje

Grafgiften

Primitieve kunst

De tempel van Stonehenge

Grotschildering

Vruchtbaarheidsbeeldje

Grafgiften

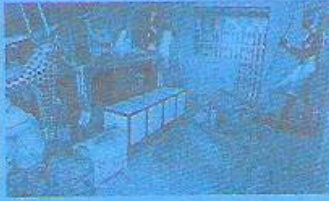
Primitieve kunst

De tempel van Stonehenge

Grotschildering

Vruchtbaarheidsbeeldje

Grafgiften

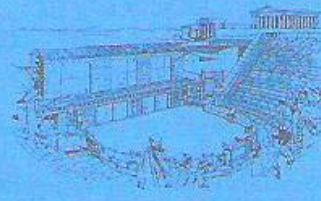
Primitieve kunst

De tempel van Stonehenge
Grotschildering
Vruchtbaarheidsbeeldje
Grafgiften

Griekse kunst

Beschilderd keramiek
Het Griekse theater
De discuswerper
Het Griekse toneel

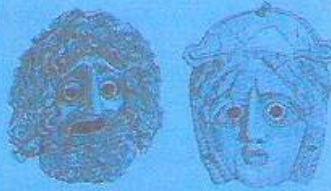
Griekse kunst

Beschilderd keramiek
Het Griekse theater
De discuswerper
Het Griekse toneel

Griekse kunst

Beschilderd keramiek
Het Griekse theater
De discuswerper
Het Griekse toneel

Griekse kunst

Beschilderd keramiek
Het Griekse theater
De discuswerper
Het Griekse toneel

Herboren kunst

Leonardo da Vinci
David (Michelangelo)
Vlaamse spreuken (Bruegel)
Klavecimbel

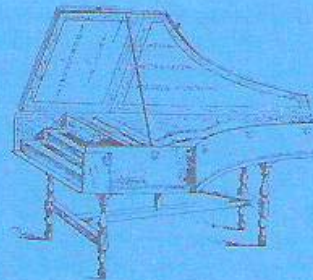
Herboren kunst

Leonardo da Vinci
David (Michelangelo)
Vlaamse spreuken (Bruegel)
Klavecimbel

Herboren kunst

Leonardo da Vinci
David (Michelangelo)
Vlaamse spreuken (Bruegel)
Klavecimbel

Herboren kunst

Leonardo da Vinci
David (Michelangelo)
Vlaamse spreuken (Bruegel)
Klavecimbel

Egyptische kunst
Piramide en sfinx

Fresco uit de dodenkamer
Hierogliefen op papyrus
Bas-reliëf

Egyptische kunst
Piramide en sfinx

Fresco uit de dodenkamer
Hierogliefen op papyrus
Bas-reliëf

Egyptische kunst
Piramide en sfinx

Fresco uit de dodenkamer
Hierogliefen op papyrus
Bas-reliëf

Hedendaagse kunst

Graffiti (Haring)
De verzoeking van de H. Antonius (Dali)
Ingepakte brug (Christo)
Close cover before striking Pepsi Cola (Warhol)

Hedendaagse kunst (de eigen tijd)

Vandaag de dag zijn de kunststijlen zeer uiteenlopend. Er komen daarbij ook nog volledig nieuwe kunstvormen aan de oppervlakte: fotografie, film, video... Kunst is niet meer voor een klein deel van de bevolking, maar wordt voor iedereen toegankelijk. Vanaf 1960 verscheren - eerst in Amerika, later in Europa - graffiti op de muren. Door heel wat mensen zijn graffiti-spuitsers gevreesd omdat het verwijderen van een tag (soort-gespoten handtekening) heel wat geld kost. Meer en meer voorziet het gemeentebestuur plaatsen waar jonge kunstenaars hun hart kunnen ophalen. Een van de bekendste graffiti-kunstenaars was ongetwijfeld **Keith Haring** (1958-1990). Zijn werk werd zo gewaardeerd dat hij opdrachten kreeg om - behalve op muren - ook op doek te schilderen. Werk van zijn hand is in musea over de hele wereld te zien.

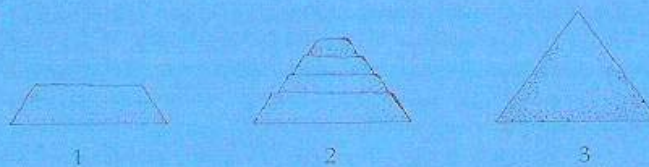
Andere kunstenaars verzeilden in een droomwereld vol fantasie, waardoor de meest ondenkbare dingen op doek werden gezet. Hun schilderijen stijgen boven (in het Frans 'sur') de realiteit uit. We noemen die kunststijl daarom het surrealisme. Enkele belangrijke vertegenwoordigers zijn de Belgen René Magritte (1898-1967) en Paul Delvaux (1897-1994) en de Spanjaard **Salvador Dalí** (1904-1989).

Andere kunstenaars reageerden tegen de abstracte kunst (zie 'moderne kunst'). Uit die reactie ontstond de popart (pop = populair, gewoon en art = kunst). Popartkunstenaars verheerlijken het stadsleven en gebruiken daarom in hun werk beelden van massaproducten, films, reclames, strips... **Andy Warhol** (1928-1987) schilderde zo bijvoorbeeld in de jaren 60 een kroonkurk van Pepsi Cola... Anderen maakten schilderijen van de meest gewone dingen: een auto, een afbeelding uit een stripverhaal, een uitstralraam, een groep mensen in de bioscoop. Naast het schilderen maakte men gebruik van collage, zeefdruk en assemblage.

Iemand die bij die ideeën aanleunt, is de beeldhouwer **Javacheff Christo** (1935). Hij is zo gefascineerd door de vorm van de dingen, dat hij begon met het inpakken van voorwerpen: zo wordt de aandacht niet meer op details gericht, maar enkel op de vorm van het ding. Eerst begon hij bescheiden met zaken om zich heen in te pakken: een vaas, een tafel, het salon... Later vatte hij het grootser op: hij pakte gebouwen in, bruggen, eilanden...

Egyptische kunst (oudste tijden)

In Egypte werd de farao al bij leven vereerd als een god. Maar ook na zijn dood bleef de farao voortleven in het graf. Omdat leven en dood zo nauw samengingen, is het graf de voornaamste bron voor de kennis van de Egyptische kunst. De eerste grafvorm in Egypte was de Mastaba (1), een trapeziumvormige grafruimte. Om duidelijk aan te tonen dat hij torenhoog uitstak tegenover de rest van de hofhouding, liet de farao verschillende, steeds kleiner wordende mastaba's op elkaar plaatsen. Zo ontstonden de eerste trappenpiramides (2). Later liet men de trappen opvullen en kreeg men de echte piramides (3). De piramides van Gizeh zijn veruit de bekendste. Bij die piramides houdt een **sfinx** (half mens, half leeuw) de wacht.

Later ontstonden de rijkelijk versierde rotsgraven. Die werden opgesmukt met muurschilderingen (**fresco's**) en **bas-reliefs**: ze vertelden over de goden, de begrafenis van de farao, maar ook over het dagelijks leven: landbouw en veeteelt, jacht en visvangst, sport en spel, ambachten... De tekeningen volgden elkaar op zoals in een stripverhaal. Naast de tekeningen treffen we op de wanden van de dodenkamers **hiërogliefen** aan. Dat zijn teksten die samengesteld zijn uit tekens. Elk symbool had een bepaalde betekenis (een woord, een uitdrukking of een klank). De teksten moesten de dode helpen het dodenrijk te bereiken: het waren wegbeschrijvingen, formules en spreuken om het kwade te verdringen...

Er zijn echter ook nog boekrollen van papyrus teruggevonden: die bevatten o.a. vertellingen, sprookjes en verslagen van speciale gebeurtenissen (bv. oorlogsverslaggeving). Die boekrollen kunnen dus als de voorloper van de krant worden gezien. Geleerden twifelen echter aan de betrouwbaarheid van de informatie.

Romeinse kunst (de Oudheid)

De Romeinse kunst combineerde nut met schoonheid. Daarnaast was het belangrijk dat de kunstwerken indruk maakten op de kijker - het waren machtsymbolen.

In het begin van de Romeinse machtsovername geleek de bouwstijl erg op die van de Grieken. Geen wonder als je weet dat de Romeinen de Griekse kunstenaars massaal naar Rome lieten overkomen. Maar al vlug ontwikkelden ze een eigen bouwstijl: de rondboog. Het bouwen met rondbogen gaf sterkte aan hun constructies. Zo slaagden ze erin indrukwekkende bouwwerken uit de grond te doen rijzen: tempels, amfiteaters (arena's waarin gevechten werden gehouden), **aquaducten** (1) (waterbruggen), termen (openbare badhuizen) of **trionfbogen** (2) als hulde voor een keizer die van zijn veldtochten terugkeerde.

De machthebbers lieten beeldhouwwerken van zichzelf maken. Zo zijn nu nog heel wat keizers (ook **keizer Augustus**) te bewonderen in een statig ruitersbeeld.

Ook voor de opsmuk van hun boerderijen (villa's) hadden ze oog. De leefruimtes werden opgeleurd met vazen en beelden. In sommige villa's trof je enorme **mozaïeken** (3) aan: een vloerbekleding bestaande uit stukjes steen van allerlei kleur. Ze werden geschikt zodat er mooie, veelkleurige tekeningen ontstonden.

1

2

3

Griekse kunst (de Oudheid)

Wie een bezoek brengt aan Griekenland wordt overstept met ruïnes uit het Oude Griekenland. De Griekse bouwkunst kenmerkt zich door zijn eenvoud en zijn functionaliteit. Alles was zeer goed doordacht. Vooral de tempels ter ere van Zeus en Athena spreken tot de verbeelding. Ook kun je niet om de **theaters** heen. De zitplaatsen werden in schelpvorm rond een speelveld gebouwd. Vanop de bovenste rij is een kuch van een acteur op het toneel duidelijk te horen. Architecten kunnen vandaag nog steeds leren van hun collega's van meer dan 2.000 jaar geleden. Nu nog gebeurt de bouw van vele sportstadia op een gelijkaardige manier. Naast de theaters kun je in Griekenland en zijn omgeving nog tal van tempels bezoeken. Die 'woningen voor de goden' waren niet als de woningen van de mensen rechthoekig van vorm. Het dak rust op een rij zuilen en wordt afgezoomd door een versierde fries en een driehoekig fronton. Die bouwstijl valt ook te bewonderen bij een bezoek aan de Akropolis, de burcht die over de stad Athene uitkijkt. Tussen de vele tempels van de goden domineert het Parthenon, de tempel voor Athena, de beschermgodin van de stad.

De Griekse beeldhouwers beelden vooral mensfiguren uit hun marmeren blokken. Ze werden zo ideaal mogelijk voorgesteld: artistiek, zonder ook maar één gebrek. In de eerste plaats stelden de kunstenaars de goden voor. Maar ook sportprestaties werden in een beeldhouwwerk vereeuwigd. Een van de beroemdste beelden uit de Oudheid is *De discuswerper*. Het beeld straalt de harmonie van de beweging uit. De linkervoet, de linkerarm en de rechterarm vormen een doorlopende boog. Het lijkt zelfs alsof het hoofd en de romp als een pijl op een boog gespannen zijn. Een rustige gelaatsuitdrukking en een soepel, niet overdreven gespierd lichaam: Grieks evenwicht. ... Grote Griekse muurschilderingen ontbreken. Daarom hebben de **beschilderde vazen** zo'n belangrijke waarde. Het waren gebruiksvoorwerpen die erg verschilden in vorm volgens hun wettende functie als tafel- en toiletgerei, als kook- en voorraadpot, enz. Kenmerkend voor de beschildering waren de **zwarte figuren** op een roodachtige achtergrond.

Moderne Kunst (de nieuwste tijd)

Enkele schilders maakten eind 19e eeuw de overstap van het impressionisme (zie kunst uit de 19e eeuw) naar het expressionisme. De Fransen Paul Cézanne (1839-1906) en Paul Gauguin (1848-1903), de Nederlander Vincent van Gogh (1853-1890), de Belg James Ensor (1860-1949) en de Noor **Edvard Munch** (1863-1944). Ze zijn elk door hun genialiteit bij geen enkele stroming in te delen en worden daarom de voorvaders van de moderne kunst genoemd. Elk van deze schilders gaat de natuur op zijn manier herwerken, vervormen. Kijken wordt voor hen minder belangrijk, wel het spel van licht en kleur.

Bij Munch worden die vervormingen zichtbaar in de vreemde kleuren, in grillige strepen. De schilder groeide weg in een wereld van nachtmerries en angstdromen. In het schilderij *De schreeuw* is het gezicht vervormd tot een orgaan dat alleen nog kan schreeuwen van angst. Door het zo geniaal uitbeelden van gevoelens en emoties is Munch een echte expressionist.

Paul Cézanne straalt echter de meeste invloed uit op de moderne schilders. Volgens hem zijn alle natuurlijke vormen te herleiden tot een kubus, een kegel en een cilinder. Die idee en de interesse voor Afrikaanse kunst doet het kubisme ontstaan. De allergrootste onder de kubisten is de Spanjaard **Pablo Picasso** (1881-1973). Zijn werken zijn uit vlakken opgebouwd met sobere kleuren. Hij wordt door elke kenner aanzien als de belangrijkste kunstenaar van de 20e eeuw. Ook in de beeldhouwkunst kenden het expressionisme en het kubisme veel bijval. Een beeldhouwer die beide stromingen perfect met elkaar vermengde, was **Ossip Zadkine** (1890-1967): zijn opengereten, puntige figuren straalden enorm veel gevoel uit.

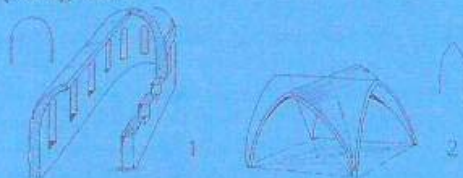
Daarnaast ontwikkelt zich de abstracte kunst. De abstracte kunstenaars verwerpen de voorstelling van de zichtbare wereld. Een type voorbeeld van zo'n kunstenaar is de Nederlander **Piet Mondriaan**. Zijn vroegere werk bestond uit landschappen, maar zijn werk evolueerde naar een spel van lijnen en vlakken.

Middeleeuwse kunst (de Middeleeuwen)

De Middeleeuwen worden vaak 'de donkere periode' genoemd. Dan heeft men het over de vele oorlogen die er woedden, waardoor de mensen zich beperkten tot het zich voorzien van de nodige levensmiddelen. Er was geen tijd voor de schoonheid van het leven... Eigenlijk is dat onjuist, want uit de Middeleeuwen zijn nog talloze kunstwerken bewaard gebleven. Dat hebben we in de eerste plaats te danken aan de monniken, die naast de vele handenarbeid en het bidden ook nog tijd vrijmaakten voor het kopiëren van oude geschriften. Met een ganzenveer en met overloos veel geduld schreven zij de teksten over in dikke boeken. De tekst doorspekten ze met **miniaturen**. Dat waren kleine, haarfijn getekende en met verf ingekleurde illustraties. Als aanzet voor zo'n illustratie namen ze vaak de eerste letter van een hoofdstuk, die ze dan sierlijk opsmukten.

De abdijen en kerken werden voor 1200 in de Romaanse stijl gebouwd. Door de kleine vensters en dikke muren waren het zeer duistere gebouwen. Het tongewelf (1) rustte op stevige zuilen.

Toen later kruisvaarders na hun veldtochten uit Turkije en Jeruzalem terug naar huis keerden, brachten zij allerlei nieuwigheden mee. Dat uitte zich ook in de mode: mannen lieten hun baard groeien, vrouwen verwerkten sluiers in hun kledij. Ook het **vlechten** raakte opnieuw in: het haar werd in vlechten gelegd, riemen, schoenen, sieraden werden gedochten.

Toen de rust wat terugkeerde en de bloeitijd van de steden aanbrak, wilden de stedelingen hun welvaart tentoonstellen. Dat gebeurde o.m. door het bouwen van indrukwekkende gebouwen. In heel wat steden verrezen gotische bouwwerken uit de grond. Een gotisch gebouw herkent men aan de verticale lijnen, de spitsboog en de kruisribgewelf. (2) Door de grote vensters met prachtige glasramen viel een zee van licht. In die stijl zijn heel wat kathedralen, gemeentehuizen, hallen en belforten gebouwd. In de **belforten** werden o.a. de keuren bewaard (waarin stond dat de stedelingen vrije burgers waren), hing de alarmklok en sloot men de gevangenen op.

Vanaf de 15e eeuw deed zich in West-Europa in de schilderkunst een vernieuwing voor. De groep schilders die voor de vernieuwing zorgde, werd primitieven genoemd. Zij plaatsten hun figuren in de natuur of in een interieur en niet meer tegen een vlakke achtergrond en ze schilderden op hout. Maar de grootste vernieuwing zat hem in het gebruik van olieverf, waardoor men prachtige kleurschakeringen verkreeg. Enkele van de Vlaamse Primitieven waren **Jan Van Eyck**, **Hans Memling**, **Jeroen Bosch** en **Dirk Bouts**.

Herboren kunst (overgang van de Middeleeuwen naar de nieuwe tijd)

In de 15e eeuw ontstond in Italië een nieuwe stijl, die geïnspireerd door de kunst van Grieken, vooral oog had voor de mooie dingen op aarde. Renaissance. Renaissance betekent 'wedergeboorte', de heropbloei van de kunst uit de Oudheid. De mens en de natuur kwamen steeds nadrukkelijker op het voorplan, in tegenstelling met de Middeleeuwen, waarin God een centrale rol speelde. Vanaf nu zocht men naar natuurkundige verklaringen voor zaken die tot nog toe aan God toegewezen werden: ziekte, natuur, wereld.

Het voorbeeld van de renaissancemens is **Leonardo da Vinci** (1452-1519). Naast schilder en beeldhouwer was hij ook taalkenner en wetenschapper. Hij ontwierp heel wat voorwerpen die later in het vergeetboek raakten en honderden jaren later voor een tweede keer uitgevonden moesten worden: een fiets met ketting, een valscherp, zweefvliegtuigen, draaibruggen, repetiteergeweren ... In zijn notities legde hij ook de grondslag voor de latere schilder-techniek: vormen worden kleiner, kleuren en omtreklijnen worden minder scherp naargelang ze meer op de achtergrond komen.

Michelangelo (1475-1564), die zichzelf meer beeldhouwer en architect dan schilder noemde, was de meest getalenteerde renaissancekunstenaar. In zijn werk verheerlijkt hij de mens, zoals de Grieken het deden. Getuigen daarvan zijn het beeldhouwwerk **David** en de fresco's in de Sixtijnse kapel.

Vanaf 1500 bereikten de renaissance-ideeën ook onze streken. Waren de Vlaamse Primitieven (zie middeleeuwse kunst) bedreven schilders, toch werden ze door hun opvolgers overtroffen. In Brabant schilderde de familie Bruegel zich in de kleren: zowel **Pieter Bruegel de Oude** (1568-1625), als zijn zonen Pieter Bruegel de Jonge (1564-1637) en Jan Bruegel (1528-1625) waren ware meesters in de schilderkunst. De oudste zoon veranderde de stand van de e en t in zijn naam om zich tijdens het signeren van zijn doeken van zijn vader te onderscheiden.

Ze schilderden de grootheid van de natuur met daarin de vrolijke, trestige en soms dwaze mens. Ze schilderden dit alles in een Vlaams decor.

Ook in de muziek heerste er een omwenteling. Een van de opvallendste vernieuwingen was de intrede van de **klavecimbel**. Dat was de voorloper van de piano, waarbij de snaren betokkeld werden door pennen. Heel wat componisten zullen dit instrument opnemen in hun composities: J.S. Bach, W.A. Mozart, D. Scarlatti ...

Kunst uit de 19e eeuw (de nieuwste tijd)

In de 18e eeuw krijgen we een stroom van kunststijlen, waarvan we er enkele met name noemen. Het classicisme is de naam die gegeven wordt aan de stijl die vanaf 1770 in Frankrijk heerste. Opgravingen in Pompeji deden de klassieke kunst weer heropbloeien. Men ging ervan uit dat de kunst van Grieken en Romeinen wel kon worden nageaapt, maar nooit overtroffen. De Franse leider Napoleon was zo gefascineerd door de Romeinse cultuur, dat hij ze voortdurend imiteerde. Enkele voorbeelden. Hij kroonde zichzelf tot keizer. Aangezien hij Parijs als de hoofdstad van Europa aanzag, gaf hij talloze bouwopdrachten waaronder zegezuilen, tempels en triomfbogen (Arc de Triomphe).

Het classicisme was een koude kunststijling, zonder ziel ... De romantiek vormde daarop een reactie. De Engelsman **William Turner** (1775-1851) is één van de meest toonaangevende schilders. In de romantiek speelde het gevoel, en dus ook de natuur een centrale rol. Turner maakt van de landschappen en zeegezichten (die vroeger slechts als decor dienst deden) het hoofdthema van zijn schilderijen. Al wat in de natuur in beweging is, komt naar voren: zee, stormen, wolken, regenbogen ... Naast landschappen waren historische tafereelen een geliefd thema voor de romantici: ze gaven geen juist beeld van wat ooit gebeurde maar zijn vooral een verheerlijking van het eigen volk.

Omsreeks 1850 is de romantiek over haar hoogtepunt heen. Kunstenaars keerden zich tegen de overdreven gevoeligheid van de romantiek. Men ging de dagdagelijkse dingen afbeelden: aardappelrapers, schepjes, herders ... Die thema's lagen dicht bij de realiteit. Daarom wordt deze kunststijl het realisme genoemd.

Een aantal jonge kunstenaars probeerde in hun schilderijen de indruk of impressie weer te geven die een landschap op hen maakte. Die kunstenaars werden impressionisten genoemd. De belangrijkste vertegenwoordiger van het impressionisme is **Claude Monet** (1840-1926). Hij maakte o.a. een 40-tal schilderijen van de kathedraal van Rouen, steeds op een verschillend moment van de dag en onder verschillende weersomstandigheden. Zo maakte hij duidelijk dat een gebouw (das ook een landschap) steeds weer van kleur verandert onder invloed van het licht. Het impressionisme bracht in de muziek ook enkele grote namen voort, waaronder **Camille Saint-Saëns**. Deze componisten imiteerden de natuur (zonlicht, nachteluiden, dieren ...) in hun muziek.

Op het einde van de 19e eeuw begon men in Europa het steeds herhalen van de bouwstijlen zinloos te vinden. Men ging op zoek naar nieuwigheden. Dat uitte zich in het bijzonder in het gebruik van nieuwe bouwstoffen: vooral ijzer en glas waren twee geliefkoosde materialen. Resultaten uit die tijd zijn de Eiffeltoren in Parijs en de huizen van de Belgische architect **Victor Horta** (1861-1947), die gietijzer en glas combineerde in prachtige ramen en koepels die de inwoners van de huizen in licht deden baden. Die kunstvorm wordt bij ons art nouveau genoemd. De Duitsers noemen het Jugendstil.

Vorstenkunst (de nieuwe tijd)

Uit de Renaissance (zie herboren kunst) groeide een nieuwe kunstrichting: de **barok**. De barokkunstenaar vond ook zijn inspiratie in de kunst van de Oudheid, maar gebruikte nieuwe technieken die de kunstvoorwerpen meer beweeglijkheid gaven. Die beweeglijkheid werd vooral verkregen door kleuren, versieringen en licht-schaduw-effect. Zowel de barokke schilderijen, beeldhouwwerken als gebouwen lieten bij de toeschouwer een overweldigende indruk na.

De vorsten lieten monumentale werken uitvoeren. Zo liet de koning van Frankrijk, Lodewijk XIV, een kolossaal paleis bouwen, dat streng gebonden was aan symmetrie. Om de grootheid en de symmetrie nog beter in de hand te werken liet hij de ruimtes van grote spiegels voorzien.

De barok kende een hele resem grote schilders, waaronder portretschilder Antoon van Dyck (1599-1641) en grootmeester in het licht-schaduw-effect (**clair-obscur**) Rembrandt van Rijn (1606-1669).

De allergrootste schilder van zijn tijd was wel **Pieter Paul Rubens** (1577-1641). Bij het bekijken van zijn schilderijen word je vooral getroffen door zijn krachtige figuren, de warme kleurenweelde en de felie lichtcontrasten. Hij reisde doorheen heel Europa en kreeg van heel wat vorsten opdrachten.

Ook de ontwikkeling van de muziek kwam in een stroomversnelling terecht. In Italië werd de eerste opera geschreven. In een opera wordt overwegend gezongen en geacteerd, begeleid door muziek. Ondertussen ontwikkelde de viool zich door toedoen van enkele bekende vioolbouwers waaronder Stradivarius (1642-1737). Dit baande de weg voor een nieuwe muziekvorm: het concerto (meerdelig muziekstuk voor een kleine groep solo-instrumenten, begeleid door een strijkenensemble. Dat was een kolfje naar de hand van o.a. Johann Sebastian Bach (1685-1750) en Antonio Vivaldi (1678-1741). Vivaldi's onberispelijke meesterwerk is zonder twijfel **De vier seizoenen**, waarin hij de stemming van de lente, zomer, herfst en winter verklankt.

Primitieve kunst (oudste tijden)

De **grottschilderingen** die de oermensen aanbrachten op de rotswanden van grotten in Frankrijk en Spanje zijn wereldberoemd. De kunstenaar gebruikte voor de taferelen verf, gemaakt uit fijngestampte klei, gebonden door dieren-vert, bloed, plantensap, urine... Waarom maakte men die schilderijen? Daar hebben we voorlopig het raden naar. Zeker niet om de grot te versieren! Misschien wilden de jagers de dieren in hun macht krijgen, zodat ze het dier tijdens de jacht gemakkelijker konden doden? Misschien dachten ze dat er van die afbeeldingen een magische kracht uitging? Een precies antwoord zullen we wellicht nooit kunnen geven.

Eén ding is zeker: de mens uit de vroegste tijden geloofde in krachten die zijn leven bepaalden.

Daarvan enkele voorbeelden:

- Oermensen legden hun doden in een graf neer, soms op een bed van bloemen. Archeologen ontdekten in dergelijke graven stuifmeelkorrels van verscheidene bloemensoorten. Veel van die bloemensoorten krijgen nu een geneeskundige kracht toebedeeld. De dode werd dus op een bloemenbed gelegd als eerbetoon, maar ook om gezond te blijven in zijn nieuwe leven. De dode kreeg ook nog sieraden en versierde gebruiksvoorwerpen (bijl, sikkel...) als **grafgiften** mee om de goden gunstig te stemmen.
- De eerste landbouwers verheerlijkten de vruchtbaarheid. Om dat te tonen vervaardigden ze vrouwenbeeldjes, die we **vruchtbaarheidsbeeldjes** noemen. Die beeldjes zijn over heel Europa teruggevonden.

Ook de zon en de seizoenen stonden centraal in het leven van de eerste boeren. Een bouwsel dat daarmee verband houdt, is de **tempel van Stonehenge** (Engeland). Ondanks vele vragen wordt dit bouwwerk beschouwd als een zonnetempel en als een knap zonneobservatorium, waarmee het mogelijk was begin en einde van zomer en winter te bepalen en zo de arbeid van de boeren te regelen.

([inhoudsopgave](#)) ([D.7](#): kwartet kunst)

Bijlage 15: Enquête scholen
spelmateriaal in
de lagere school

1. In welk leerjaar geeft u les?

- A. 1ste leerjaar
- B. 2de leerjaar
- C. 3de leerjaar
- D. 4de leerjaar
- E. 5de leerjaar
- F. 6de leerjaar
- G. Zorgklas
- H. Andere: RKG

2. Maakt u gebruik van spelmateriaal in uw basisschool?

A. Ja

B. Nee

3. Is dit zelfgemaakt of aangekocht materiaal?

A. Zelfgemaakt materiaal

B. Aangekocht materiaal

4. Indien u het materiaal zelf maakt, waar haalde u de ideeën? (voorbeeld TV, bestaande spelletjes,...)

Bestaande spelletjes en zelf uitgevonden spelletjes

5. Welke leerlingen gebruiken het materiaal het meest?

A. Leerlingen die sneller klaar zijn met werkbladen e.d.

B. Leerlingen die moeite hebben met de leerstof.

C. Alle leerlingen.

6. Wanneer gebruikt u dit materiaal vooral?

A. Als wachtopdracht wanneer de leerlingen vroeger klaar zijn.

B. Tijdens een hoekenwerk of contractwerk.

C. Andere: Evaluatie

7. Waarvoor gebruikt u het materiaal vooral?

A. Om gekende leerstof verder in te oefenen.

B. Tijdens instructiemomenten.

C. Om de beginsituatie te verkennen.

D. Andere:

8. Zijn er bepaalde dingen die u merkt bij de kinderen?

A. Ze zijn meer geïnteresseerd.

B. Ze worden onrustiger.

C. Andere:

9. Indien u spelmateriaal gebruikt in de les, wat vindt u daar de meerwaarde van?

Op een plezierige manier de kinderen nieuwe leerstof bijbrengen of nieuwe leerstof laten verwerken, de kinderen leren zonder dat ze beseffen dat ze aan het leren zijn. En ze onthouden de leerstof ook veel beter.

10. Hebt u nog enige opmerkingen in verband met spelmateriaal in de lagere school?

Zou nog meer gebruikt moeten worden

spelmateriaal in de lagere school

1. In welk leerjaar geeft u les?

A. 1ste leerjaar

B. 2de leerjaar

C. 3de leerjaar

D. 4de leerjaar

E. 5de leerjaar

F. 6de leerjaar

G. Zorgklas

H. Andere:

2. Maakt u gebruik van spelmateriaal in uw basisschool?

A. Ja

B. Nee

3. Is dit zelfgemaakt of aangekocht materiaal?

A. Zelfgemaakt materiaal

B. Aangekocht materiaal

4. Indien u het materiaal zelf maakt, waar haalde u de ideeën? (voorbeeld TV, bestaande spelletjes,...)

Bestaande spelletjes, via internet, via handleiding en door zelf na te denken.

5. Welke leerlingen gebruiken het materiaal het meest?

- A. Leerlingen die sneller klaar zijn met werkbladen e.d.
- B. Leerlingen die moeite hebben met de leerstof.
- C. Alle leerlingen.

6. Wanneer gebruikt u dit materiaal vooral?

- A. Als wachtopdracht wanneer de leerlingen vroeger klaar zijn.
- B. Tijdens een hoekenwerk of contractwerk.
- C. Andere:

7. Waarvoor gebruikt u het materiaal vooral?

- A. Om gekende leerstof verder in te oefenen.
- B. Tijdens instructiemomenten.
- C. Om de beginsituatie te verkennen.
- D. Andere:

8. Zijn er bepaalde dingen die u merkt bij de kinderen?

- A. Ze zijn meer geïnteresseerd.
- B. Ze worden onrustiger.
- C. Andere:

9. Indien u spelmateriaal gebruikt in de les, wat vindt u daar de meerwaarde van?

Kinderen leren niet alleen de leerstof die in de spelletjes verwerkt is, maar leren ook sociale vaardigheden, omgaan met winst en verlies, en nog zoveel meer.

10. Hebt u nog enige opmerkingen in verband met spelmateriaal in de lagere school?

Spelmateriaal dat je wil aankopen is zeer duur. Daar zou iets aan gedaan moeten worden.

spelmateriaal in de lagere school

1. In welk leerjaar geeft u les?

- A. 1ste leerjaar
- B. 2de leerjaar
- C. 3de leerjaar
- D. 4de leerjaar
- E. 5de leerjaar
- F. 6de leerjaar
- G. Zorgklas
- H. Andere:

2. Maakt u gebruik van spelmateriaal in uw basisschool?

A. Ja

B. Nee

3. Is dit zelfgemaakt of aangekocht materiaal?

A. Zelfgemaakt materiaal

B. Aangekocht materiaal

4. Indien u het materiaal zelf maakt, waar haalde u de ideeën? (voorbeeld TV, bestaande spelletjes,...)

stage in scholen, interims in scholen, handboeken met tips, ...

5. Welke leerlingen gebruiken het materiaal het meest?

A. Leerlingen die sneller klaar zijn met werkbladen e.d.

B. Leerlingen die moeite hebben met de leerstof.

C. Alle leerlingen.

6. Wanneer gebruikt u dit materiaal vooral?

A. Als wachtopdracht wanneer de leerlingen vroeger klaar zijn.

B. Tijdens een hoekenwerk of contractwerk.

C. Andere:

7. Waarvoor gebruikt u het materiaal vooral?

A. Om gekende leerstof verder in te oefenen.

B. Tijdens instructiemomenten.

C. Om de beginsituatie te verkennen.

D. Andere:

8. Zijn er bepaalde dingen die u merkt bij de kinderen?

A. Ze zijn meer geïnteresseerd.

B. Ze worden onrustiger.

C. Andere: ze ervaren het als 'spelen' en niet zozeer als studeren.....

9. Indien u spel materiaal gebruikt in de les, wat vindt u daar de meerwaarde van?

Variatie voor de leerlingen, extra inoefening voor de leerlingen

10. Hebt u nog enige opmerkingen in verband met spel materiaal in de lagere school?

Vaak is er heelwat materiaal beschikbaar, maar in andere talen, (niet Nederlandstalig)
bv. de firma Shubi en dus is het aan de leerkracht om hetzelfde idee te realiseren in
eigen creaties.

spelmateriaal in de lagere school

1. In welk leerjaar geeft u les?

- A. 1ste leerjaar
- B. 2de leerjaar ←
- C. 3de leerjaar
- D. 4de leerjaar
- E. 5de leerjaar
- F. 6de leerjaar
- G. Zorgklas
- H. Andere:

2. Maakt u gebruik van spelmateriaal in uw basisschool?

- A. Ja ←
- B. Nee

3. Is dit zelfgemaakt of aangekocht materiaal?

- A. Zelfgemaakt materiaal ←
- B. Aangekocht materiaal ←

4. Indien u het materiaal zelf maakt, waar haalde u de ideeën? (voorbeeld TV, bestaande spelletjes,...)

- Bestaande spelletjes
 - Leermiddelenbeurs
-

5. Welke leerlingen gebruiken het materiaal het meest?

- A. Leerlingen die sneller klaar zijn met werkbladen e.d.
- B. Leerlingen die moeite hebben met de leerstof.
- C. Alle leerlingen. ←

6. Wanneer gebruikt u dit materiaal vooral?

- A. Als wachtopdracht wanneer de leerlingen vroeger klaar zijn. ←
- B. Tijdens een hoekenwerk of contractwerk. ←
- C. Andere:

7. Waarvoor gebruikt u het materiaal vooral?

- A. Om gekende leerstof verder in te oefenen. ←
- B. Tijdens instructiemomenten.
- C. Om de beginsituatie te verkennen.
- D. Andere:

8. Zijn er bepaalde dingen die u merkt bij de kinderen?

- A. Ze zijn meer geïnteresseerd. ←
- B. Ze worden onrustiger.
- C. Andere:

9. Indien u spelmateriaal gebruikt in de les, wat vindt u daar de meerwaarde van?

De kinderen leren zonder te beseffen dát ze leren.

De kinderen vinden het leuk om op die manier iets bij te leren/in te oefenen.

De kinderen zijn nuttig bezig.

10. Hebt u nog enige opmerkingen in verband met spelmateriaal in de lagere school?

Er is tegenwoordig ontzettend veel en gevarieerd spelmateriaal te verkrijgen.

([F.2](#): besluit: spelmateriaal in scholen.) ([inhoudstafel](#))

Bijlage 16: schema gebruik spelmateriaal

(leerjaar)	Inleiding	Beginsituatie verkennen	leerstof aanbrengen	verwerken van de leerstof	evalueren van de leerstof
1 ^{ste} leerjaar	ABD	AB5	ABD	1, 2, 3, 4	1, 2, 5
2de leerjaar	ABD	AB5	ABD	1, 2, 3, 4	1, 2, 5
3de leerjaar	ABCDEF	ABCEF56	ABCD7, 8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7	1, 2, 5, 6, 7
4de leerjaar	ABCDEF	ABCEF	ABCD	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13	5, 6, 7, 11, 12, 13
5de leerjaar	ABCDEF	ABCEF	ABCD	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14	5, 6, 7, 11, 12, 13, 14
6de leerjaar	ABCDEF	ABCEF12, 13	ABCDE9, 12, 13	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14	5, 6, 7, 11, 12, 13, 14

- 1: houten kader
 2: rekenbordjes
 3: memorie met rijmwoorden
 4: lottobordjes
 5: go, go, stop
 6: kwartet ziek zijn
 7: spijkerbordjes

- 8: kaartjes en dobbelstenen
 9: de weg naar zee.
 10: spel zinsbouw
 11: spel samengestelde zinnen
 12: kwartet kunst
 13: domino kunst
 14: memorie Frans

- A: dictionary
 B: uitbeelden
 C: letterlawine
 D: puzzels
 E: zeg eens euhm
 F: rebus

([inhoudsopgave](#)) ([F.2](#): besluit, spelmateriaal in scholen.)

Bijlage 17: Bronnenlijst.

Boeken:

- Centrum spelmethodiek (1997). *Spel werkt: leer spelen*. Utrecht: HvU Press.
- De Groot, R. (2001) *Kinderen en spel: spelenderwijs wijzer worden*. Amsterdam: Boom.
- Moyles, J. , Both, K. , & redactie. (1993). *Laat ze toch spelen: de rol van het spel voor jonge kinderen*. Nijkerk: uitgeverij Intro.

Handleidingen:

- De Decker, G. en Houwen, B. (2002). *Werosignaal. Wereldoriëntatie voor de derde klas. Handleiding*. Mechelen: Wolters Plantyn.
- Callewaert, M., Dhondt, H., Duyvejonck, G., Neiryk, P., Raes, G., Twiesselmann, M. , et al. (z.d.). *De nieuwe wereld. Handleiding 6^e leerjaar*. Wommelgem: Van In.

Leerplannen:

- VVKBaO. (2000). Nederlands: taalbeschouwing: deelleerplan. Brussel: VVKBaO.
- VVKBaO. (1998). Wereldoriëntatie: leerplan. Brussel: VVKBaO.
- VVKBaO. (1998) Frans: leerplan. Brussel: VVKBaO.
- VVKBaO. (1998) Wiskunde: leerplan. Brussel: VVKBaO.
- VVKBaO. (1999) Muzische opvoeding: algemeen deel: leerplan. Brussel: VVKBaO.
- VVKBaO. (2000) Nederlands: lezen; deelleerplan. Brussel: VVKBaO.
- VVKbaO. (2000) Nederlands: luisteren en spreken: deelleerpan. Brussel: VVKBaO.
- OVSG. (1998) Wiskunde: leerlijn meetkunde. Brussel: OVSG.

[\(inhoudsopgave\)](#)